

„Sokszínű természet, sokszínű társadalom a Körösök Völgyében”

2023 - 2027

A Körösök Völgye Vidékfejlesztési Közhasznú Egyesület Helyi Fejlesztési Stratégiája

(elfogadta a Közgyűlés 5/2024.(I.15.) sz. határozata)

2024. január

Tartalom

Rövidítések jegyzéke	3
Bevezetés	4
1. A HFS és a KAP ST kapcsolata	5
2. A HFS előkészítése, tervezésének szervezése	7
3. A HFS által lefedett terület és lakosság meghatározása	8
4. Horizontális célok	10
4.1 Esélyegyenlőség	10
4.2 Fenntarthatóság és környezetvédelem	11
5. A 2014-2020-as programozási időszakra és az átmeneti időszakra (2021-2022) vonatkozó HFS megvalósulásának összegző értékelése, következtetések	11
6. Külső koherenciák azonosítása	14
7. Helyzetfeltárás	16
7.1 Helyi és helyzeti energiák bemutatása	16
7.2 SWOT analízis	25
8. A stratégia beavatkozási logikája	27
8.1 A stratégia jövőképe	27
8.2 A stratégia célhierarchiája	27
9. Cselekvési terv	29
9.1 Az intézkedések leírása	29
9.2 Együttműködések	38
9.3 Kommunikációs terv	39
9.4 Egyéb, a HACS által megvalósított projektek	41
10. Monitoring és Indikátorok	44
10.1 Monitoring	46
10.2 Az indikátorok megadása	47
11. Indikatív pénzügyi terv	49
Mellékletek	51

Rövidítések jegyzéke

EU Európai Unió

HACS Helyi Akciócsoport

HBB Helyi Bíráló Bizottság

HF Helyi Felhívás

HFS Helyi Fejlesztési Stratégia

IH Irányító Hatóság

KAP Közös Agrárpolitika

KAP ST Közös Agrárpolitika Stratégiai Terv

LEADER Közösségi kezdeményezés a vidék gazdasági fejlesztése érdekében

SWOT Erősségek, Gyengeségek, Lehetőségek, Veszélyek elemzés módszer

VP Magyarország - Vidékfejlesztési Program 2014 – 2020

TOP PLUSZ Terület-és Településfejlesztési Operatív Program Plusz

GINOP PLUSZ Gazdaságfejlesztési és Innovációs Operatív Program Plusz

MFP Magyar Falu Program

Bevezetés

A Körösök Völgye Vidékfejlesztési Egyesület 2012 óta látja el a LEADER Program végrehajtásával összefüggő adminisztrációs, kommunikációs és koordinációs feladatokat, de tagjainak jelentős része már a magyarországi LEADER mozgalom 2004-es indulása óta aktív szerepet vállal a térség vidékfejlesztési stratégiáinak kidolgozásában és megvalósításában.

A megalapításakor 45 tagot számláló Közösség jelenleg 71 rendes és 2 pártoló taggal rendelkezik, ami egyebek mellett tükrözi nyitottságát és integrációs képességét. Az elmúlt bő egy évtizedben teljes átláthatóság mellett felépített erőforrásainak és kiépített partneri kapcsolatainak, valamint a már sikerrel lezárt két fejlesztési ciklus eredményeinek és legfőképp tapasztalatainak köszönhetően képes a 2023 – 2027-es időszak fejlesztési tervében meghatározott célok elérésére.

A HFS alapcélja a térség élhetőségének elősegítése. A kijelölt fejlesztési irányok offenzív, ill. fejlesztő stratégiai modellt követve, a terület erősségeinek és lehetőségeinek optimális összekapcsolására épülnek. Figyelembe véve ugyanakkor a rendelkezésre álló forrás korlátosságát, hangsúlyos a HFS kiegészítő jellegének, a térséget érintő más területi és ágazati fejlesztési programokkal való összhangjának érvényesítése.

Így tehát a stratégia specifikus céljai között szerepel a turisztikai ágazat bővülésének elősegítése és a helyi termékek fejlesztése, valamint a települések népességmegtartó képességét erősítő életminőséget növelő infrastrukturális beruházások, ill. közszolgáltatásokat javító fejlesztések támogatása és a helyi identitástudatot erősítő közösségi kezdeményezések segítése.

Mindezen célokat egyes, a környezeti és társadalmi fenntarthatóságot biztosító eszközök alkalmazásának ösztönzésével, továbbá a „Nyitott Porta Program” címet viselő saját projektünk végrehajtásával kívánjuk elérni. Ez utóbbi az előző fejlesztési időszakokhoz képest új elemként jelenik meg Stratégiánkban.

1. A HFS és a KAP ST kapcsolata

A KONKRÉT KAP-CÉLKITŰZÉS kódja és leírása

SO8 - A foglalkoztatásnak, a növekedésnek, a nemek közötti egyenlőségnek – és többek között a nők mezőgazdasági tevékenységekben való részvételének –, a társadalmi befogadásnak és a helyi fejlesztésnek az előmozdítása a vidéki térségekben, a körforgásos biogazdaságot és a fenntartható erdészetet is beleértve.

Az EREDMÉNYMUTATÓ kódja és leírása

R.38 A helyi fejlesztési stratégiák által érintett vidéki népesség aránya

A KAP ST „RD57_R15_LDR_77 - LEADER stratégiák elkészítése és végrehajtása” megnevezésű beavatkozása tartalmazza a LEADER támogatáshoz kapcsolódó kereteket.

Ez a beavatkozás a vidéki térségek és közösségek területileg kiegyensúlyozott fejlesztésében jelentős szerepet vállaló, az ország térségeiben már működő vagy megalakuló HACS-ok számára biztosít támogatást. Az intézkedés keretében a HACS-ok a KAP ST céljaihoz illeszkedő, a helyi fejlesztési igényeknek megfelelő HFS-t dolgoznak ki. Az IH által jóváhagyott HFS-ben a HACS-ok olyan fejlesztési célokat határoznak meg, amelyeket a térségi szereplők valósítanak meg.

A HFS-t annak tartalma és minősége, valamint a megvalósításhoz szükséges kapacitás alkalmassága alapján az IH hagyja jóvá. A HFS-ek tartalmának kialakítása a HACS-ok kizárólagos feladata és felelőssége, amelyhez a beavatkozás biztosítja a szükséges pénzügyi keretet. Amennyiben egy HFS a kiválasztási kritériumok alapján nem fogadható el az IH által, az visszaküldésre kerül javítás céljából az érintett HACS részére.

A HACS működtetéshez kapcsolódó tevékenységek mellett, a HACS legfontosabb feladata a helyi közösség motiválása, aktivizálása és segítése úgy, hogy az új lehetőségek, ötletek felszínre kerüljenek és megvalósuljanak a HFS céljainak megfelelően, továbbá a HFS közösség általi kidolgozása és megvalósítása, valamint a hálózatépítés más HACS-okkal belföldön és a határon túl. Ennek keretében a HACS-ok támogathatják a projektötletek pályázattá történő kidolgozását is, amennyiben a projekt megvalósítása a HFS céljaihoz illeszkedik.

A HFS ÉS A KAP ST KAPCSOLATA

A HFS teljes mértékben figyelembe veszi a KAP ST-ben megfogalmazott célokat, kapcsolódását a fent hivatkozott beavatkozáshoz az alábbi általános, ill. direkt szempontok, továbbá a LEADER elvek alkalmazása biztosítják.

Általános kapcsolódási szempontok:

- az Egyesület, mint működő LEADER HACS vesz részt a programban
- a HFS intézkedései megfeleltethetők a KAP ST lokális gazdaság fejlesztése és a vidéki népesség megtartása átfogó céljainak
- a HFS intézkedései a tervezett beavatkozások tematikáját, az alkalmazott lehatárolási szabályokat és az alapvetően kisléptékű támogatási összegeket tekintve kiegészítő jellegűek.

Direkt kapcsolódási szempontok:

- az I. intézkedés a) célterülete az új munkahelyek teremtésével egyértelműen hozzájárul a KAP ST munkavállalási célú elvándorlás csökkentése célkitűzéséhez és az R.37 eredménymutató teljesüléséhez
- az I. intézkedés b) célterülete, továbbá a II. és III. intézkedés az önfoglalkoztatás, ill. a kiegészítő bevételi forrásszerzés lehetőségének megteremtésével hozzájárul a KAP ST munkavállalási célú elvándorlás csökkentése és a hátrányos helyzetű lakosság csökkentése célkitűzés teljesüléséhez
- a IV. intézkedés valamennyi célterülete hozzájárul a KAP ST helyi élettér fejlesztése célkitűzéséhez és az R.41 eredménymutató teljesüléséhez
- az V. intézkedés a) célterülete tematikus fókuszának köszönhetően hozzájárul a KAP ST társadalmi befogadás előmozdítása és a társadalmi innováció és a digitális eszközök adta lehetőségek kihasználása célkitűzésekhez

- az V. intézkedés c) célterülete hozzájárul a KAP ST társadalmi innováció és a digitális eszközök adta lehetőségek kihasználása célkitűzés és az R.40 eredménymutató teljesüléséhez.

A LEADER elvek alkalmazása:

Területalapú megközelítés: a terület koherenciáját – azon túl, hogy a települések összefüggő földrajzi egységet alkotnak – gazdasági értelemben a mezőgazdasághoz való szoros viszony, valamint a Körös folyók (Kettős és Hármas Körös) és holtágaik mentén való elhelyezkedés határozza meg. Ez utóbbi tényező nemcsak a térség arculatát, az itt élők identitását is meghatározza. Kulturális értelemben a mezőgazdasághoz kötődő létformák és hagyományok (melyek közül elsősorban a gasztronómiai értéket és attrakciót is jelentő íz világ a legismertebb), és nem utolsósorban az itt élő nemzetiségek (szlovákok, németek/svábok) szokásai jelentenek közös pontot.

Alulról építkező megközelítés: az akcióterület 8 települése közel húsz éve elsőként csatlakozott a LEADER mozgalomhoz, a 2014 - 20-as fejlesztési időszakban pedig Békéscsabától – Szarvasig már 20 város és község kötött partnerséget. Az Akcióterület a KAP ST 2023 – 2027-es programozási időszakában minimális mértékben változik, ami jelzi a Közösség egységét és a helyi szereplők LEADER módszerbe vetett bizalmát. Egyesületünknek jelenleg 71 rendes és 2 pártoló tagja van. A tagok az üzleti, civil és közszférát egyaránt képviselik, tevékenységüket tekintve pedig szinte valamennyi gazdasági ágazatot/szakirányt reprezentálják, saját településükön jellemzően véleményformáló, közösségépítő szerepet töltenek be.

Innovativitás: a LEADER – koncepció önmagában is újításnak számít, így további kiterjesztése (a korábban még el nem ért területek, célcsoportok stb. felé) eleve garantálja az innovációt. A HFS-ben leginkább horizontális célként jelenik meg, több intézkedés esetében a kiválasztási kritériumok között szerepel (az újítás mellett innovációként elismert a fejlődés is). Tekintettel arra, hogy a környezeti fenntarthatóság kiemelt szempont, a technikai innovációk vélhetően nagymértékben megjelennek és érvényesülnek majd a HFS megvalósítása során. E mellett a társadalmi innováció és a digitális eszközök adta lehetőségek kihasználása célkitűzéshez kapcsolódó intézkedések és célterületek keretét és teret adnak a társadalmi innovációk kidolgozására és megvalósítására (digitális tudás és készségfejlesztés, okos falu stratégiák stb.).

Integrált megközelítés: a stratégia alapvetően integrált megközelítést alkalmaz, ezt támasztja alá az is, hogy minden egyes intézkedés egyszerre több cél elérését segíti, egyes intézkedések mindegyik célhoz képesek hozzájárulni. E mellett a támogatható tevékenységek és a kiválasztási kritériumok meghatározásánál is az integrált megközelítések (mind vertikálisan, mind horizontálisan) és a komplex fejlesztések ösztönzése az elsődleges. Az ágazatközi egyebek közt megvalósul a turisztikai szolgáltatások és a helyi termékek, illetve a vidéki örökség fejlesztésének összekapcsolásával. Szférák közötti integráció is megvalósul, amennyiben a civil szervezetek bekapcsolódnak a turisztikai szolgáltatásokba, illetve a non-profit jelleggel működő szervezetek a helyi termék előállítás és értékesítésbe.

Sajátos irányítási és finanszírozási módszerek: az Egyesület több, mint 10 éves tapasztalattal, megfelelő infrastrukturális és pénzügyi erőforrásokkal, humán kapacitással, valamint tagjai és partnerei révén kiterjedt kapcsolati hálóval rendelkezik a következő LEADER program lebonyolításával járó adminisztrációs, kommunikációs és koordinációs feladatok végrehajtásához. A tagság lassan, de folyamatosan bővül, ami a szervezet stabilitását és növekvő ismertségét, elismertségét is jelzi. A tagok az üzleti, civil és közszférát egyaránt képviselik, tevékenységüket tekintve pedig szinte valamennyi gazdasági ágazatot/szakirányt reprezentálják, saját településükön jellemzően véleményformáló, közösségépítő szerepet töltenek be.

Hálózatépítés, együttműködés: az Egyesület 2012 óta tagja a Magyar Nemzeti Vidéki Hálózatnak és a HACS-ok önszerveződésen alapuló országos hálózatának, azon belül nyilvánvalóan Békés vármegye, ill. a Dél-alföldi régió csoportjaival alakított ki szorosabb viszonyt. 2016 óta tagjai vagyunk a TOP CLLD Program keretében megalakult Szarvasi Helyi Közösségnek, továbbá partneri kapcsolatokat építettünk ki az akcióterületen működő releváns szakmai szervezetekkel (Nemzeti Agrárgazdasági Kamara, Körösök Völgye Natúrpark Egyesület, Körös-Maros Nemzeti Park, Turisztikai Desztináció Menedzsment szervezetek stb.). A HFS új elemeként tervezett „Nyitott Porta Program” c. saját projektünk célja kifejezetten térségi hálózatok működőképességének kialakítása.

Helyi partnerség(ek), HACS-ok helyi szintű szerepvállalása: a HACS szervezeti szinten minden tekintetben megfelel a LEADER alapelveknek és a LEADER program végrehajtására vonatkozó jogszabályi rendelkezéseknek. A program végrehajtás

valamennyi feladatát saját munkaszervezete révén látja el, munkája során az irányadó jogszabályoknak megfelelő átláthatóságot és nyilvánosságot biztosítja, tagságában az üzleti, civil és közszférát képviselő tagok egyaránt képviseltetik magukat, döntéshozó testületében e szférák képviseletének egyensúlya alapszabályban rögzített (lásd 1. sz. melléklet).

Irányadó jogszabályok:

- AZ EURÓPAI PARLAMENT ÉS A TANÁCS (EU) 2021/1060 RENDELETE az Európai Regionális Fejlesztési Alapra, az Európai Szociális Alap Pluszra, a Kohéziós Alapra, az Igazságos Átmenet Alapra és az Európai Tengerügyi, Halászati és Akvakultúra-alapra vonatkozó közös rendelkezések, valamint az előbbiekre és a Menekültügyi, Migrációs és Integrációs Alapra, a Belső Biztonsági Alapra és a határigazgatás és a vízümpolitika pénzügyi támogatására szolgáló eszközre vonatkozó pénzügyi szabályok megállapításáról
- AZ EURÓPAI PARLAMENT ÉS A TANÁCS (EU) 2021/2115 RENDELETE a közös agrárpolitika keretében a tagállamok által elkészítendő stratégiai tervhez (KAP stratégiai terv) nyújtott, az Európai Mezőgazdasági Garanciaalap (EMGA) és az Európai Mezőgazdasági Vidékfejlesztési Alap (EMVA) által finanszírozott támogatásra vonatkozó szabályok megállapításáról, valamint az 1305/2013/EU és az 1307/2013/EU rendelet hatályaon kívül helyezéséről

2. A HFS előkészítése, tervezésének szervezése

A HFS tervezési folyamat nyilvános, ezáltal átlátható és minden érintett számára biztosított a részvétel lehetősége.

A HACS saját információs felületein (weboldal, hírlevél, direkt levelezés partner adatbázisunk szereplőivel, valamint az Egyesület tagjaival, közvetett levelezés tagszervezeteink tagjaival) a munkafolyamatok jellegétől függően rendszeresen közzétettük a tervezéssel kapcsolatos információkat, háttéranyagokat, munka-és nyersanyagokat, a folyamatba történő bekapcsolódás, vélemény alkotás lehetséges módozatait. A helyi médiumok útján (helyi újságok, televíziók, rádió) időszakosan tájékoztatást adtunk a tervezés állapotáról.

A bevonás/részvétel fenti alacsonyabb szintjei mellett alkalmaztuk a közösségi tervezés magasabb szintű eszközeit is, ezek közül a tényleges helyi szükségletek feltérképezése szempontjából a projektötlet gyűjtő akciók voltak a legnépszerűbbek és legeredményesebbek.

A tényleges előkészítési munkát Tervezést Koordináló Csoport (TKCS) koordinálta, az adminisztratív háttérrel a munkaszervezet biztosította a külső-belső kommunikáció lebonyolítása mellett.

A TKCS megfelelően reprezentálja a társadalmi szférákat, az akcióterület járási egységeit a területi szempontok érvényesítése, valamint az egyes ágazatokat az integrált megközelítés alkalmazása érdekében.

A TKCS előkészítő munkáját kiegészítették a tematikus munkacsoportok, ill. egyéb egyeztető fórumok, melyek – figyelemmel a 2014 – 2020-as időszak értékelésére és a tervezett új tevékenységekre – a következő szempontok szerint szerveződtek:

- térség inaktív egységeinek (Csabaszabadi, Csárdaszállás, Gerendás, Kamut, Örménykút, Telekgerendás) felkeresése
- akcióterület „új” szereplőjének bevonása (Mezőberény városa a lakosság szám csökkenése okán 7 év után teljes területtel visszakerül a programba)
- külterülettel jogosult települések felkeresése
- egyeztetés térségi fejlesztési projekteket koordináló szakmai szervezetekkel
- jó gyakorlatok megismerése, együttműködési projektek.

A tervezési folyamat során a közösség bevonása érdekében végzett tevékenységeket tételesen az alábbi táblázat mutatja be.

	Helyszín	Dátum	Témák	Részt vevők száma
Fórumok	Mezőberény	2022. december 12.	LEADER Program 2023-2027, „visszatérés”	15 fő
	Kondoros	2023. május 11.	LEADER Program 2023 – 2027 (keretek, tervezési folyamat állása, cselekvési terv)	40 fő
	Békéscsaba	2023. május 15.	HFS - Cselekvési terv	23 fő
	Szarvas	2023. szeptember 26.	HFS - tervezet	42 fő
	Békéscsaba	2023. október 5.	HFS - tervezet	20 fő

Munkacsoporti/ Tervezői ülések, megbeszélések	Békéscsaba	2022. november 15.	TKCS ülés – tervezési folyamat ütemezése	8 fő
	Doboz	2022. november 22.	Kerekasztal – Slow turizmus térségek közötti együttműködésben	10 fő
	Békéscsaba	2023. január 23.	TKCS ülés - helyzetelemzés	10 fő
	Békéscsaba	2023. március 23.	Kerekasztal – a LEADER Program a kistérségeken	9 fő
	Békéscsaba	2023. április 12.	NMI (Nemzeti Művelődési Intézet Békés Vármegyei Igazgatóság), közművelődés helyzete az akcióterületen	4 fő
	Alpokalja-Fertőtáj HACS Akcióterülete	2023. május 2-5.	Tanulmányút – Vidék minősége védjegy, Nyitott Porta Túra program	25 fő
	Kecskemét - IH	2023. május 31.	HFS munkaanyag egyeztetése	3 fő
	Békéscsaba	2023. június 15.	Kibővített TKCS ülés - saját projekt meghatározása	13 fő
	Békéscsaba	2023. július 7.	Natúrpark – TOP Plusz 6.1.4-23 felhívás és Körösök Völgye Aktív Turisztikai Stratégiája	2 fő
	n.r.	2022. november 18. – december 13. és 2023. február 7 - április 17.	Projektötlet gyűjtés	56 db

3. A HFS által lefedett terület és lakosság meghatározása

A KAP ST-ben foglaltak szerint - folytatva a 2014-2020-as programozási időszak gyakorlatát - a LEADER beavatkozás területi hatálya lefedi az ország összes vidékinek minősülő települését. A HFS-sel lefedni kívánt terület lakosságszáma minimum 10 ezer fő és maximum 150 ezer fő lehet, és egy település csak egy HACS-hoz tartozhat.

a) A lefedni kívánt települések mérhető jellemzői, összefoglaló adatai (pl. területméret, lakosságszám).

A tervezési terület Magyarország dél-keleti sarkában fekvő Békés vármegye középső részén helyezkedik el, kelet-nyugati irányban csaknem a román határtól Jász-Nagykun Szolnok vármegyéig gyakorlatilag átszeli a vármegyét.

Az Akciócsoport illetékességi területe 19 településre terjed ki: Békés, Békéscsaba, Békésszentandrás, Csabacsúd, Csabaszabadi, Csárdaszállás, Csorvás, Gerendás, Gyomaendrőd, Hunya, Kamut, Kardos, Kétsoprony, Kondoros, Mezőberény, Murony, Örménykút, Szarvas, Telekgerendás. 15 helység teljes területtel, 4 pedig (Békés, Békéscsaba, Gyomaendrőd, Szarvas) külterülettel jogosult a részvételre.

Az Akcióterület teljes területe 1 699 km², a jogosult települések/településrészek lakónépessége a 2022. évi KSH adatok alapján 37,5 ezer fő (a teljes népesség 133,9 ezer fő), a külterülettel érintett települések külterületi lakossága 6 172 fő.

Az egymással szomszédos települések földrajzi egységet alkotnak, és bár 4 városunk csak külterülettel jogosult részt venni a programban, egyrészt korábbi mezővárosi jellegük, másrészt kistérségi/járási szinten betöltött közigazgatási, oktatási, közlekedési és gazdasági szerepük révén meghatározóak a kistelepülésen élők mindennapjai és az egész térség fejlődése szempontjából.

b) Korábbi együttműködések, megvalósult közös projektek, összefogások.

A HACS alapító tagja volt a 2016 májusában a TOP CLLD pilot program keretében megalakult Szarvasi Helyi Közösségnek, 2018 őszéig a konzorciumvezetői feladatokat is ellátta. A 2022 nyarán eredményesen lezárult projekt keretében a Helyi Közösségi Fejlesztési Stratégia 250 millió Ft támogatást biztosított a nemzetiségi kultúra, a nemzetiségi együttélés kérdéseinek kezelése témájú fejlesztések végrehajtására. 5 helyi pályázati felhívás keretében összesen 22 db beruházás és/vagy közösségfejlesztési célú program valósult meg.

2018 nyarán, három lengyel helyi akciócsoport, a Przemyśl térségében működő „ZIEMIA PRZEMYSKA”, az Orelec térségében működő „Zielone Bieszczady” és a Lesko térségében működő „Nasze Bieszczady” fantázianévű közösségek kérték fel az Egyesületet egy nemzetközi együttműködési projektben való részvételre, melynek témája a helyi termékek, illetve a helyi gasztronómiai és kulturális értékek hasznosítása volt. A projekt keretében a HACS-ot érintő tevékenységek (tanulmányutak, hagyományőrző gasztronómiai fesztivál és többnyelvű kulturális-turisztikai-gasztronómiai kiadvány) finanszírozása saját forrásaink, ill. a partnerek által biztosított forráskeret terhére történt. (A projekt keretében elnyert támogatás összege 56 651,25 euro volt.) A projekt zárására a Covid-19 világjárvány miatt némi csúszással, 2021-ben került sor.

A fent ismertetett projektek adatait az alábbi táblázatban foglaltuk össze.

Projekt rövid összefoglalója	Részt vevő tagok	Megítélt támogatási összeg	Megvalósítás állapota
A 2014 – 2020-as TOP CLLD pilot program keretében megalakult Szarvasi Helyi Közösség Helyi Közösségi Fejlesztési Stratégiájának kidolgozása és végrehajtása. A közösségépítési céllal készült fejlesztési koncepció a nemzetiségi kultúra, a nemzetiségi együttélés kérdéseinek kezelését helyezte a középpontba, a beavatkozások a magyar, a szlovák és a roma nemzetiségek értékeinek és hagyományainak feltárására és bemutathatóvá tételére és a megfelelő infrastrukturális terek kialakítását célozták. A stratégia „zászlóshajó” projektje a roma közösségi ház teljes felújítása volt.	Aquarius67 Alapítvány, Babilon Táncsport Egyesület, Emberöltő Alapítvány, Körös-menti Turisztikai és Kulturális Egyesület, Körösök Völgye Vidékfejlesztési Egyesület, Körös-szögi Civil Fórum Egyesület, Kultúrny Spolok Sarvašských Slovákov "Vernost" Szarvasi Szlovákok Kulturális Köre, Szarvas Város Barátainak Köre, SZARVASÉRT Alapítvány, INTEGRÁL Építő Zrt., Műhelyfilm Kft., Xeropress Bt., SZARVASI MEDICAGO Kft., Szarvasi Rendezvényszervező Kft., Turul Bt., Szarvas Város Önkormányzata, Szarvas Város Roma Nemzetiségi Önkormányzata, Szarvas Város Szlovák Nemzetiségi Önkormányzata, Szarvasi Polgármesteri Hivatal, Szarvasi Hagyományőrző Közalapítvány, Szarvasi Történelmi Emlékút Közalapítvány, Tessedik Sámuel Múzeum és Szárazmalom, Városi Könyvtár	250 000 000 Ft	Lezárult
„A termék íze – a kulturális örökségen alapuló turisztika népszerűsítése és terület fejlesztés” c. projekt keretében a	LGD ZIEMIA PRZEMYSKA; LGD Zielone Bieszczady; LGD Nasze Bieszczady; Körösök Völgye Vidékfejlesztési Egyesület	56 651,25 EUR	Lezárult

térsegek elsősorban gasztronómiai örökségére és kulturális erőforrásaira alapozott közösségépítő és a turisztikai kínálatot népszerűsítő tevékenységek megvalósítására (tanulmányutak, hagyományőrző gasztronómiai fesztiválok, kulináris és turisztikai workshopok, többnyelvű kiadványok) került sor.			
---	--	--	--

c) Személyes kapcsolattartást, segítségnyújtást elérhetővé tevő központ(ok) stb.

A HACS továbbra is állandó irodát tervez fenntartani Békéscsabán, mely az akcióterület közigazgatási, szolgáltatási, oktatási, gazdasági és közlekedési központja. A város elérhetősége közlekedési csomópont szerepénél fogva jónak mondható, átlagosan 30 perc az illetékességi terület településeit figyelembe véve.

A megfelelő infrastruktúrával (80 m², vezetékes telefon, fax, ADSL internet, 4 munkaállomás, tárgyalóterem) felszerelt iroda alkalmas bázist biztosít az ügyfélszolgálati tevékenységhez és a „kommunikációs központ” szerepét is képes betölteni.

A program végrehajtás során alkalmazott fő kommunikációs csatornák a következők:

- ügyfélszolgálati iroda (telefonos, e-mail-es, postai és személyes elérés biztosítása)
- saját információs felületek (weboldal, újonnan induló közösségi oldal, hírlevél, direkt levelezés tagokkal, partnerekkel)
- helyi médiumok (helyi újságok, TV-k, rádiók, települési önkormányzatok által biztosított egyéb, jellemzően díjmentes felületek)
- saját szervezésű fórumok, konzultációk
- részvétel/megjelenés helyi szereplők által szervezett eseményeken
- kihelyezett ügyfélfogadási napok.

4. Horizontális célok

4.1 Esélyegyenlőség

A HFS tervezésekor kiemelt szempont az esélytudatosság kifejezése, a helyi szintű kapacitásfejlesztés, a vidéki szereplők bevonása, aktivizálása közösségi akciók, szemléletformálás, amely magában foglalja az esélyegyenlőség, a társadalmi befogadás és a szegénység elleni küzdelem témájú érzékenyítést, kapacitásfejlesztést.

A dokumentum nem közvetít szegregációt, valamint törekszik csökkenteni az egyes csoportokra vonatkozó meglévő előítéleteket.

Kiemelt fontosságú a megkülönböztetés mentes kiválasztási rendszer: a HACS döntéshozó testületében (amely alatt a Helyi Bíráló Bizottságot értendő) legalább egy nő és legalább egy fiatal személy (legfeljebb 41. életévét még be nem töltött személy) szerepel.

Az EU alapelveinek mentén egyaránt biztosítani kell mindenki számára a minőségi, fenntartható és megfizethető szolgáltatásokhoz való egyenlő és időben történő hozzáférést, különös tekintettel, a fogyatékkal élőkre, a gyermekekre és a hátrányos helyzetű csoportokra.

A HACS a HFS kidolgozása és végrehajtása során egyaránt figyelembe vette/veszi az esélyegyenlőségi szempontokat.

Egyrészt az akcióterület érintettjei egyenlő esélyekkel vehetnek részt a tervezési folyamatban, ezt a nyilvánosságot és nyitottságot biztosító eszközök alkalmazása garantálja, másrészt a HFS megvalósítása során a HACS munkaszervezete által biztosított szolgáltatások mindenki számára azonos feltételek szerint (pl. térítésmentesen stb.) elérhetőek, továbbá a támogatási kérelmek kezelése, kiválasztása és ellenőrzése során azonos, objektív szempontokra épülő feltételrendszer érvényesül. E két esetben maximálisan alkalmazott alapelv az egyenlő bánásmód elve!

A HFS tartalmi elemeit illetően, a valamilyen szempontból kedvezőtlen/hátrányos helyzetben lévő társadalmi csoportok (különösen a tartósan munkanélküliek az egyik legfőbb célcsoport) lehetőségeinek bővítése a munkahelyek teremtését és/vagy önfoglalkoztatást segítő támogatások formájában is megjelenik.

E mellett a HFS fontos eleme a kistélepléseken elérhető infrastrukturális és alapszolgáltatási fejlesztések ösztönzése és támogatása, hogy a valamilyen szempontból kevésbé mobil közösségek is helyben megfelelő színvonalon tudják azokat elérni.

A Stratégia V. intézkedésének a) célterülete tematikus fókuszának köszönhetően direkt módon segíti a társadalmi befogadás előmozdítását.

A HACS szervezeti szinten megfelel a megkülönböztetés mentes kiválasztási rendszer kritériumainak, mivel döntéshozó testületének, illetve Helyi Bíráló Bizottságának 2022 májusa óta 5 éves megbízási idővel megválasztott, 41. életévét be nem töltött hölgy tagja is van.

4.2 Fenntarthatóság és környezetvédelem

A HFS legfőbb céljai (természeti és kulturális örökségre alapozott turisztikai potenciál kihasználása, mezőgazdasági tradíciókra épülő helyi termékek piaci pozicionálása, helyi élettér és identitás fejlesztése) a térség természeti adottságaira és értékeire alapozottak, illetve azokhoz szorosan kapcsolódnak, ezért elemi érdek ezen értékek fenntarthatóságának biztosítása.

A környezeti fenntarthatóság, mint horizontális elv van jelen a HFS-ben, gyakorlatilag minden intézkedés esetében kiválasztási kritérium, továbbá a III., IV. és V. intézkedések a) célterületei esetében alapvetően tematizálja a támogatható tevékenységeket.

A HFS ösztönzi az innovációt, melyek jelentős része technikai/digitális fejlesztésként minden bizonnyal a környezeti fenntarthatóságot szolgáló elemként lesz értékelhető.

A HACS által megvalósítani tervezett együttműködési és saját projektek célkitűzései (lokális gazdaságfejlesztés a helyi termékek bekapcsolásával a turisztikai hálózatba, slow turizmus) szintén alapelveként kezelik a környezeti fenntarthatóságot.

5. A 2014-2020-as programozási időszakra és az átmeneti időszakra (2021-2022) vonatkozó HFS megvalósulásának összegző értékelése, következtetések

- Eredményes intézkedések: HACS működési tevékenységek és sikeres HF-ek indoklással.

Felhívás címe	Kódszáma	Beérkezett TK-k száma	Támogatottak száma	Felhívás keretösszege	Kötelezettségvállalás mértéke
Térségi szálláshelyek fejlesztése	VP6-19.2.1.-54-9-19	23 db	11 db	89 187 116 Ft	120%
Térségi szálláshelyek fejlesztése	VP6-19.2.1.-54-9.1-21	29 db	15 db	115 504 320 Ft	120%
Helyi közösségi kezdeményezések	VP6-19.2.1.-54-5-17	9 db	4 db	25 296 332 Ft	120%

megvalósítását, sportolást, szabadidős kikapcsolódást, társadalmi nevelést szolgáló komplex projektek támogatása					
Önkéntes tevékenységek, közösségi programok megvalósítását szolgáló komplex projektek támogatása	VP6-19.2.1.-54-10-19	9 db	8 db	61 640 985 Ft	120%
Helyi fejlesztések támogatása	VP6-19.2.1.-54-11-21	25 db	16 db (2023 áprilisig meghozott HBB döntések alapján)	80 953 692 Ft	148,8 % (2023 áprilisig meghozott HBB döntések alapján)

- Továbbfejlesztendő intézkedések: HACs működési tevékenységek és sikeres HF-ek indoklással.

Felhívás címe	Kódszáma	Beérkezett TK-k száma	Támogatottak száma	Felhívás keretösszege	Kötelezettségvállalás mértéke
Turisztikai szolgáltatások fejlesztése	VP6-19.2.1.-54-1-17	12 db	7 db	55 108 010 Ft	120%
Helyi élelmiszeripari és kézműipari termékek előállításának és értékesítésének támogatása	VP6-19.2.1.-54-2-17	12 db	7 db	20 954 423 Ft	120%
Helyi élelmiszeripari és kézműipari termékek előállításának és értékesítésének támogatása	VP6-19.2.1.-54-2.1-19	2 db	2 db	2 370 724 Ft	120%
A lakosság szolgáltatásokhoz való hozzáférését javító kisléptékű fejlesztések megvalósítása	VP6-19.2.1.-54-3-17	12 db	5 db	15 893 278 Ft	120%
Épített és táji, természeti örökség megőrzését célzó komplex programok támogatása	VP6-19.2.1.-54-4-17	1 db	1 db	4 360 687 Ft	120%
Szemléletformáló programok, képzések, akciók támogatása	VP6-19.2.1.-54-6-17	4 db	3 db	3 191 479 Ft	120%

- Eredménytelen intézkedések: HACs működési tevékenységek és sikeres HF-ek indoklással.

Értékelésünk alapján nem releváns.

Felhívás címe	Kódszáma	Beérkezett TK-k száma	Támogatottak száma	Felhívás keretösszege	Kötelezettségvállalás mértéke

A 2014-2020-as időszak Helyi Fejlesztési Stratégiája a számszerűsíthető eredményeket tekintve sikeresnek és eredményesnek mondható.

A helyi szintű döntések alapján a kötelezettségvállalás aránya 2023 áprilisában meghaladta a 120%-ot, 2023. szeptember 30-ig az 530,95 millió Ft kötelezettségvállalási összeg 72,3%-a kifizetésre került a kedvezményezettek részére, a HFS-ben vállalt indikátorok szintén több, mint 100%-ban teljesültek. (A meghatározott eredménymutatók és célértékek teljesülését részletesen a 2. sz. melléklet 1. sz. táblázata mutatja be.)

Az összes fejlesztési forrás 60%-a közvetlenül gazdaságfejlesztési célokat szolgált, az egy új munkahelyre jutó támogatás összege átlagosan 9,3 millió Ft.

Amennyiben a számszerűsíthető mutatókat a HFS ún. nem számszerűsíthető céljaival együtt vizsgáljuk, az eredményességet illetően árnyaltabb képet kapunk, ugyanakkor a kiértékelés a vonatkozó HF-ek továbbfejlesztését is előírja.

A támogatott, szálláshelyhez nem kötött aktív turisztikai szolgáltatások, ill. falusi-és agroturisztikai szolgáltatások száma nem érte el a tervezett eredményt, a beavatkozás azonban – a térség vendégforgalmának mutatóit és jellemzőit figyelembe véve – nem elhagyható! Az intézkedés hatékonyságát új, térségi szintű hálózatfejlesztést is támogató saját projekt beemelésével kívánjuk javítani.

A helyi termékek előállítását és értékesítését támogató HF-ek esetében a kistermelői, őstermelői formában gazdálkodó projektgazdák támogatása összegszerűségben elmaradt a vállalkozási formában működő nyertesekétől, darabszámban ugyanakkor meghaladta azt. A tervezett eredmény részben valósult meg, így az intézkedés alapvetően kiegészítő jellege, ill. a turisztikai ágazattal történő összekapcsolása is csak részben érvényesülhetett, az intézkedés megbontása indokolt az igényelhető támogatási összegek, az értékelési szempontok és a jogosultak köre szerint (lásd jelen HFS II. intézkedés).

Az egyéb termelői és szolgáltatási tevékenységet végző vállalkozások esetében szintén eltérő feltételrendszer bevezetése indokolt a kisléptékű fejlesztések és a reális munkahelyteremtő képességgel bíró beruházások vonatkozásában (lásd jelen HFS I. intézkedés).

A támogatások földrajzi eloszlását vizsgálva egyebek mellett megállapítható az is, hogy az örökségvédelem és társadalmi aktivitás területén mérhető alulteljesítés nagy részben a kistelepülések inaktivitásának következménye. 5 db 2000 főnél kevesebb lakosú település nem részesült támogatásban, sőt még pályázatok benyújtására sem került sor! Ez indokolta a jelen HFS tervezése során külön műhelymunkát szentelni e falvak szükségleteinek, melyek beépítésre kerültek a IV. és V. intézkedések támogatható tevékenységeibe.

Megjegyzendő, hogy az ún. „közösségi célú” felhívások esetében a települési önkormányzatok és civil szervezetek részéről a legnagyobb érdeklődés 2021 második felétől mutatkozott, miután a TOP és MFP források korlátozottan vagy egyáltalán nem voltak elérhetőek. Mindezt a HFS külső koherenciáinak azonosítása szempontjából fontos tekintetbe venni.

Az előző időszakban újonnan csatlakozott települések (Csabaszabadi, Csorvás, Gerendás) közül egyelőre csak Csorvás város tudott „integrálódni” (5 db támogatott/benyújtott kérelem), Csabaszabadi és Gerendás községek esetében a HACS részéről fokozottabb jelenlét és magasabb mértékű támogatási intenzitás biztosítása szükséges.

A HACS működését tekintve a 2014 – 2020-as időszak szintén eredményesnek mondható. A szervezet a tagjai által biztosított visszatérítendő támogatással oldotta meg a működési-és animációs költségek előfinanszírozását, takarékos pénzügyi és humán erőforrás gazdálkodással, 2 fős munkaszervezettel a rendelkezésére álló keret mintegy 98%-os (tervezett) felhasználásával teljesítette a program végrehajtásával összefüggő adminisztrációs, koordinációs és kommunikációs feladatokat.

6. Külső koherenciák azonosítása

A támogatáspolitikai programok koordinációjának két alapvető eleme a lehatárolások meghatározása (a potenciálisan átfedő területek kettős finanszírozásának elkerülése érdekében) és a beavatkozások közti lehetséges szinergiák (egymást erősítő hatások) tudatos tervezése.

A HFS elsősorban a tevékenység, másod sorban pedig a projektszintű lehatárolásokat részesíti előnyben annak érdekében, hogy ne a programszinteken rögzített és így nehezen módosítható, rugalmatlan feltételek határozzák meg egyes felhívások és projektek támogathatóságát, csökkentve annak kockázatát, hogy célcsoportok, fejlesztési igények maradnak finanszírozás nélkül a rugalmatlan szabályok miatt.

Tekintettel arra, hogy a LEADER Programon keresztül támogathatóak olyan projektek, amelyek a léptékük, vagy a tevékenységi körük miatt máshonnan nem juthatnak fejlesztési forrásokhoz, viszonylag kisebb komplementer halmaz értelmezhető az átfedések tekintetében.

A tevékenységszintű lehatárolás alapjai:

Alapvetően azon projektek kerülnek kizárásra, amelyek hatályos támogatói okirattal rendelkeznek - az államháztartás alrendszeréből, vagy a Strukturális Alapokból származó konstrukciók forrásai kapcsán - a tervezett HF-ekre történő támogatási kérelem benyújtásakor ugyanazon megvalósítási helyre, ugyanazon tevékenység tekintetében. Ez alól kivételt képez, ha a HF-re benyújtandó fejlesztési igény a korábban fejlesztett tevékenység minőségi továbbfejlesztésére irányul a korábbi projekt eredményeinek fenntartásával. A korábbi pályázati konstrukciók bemutatását és a HF-től való lehatárolását a megalapozó dokumentumban vagy a projekt adatlapon szükséges bemutatni.

Az OP szintű lehatárolás alapjai:

KEHOP Plusz

A KEHOP Plusz többek között vízgazdálkodással és katasztrófakockázat-csökkentéssel, környezet- és természetvédelemmel, megújuló energiagazdasággal, klímasemlegességre való igazságos átállással, továbbá körforgásos gazdasági átállással foglalkozik.

A természetvédelemmel összefüggő beruházások esetében a KAP Stratégiai Terv elsősorban mezőgazdasági területekre, míg a KEHOP Plusz természetvédelmi területekre koncentrál, ahol például a Natura 2000 területek között lehetne átfedés, mely azonban projektszinten kezelhető.

TOP Plusz

A program Magyarország kevésbé fejlett régióinak és fejlett régiójának számító Budapest területi alapú fejlesztéseit támogatja, kiemelt figyelmet fordítva a legkevesbé fejlett régiók és elmaradott térségek fejlesztésére. Elsősorban helyi önkormányzati fejlesztéseket támogat, fejlesztési tematikája ennek kapcsán kiterjed a gazdaságélénkítés, munkahelyteremtés és -bővítés, valamint a népességmegtartás és családvédelem térségi és helyi feltételeinek biztosítására, így a helyi gazdaságfejlesztésre és foglalkoztatásra, a helyi turizmusra, a települési infrastruktúra, településüzemeltetés és helyi közszolgáltatások fejlesztésére.

A korábbi szabályozás, mely szerint 10.000 fő feletti településeket a TOP, 10.000 fő alatti településeket a VP keretében támogatnak a programok, jelenleg nem része a szabályozásnak. A TOP Plusz és a KAP Stratégiai Terv is támogatja a vidéki térségeket. Ez lehetőséget nyújt arra, hogy a két forrás összehangolásával az egyes projektek egymás hatását megsokszorozva, a teljes értéklánc mentén biztosított lehessen a fejlesztések finanszírozása. A szinergia lehetőségek hatékonyabb kihasználása érdekében koordinációs mechanizmust működtetünk a két program között, miszerint a vidékfejlesztési beavatkozások esetében a szinergia helyi szintű megvalósításáért felelős szervezetek, a LEADER HFS-ek felülvizsgálata során vizsgálatra kerül az érintett vármegye Integrált Területi Programja.

A KAP Stratégiai Terv és a TOP Plusz program közötti lehatárolás

A KAP ST és a TOP közötti lehatárolást megkönnyíti, hogy két program időbeli csúszása miatt a TOP Plusz pályázatok legtöbb esetben jóval előbb megjelennek, mint a KAP kiírások, így ritkán fordulhat elő, hogy két kiírás egyszerre, vagy közel egymáshoz nyílik meg.

EFOP Plusz

Az EFOP Plusz prioritások lefedik a köznevelési, az egészségügyi, a társadalmi felzárkózási, szociális, család- és ifjúságügyi, társadalmi innovációs, valamint leginkább rászoruló személyeket támogató intézkedéseket.

Az EFOP Plusz társadalmi felzárkózási prioritási tengelyén, tervezetten a termelő–műhelyek kerülnek támogatásra, míg a KAP Stratégiai Terv keretében a társadalmi vállalkozások fejlesztésére allokálnak forrást. A jelenlegi tervek alapján a termelőműhelyeket bármilyen szektorhoz kötődően létre lehet hozni, akár mezőgazdasági tevékenységekhez kapcsolódóan is, továbbá az intézkedésben a támogatást igénylők között - szektorokra vonatkozó korlátozás nélkül - megjelennek a nonprofit gazdasági társaságok, valamint civil szervezetek is.

GINOP Plusz

GINOP Plusz elősegíti, összhangban a vonatkozó uniós stratégiákkal a magyar vállalkozások technológiaváltásához, digitalizációs és innovációs képességeinek megerősítését, valamint hozzájárul a munkavállalók képzéséhez, termelékenységük és hozzáadott értékük növelése érdekében.

A Partnerségi Megállapodás alapján a vállalkozásfejlesztést a GINOP Plusz támogatja. 2020-tól a GINOP hagyományos vállalkozásfejlesztési támogatásaiban az élelmiszeripari vállalkozások kizárásra kerültek, ezek 2021-2022-ben a VP-ből, 2023-2027-ben pedig a KAP Stratégiai Tervből kaphatnak támogatást.

DIMOP Plusz

A DIMOP Plusz egységes szolgáltatási rétegeken keresztül, adatintenzív megközelítésben járul hozzá az egyes szakpolitikai feladatok digitalizációs beruházásaihoz és ilyen módon átfogó megoldásokat támogat, amelyek egy-egy ágazati célkitűzés megvalósulása mellett egységesen támogatják a digitális transzformáció folyamatát. A DIMOP Plusz jellemzően országos léptékű beruházásokra fókuszál és elsősorban nem mezőgazdasági / vidékfejlesztési témájú fejlesztések végrehajtását tervezi, mégis több szinergia lehetőség azonosítható a két program között. Releváns: a DIMOP Plusz pluszponttal támogatja azokat a fejlesztéseket, amelyek egy, a KAP Stratégiai Terv által finanszírozott okosfalusi stratégiával vannak összhangban.

IKOP Plusz

Az IKOP Plusz felelős a magyarországi közlekedési helyzet fejlesztéséért, ami magába foglalja a kötöttpályás, közúti, kerékpárúti és kikötői beruházásokat. Az IKOP Plusz fejleszteni fogja a vidék elérhetőségét is biztosító közlekedési hálózatokat.

Magyar Falu Program (MFP)

Magyar Falu Program (MFP) a településhálózat több mint 90 százalékát, és a népesség mintegy harmadát adó, 5000 főnél nem nagyobb lakosságszámú kisvárosok és községek fejlesztését támogatja a következő területeken: vidéki szolgáltatások és infrastruktúra fejlesztése, vidéki civil közösségek támogatása, kistelepülésen élők lakhatási feltételeinek javítása, alsóbbrendű úthálózat fejlesztése hazai forrásból, valamint falusi mikrovállalkozások támogatása uniós (GINOP Plusz-1.2.2-22) forrásból.

A nagymértékű átfedési lehetőségek okán alkalmazzuk a projektszintű lehatárolásokat.

Vármegyei Integrált Területi Program

Tekintettel arra, hogy a HACS illetékességi területe 4 járás területére terjed ki egészben és/vagy részben, a következő tervezési szint, melyhez való illeszkedés az illetékességi terület szempontjából értelmezhető, a vármegyei területfejlesztési koncepció, illetve integrált területi program (ITP), melynek végrehajtása alapvetően a TOP PLUSZ Operatív Programra alapozott.

A két fejlesztési dokumentum fő céljai (Békés Vármegye Integrált Területi Programjában a jövőképet meghatározó elem a népességmegtartás képességének növelése a települési és környezeti feltételek javításával és a gazdaság dinamizálásával) tulajdonképpen megegyeznek, következésképp a beavatkozások egy része átfedésben lehet (ITP 1.1. Gépek, berendezések és eszközök beszerzése kkv-k részére, 2.1 A turisztikai ágazat szereplői közötti együttműködések erősítése, 2.2. Helyi turisztikai szolgáltatások minőségének környezetileg fenntartható javítása, 2.3. A turisztikai attrakciók minőségi fejlesztése, 2.4 Az aktív turizmus fejlesztése, 2.5. Szálláshelyek minőségi – és indokolt esetben mennyiségi – fejlesztése, 3.4. Természeti értékek védelme, a biodiverzitás fenntartása, 4.3. Önkormányzati és egyéb helyi intézmények energiahatékonysági beruházásai, 4.4. Települési közterületek, utak, szabadidős terek kialakítása, megújítása, 4.5. Települési közösségi, sport és kulturális lehetőségek fejlesztése).

A HFS kiegészítő jellegét, ezáltal a programok közötti helyi szintű szinergiát – a projektszintű lehatárolás alkalmazásán túl – a HACS által tervezett beavatkozások kisléptékűsége, a LEADER elvek gyakorlatban történő érvényesítése és a potenciális kedvezményezettek szélesebb körben történő bevonása a végrehajtásba biztosíthatja.

7. Helyzetfeltárás

7.1 Helyi és helyzeti energiák bemutatása

Térszerkezeti adottságok:

A 19 településre kiterjedő tervezési terület Békés vármegye középső részén helyezkedik el, kelet-nyugati irányban csaknem a román határtól Jász-Nagykun Szolnok vármegyéig gyakorlatilag átszeli a vármegyét. Az akcióterületen a 105/2015. (IV.23.) kormányrendelet alapján hátrányos helyzetűnek minősülő település nem található. Négy 10 000 főnél magasabb lakosságszámú város (a vármegyeszékhely Békéscsaba, Békés, Gyomaendrőd és Szarvas járásközpontok) csak külterülettel jogosult a programban való részvételre, azonban tekintettel mezőváros jellegükre, kiterjedt tanyavilágukra és mikro-térségi, sőt térségi szinten betöltött közigazgatási, oktatási, gazdasági és kulturális szempontból meghatározó szerepükre, valamint a korábbi és meglévő együttműködésekre, a tervezési terület szerves részét képezik.

A városok vonzáskörzetei:

Békéscsaba: vármegyeszékhely, a köz-és üzleti szolgáltatások tekintetében is abszolút központi szerepet tölt be, közlekedés szervezési szempontból is elsődleges helyet foglal el, foglalkoztatási szempontból vonzáskörzete eléri az 50 km-t. Belső elérhetősége jónak mondható, külső elérhetősége több évtizedes elmaradás után az M44 autót út épülésével 2019 ősze óta óriási mértékben javult, 2025-től közvetlen autópálya elérési ponttá válik. Szűkebb vonzáskörzete: Telekgerendás, Csorvás, Gerendás, Csanádapáca, Kétsoprony, Csabaszabadi, Murony, Kondoros, Békés!

Békés: a békési járás járásközpontja, a kapcsolódó közszolgáltatásokkal, oktatási, gazdasági, közlekedési csomópont, szűkebb vonzáskörzetébe sorolható Mezőberény! Belső elérhetősége jó, 10 percen belül elérhető a vármegyeszékhely és a 47-es, illetve 44-es főútvonalak.

Mezőberény: nemcsak lakosságszáma miatt, oktatási, kulturális, gazdasági értelemben is a békési járás 2. legjelentősebb települése, szűkebb vonzáskörzete: Kamut, Csárdaszállás. Belső és külső elérhetősége is jónak mondható, a 47-es főút vonal mentén fekszik.

Gyomaendrőd: a korábbi szarvasi kistérség 2. legnagyobb települése, majd a gyomaendrődi járás önállóvá válásával járásközpont, szűkebb vonzáskörzete: Hunya, Csárdaszállás. Belső és külső elérhetősége jónak mondható, de fejlesztendő.

Szarvas: az akcióterület legnyugatabbra fekvő települése a 44-es főútvonal mentén, ezáltal külső elérhetősége a legjobb, belső elérhetősége jónak mondható. Gazdasági és kulturális értelemben Békéscsaba mellett az akcióterület – és a vármegye! - legfejlettebb települése. Vonzáskörzete: Békésszentandrás, Örménykút, Csabacsúd, Kardos, Kondoros.

Az Akcióterület 15, teljes területtel jogosult települése között aprófalvak, és több ezres, városi rangú települések is találhatóak. (A települések és a lakosság adatait a 2. sz. melléklet 2. sz. táblázata mutatja be.)

A települések szerkezetére az Alföldön gyakori sakktábla elrendezés jellemző.

A járásközpontok elérése minden település esetében jónak mondható, a vármegyeszékhelyé kevésbé, a helyközi közlekedés fejlesztése mind infrastrukturális, mind szervezési szempontból indokolt, egyrészt a közszolgáltatásokhoz való hozzáférés biztosítása, másrészt az ingázás miatt.

A térség közúthálózata mennyiségi szempontból megfelelő, minőségi szempontból rendkívül hátrányos képet mutat. Tény ugyanakkor, hogy a 47-es főútvonal jelentős részének teljes felújítását követően 2019 őszén majd 2021 januárjában átadásra került az M44-es gyorsforgalmi út teljes vármegyei szakasza, így az akcióterület külső elérhetősége több évtizedes lemaradás után óriási mértékben javult.

(A HACS településeinek elhelyezkedését a 2. sz. melléklet 1. sz. ábrája mutatja be.)

Környezeti adottságok:

A térség földrajzilag egységes, az Alföld nagytáj része, területe a Berettyó-Körös vidék és a Körös-Maros köz találkozásánál, 4 kistáj területén fekszik: északról a Körös-menti sík, középen a Békési-sík, délről a Békési-hát, nyugatról a Körös-szögi kistájak érintik. Felszíni vizekben gazdag, jelentős részben a Kettős és a Hármaskörös vízgyűjtő területén helyezkedik el, mintegy 65 folyókilométer szeli át. Területén több tucat holtág – köztük hazánk 5. legnagyobb állóvize, a Kákafoki – holtág (más néven Holt-Körös) – és vízfolyás, csatorna található.

Tájképi elemeit nagyrészt a folyók, illetve a folyószabályozások alakították ki. A folyók és holtágaik – melyek Magyarország legtisztább vizű folyói – állapotában, hasznosításában (vízgazdálkodás, halgazdálkodás, horgász –és vízi turizmus) jelentős különbségek mutatkoznak.

A térség geológiai adottságainak köszönhetően a felszín alatti vízkészlet is jelentős. Az itt található termálvíz alapvetően alkáli hidrogénkarbonátos hévíz, helyenként huminsavat, fluoridot és jódot is tartalmaz, összetételétől függően számos egészségügyi probléma (nőgyógyászati panaszok, ízületi betegségek, bőrbetegségek, idegrendszeri panaszok stb.) kezelésére alkalmas. Egyelőre főként gyógyvízként hasznosul (Békéscsabán, Békésen, Gyomaendrődön, Mezőberényben és Szarvason is működik termálfürdő, Mezőberény kivételével gyógyfürdőként), de Szarvason több évtizede energetikai célú hasznosítása is megoldott az üzleti szektorban és a településüzemeltetésben egyaránt, a 2021 vége óta tapasztalt változások az energiapiacra pedig ugrásszerűen növelték a hasonló célú beruházási terveket az akcióterületen.

A tervezési területen jelentős tömegű [természeti, táji érték, Natura 2000 és védett természeti terület](https://termeszetvedelem.hu/) található (<https://termeszetvedelem.hu/>).

A regionális és országos jelentőségű tájképvédelmi területek főként a folyók mentén, illetve a Nemzeti Parkhoz tartozó területeken találhatóak.

A Körösök vidékének egységes természeti, tájképi és kultúrtörténeti területként történő fejlesztéséért tevékenykedő Körösök Völgye Natúrparc 2015 óta elismert Natúrparkként működik. A Natúrparc folyók vonalát a román határtól a Tiszáig követő működési területe a HACS 8 településére terjed ki.

Az akcióterület a Körös-Maros Nemzeti Park Igazgatóságának illetékességi területén helyezkedik el, a szervezet székhelye Szarvason található. A Körös-ártér és a Csorvási löszgyep (az Erdélyi hérics egyetlen magyarországi virágzó helye) által érintett négy település értékei a Nemzeti Park részét képezik, csakúgy, mint hazánk legnagyobb arborétuma, a Szarvasi Pepi-Kert. Az akcióterület 19 településén közel 900 db egyedi tájérték található a Nemzeti Park gondozásában elkészült tájérték kataszter alapján (<https://www.kmnp.hu/hu/>), ezen értékek ismertsége azonban a helyi közösségeken belül is alacsony!

Mind gazdasági, mind kulturális szempontból meghatározó, hogy az akcióterület gyakorlatilag teljes területe egyértelműen mezőgazdasági térség. Az erdősültség alacsony (2,5%), néhány település (főként a városok) környékén találhatóak ipari hasznosítású területek.

Az éghajlati adottságok (csapadék, napsütéses órák száma, középhőmérséklet – száraz kontinentális) kedvezőek a mezőgazdasági termelésnek. Az évi középhőmérséklet 10°C fölötti, a napsütéses órák száma évi mintegy 2400 óra.

Az akcióterületen kiváló minőségű termőföldek is találhatóak, átlagos értékük 30-40 AK. A gyepteljesítő és szántóföldek aranykorona értéke a dél-békési legjobb földekével azonos az akcióterület mintegy felén.

A mezőgazdasági művelési ágak közül a szántó részesedése a legnagyobb (94%), a szőlő gyümölcsös (0,5%), gyepteljesítő (3%), kertészeti hasznosításban a területek kevesebb mint 2%-a áll (Agrárcenzus 2020).

A szántóföldi növénytermesztésben a takarmánynövények mellett az élelmezési célú növénytermesztés is hangsúlyos, azonban az alapanyag többsége még mindig feldolgozatlan formában hagyja el a térséget (jelentős rész exportra kerül), mivel a feldolgozóipar (pl. malomipar) és az állattenyésztés a rendszerváltást követően fokozatosan leépült, a meglévő kapacitások az élelmiszeriparban elérhető támogatások jelentős nagyságrendje ellenére egyelőre kihasználatlanok. Az állattenyésztés, bár nagyon lassú bővülést mutat, elmarad a potenciáltól.

A térségben az alternatív energia fajták viszonylag bőségben vannak, különösen igaz ez a napenergia és a termál energia esetében. A nagyarányú szántóföldi növénytermesztés kapcsán alternatívaként merülhet fel az így keletkező melléktermék biomasszaként történő hasznosítása, illetve a szélenergia hasznosítása, melyek azonban épp a meghatározó mezőgazdasági termelés esetleges veszélyeztetése miatt kockázatokat is rejtenek magukban.

Általánosságban elmondható, hogy a térség alacsony tökevonzó és innovációs képessége nem kedvez a még mindig viszonylag magas beruházási költségekkel és hosszabb megtérülési idővel járó fejlesztéseknek, ugyanakkor az egyes támogatási programok és a 2021 vége óta tapasztalt változások az energiapiacra mind a gazdálkodói réteg, mind pedig a lakosság motivációját növelte, ami – bár nem feltétlenül egyenlő a környezettudatossággal – alapvető a környezeti fenntarthatóság elsődlegessé válásához.

Mivel az akcióterület számottevő ipari bázissal nem rendelkezik, az e tevékenységekből származó intenzív szennyeződés nincs jelen. A vidéki életformákból adódóan a természeti adottságok kevésbé drasztikusan változtak, a levegő-és zajszennyezés a mezőgazdasági termeléssel járó gépmozgásokból, anyagszállításból és az egyre növekvő közúti járműforgalomból adódik (az akcióterület tranzitfolyosó Románia és Budapest között). Ez utóbbi a főútvonalak mentén fekvő településeken elérhető életminőséget rontja.

A többnyire nehezen elfogadható gazdasági elmaradottság pozitív hatásaként értékelhető a kevésbé károsult természeti környezet, amely a XXI. században válik gazdasági erőt jelentő tényezővé. A természet értékeinek – vízvilág, madár-és növényvilág – felfedezésére alapozható turisztikai kínálat és az egészséges élelmiszerek érdeklődésre és vevőkre találnak az iparosodott településeken, környezeti szennyeződésekkel terhelt életet élő hazai és külföldi látogatók között.

Ugyanakkor az éghajlat változás kihívásai egyre nagyobb mértékben befolyásolják a termelést és a termőföldek, általában a természeti javak fenntartható használatát. A csapadékeloszlás évről-évre egyre nagyobb egyenetlenségeket mutat éven belül

és évek között is. Ennek következtében egyre gyakoribbak a hosszú aszályos időszakok, illetve esős terminusok. Az előbbi esetben a szárazság és a víz-és energiatakarékos öntözés problémája, utóbbiban a belvíz károk kezelése, a belvízelvezetés, ill. a vízgazdálkodás, vízvisszatartás kérdése merül fel. (Békésszentandrás, Szarvas, Csabacsúd, Örménykút, Gyomaendrőd, Mezőberény, Békés, Békéscsaba belvízveszélynek fokozottan kitett települések, mely a mezőgazdasági károk enyhítésén kívül a települési infrastruktúra fejlesztésének szükségességét is felveti a falvak és városok esetében.) A kései és korai fagyok szintén hatással vannak a mezőgazdaság teljesítő képességére.

Az akcióterület természetvédelmi és tájképvédelmi szempontból gazdag öröksége a mezőgazdasági és turisztikai hasznosítás esetében szükségessé teszi a fenntarthatóság szempontjainak érvényesítését a mezőgazdasági és az ipari termelésben, valamint a köz-és üzleti szolgáltatások energiaszükségletének biztosításában egyaránt, mind a felhasznált energia mind pedig a kibocsátott káros anyag, illetve keletkező nem hasznosítható szemét mennyiségének csökkentése kapcsán. Ehhez elsődlegesen szemlélet formálásra és az innovatív és/vagy adaptív képességek fejlesztésére van szükség.

Egyértelműen a negatív környezeti hatások között szerepel a szerves és műtrágya használat közvetett hatása, a települési diffúz szennyezések (szikkasztás, állattartás, belterületi csapadékvíz beszivárgás), a kommunális hulladéklerakókról történő csapadékvíz beszivárgás, az állattartó telepek trágyatárolói miatti nitrát szennyezés, a szennyvízcsatorna hálózatok kiépítetlensége (2020-ban átlagosan még mindig 50% alatti) ez utóbbival összefüggésben pedig viszonylag új jelenséggé a turisztikai céllal hasznosított ingatlanok élményelemeiből (medencék, jakuzzik) a felszíni vizekbe kerülő szennyvíz.

A támogatási forrásoknak köszönhetően az állattartó telepek korszerűsítésére is több helyen sor került, de még nem éri el a kívánatos szintet, illetve sajnálatos rossz tapasztalat, hogy a fejlesztéseket nem a fenntartható szemlélet motiválja, csak a szankcionálás elkerülése ösztönzi. Ennek tudható be, hogy kevés példaértékű kivételtől eltekintve nem hasznosul az a biogáz sem, amely megfelelő technológia alkalmazásával energiaként felhasználható volna a termelő üzemekben, jelentősen csökkentve az energiaköltségeket.

Kulturális erőforrások:

A térség hagyományai egyrészt az agráriumhoz, a falusi életmódhoz, a paraszti kultúrához, illetve a Körös folyók mentén fekvő településeken a vizes élőhelyekhez és az itt élő nemzetiségek szokásaihoz kötődnek szorosan.

A helyi kulturális élet főszereplői egyrészt a hagyományőrző, kulturális tevékenységet végző civil szervezetek (több, mint ezer bejegyzett egyesület és alapítvány 2022-ben), akik az értékőrzés, a főként helyi jelentőséggel bíró programok, rendezvények kezdeményezői és lebonyolítói, de némelyek térségi, regionális, országos, vagy akár nemzetközi szintű rendezvények, fesztiválok társszervezői is.

A térségben több tucat, a helyi társadalomnak és az ide érkező vendégeknek egyaránt kikapcsolódási és szórakozási lehetőséget biztosító, többnyire a térségben hagyománnyal bíró mezőgazdasági létformákhoz kötődő gasztronómiai rendezvényre, kulturális fesztiválra kerül sor minden évben.

Az Akcióterület (és a vármegye) legismertebb gasztronómiai fesztiválja, egyben legfőbb turisztikai attrakciója a Békéscsabai Kolbászfesztivál. Említésre érdemes a Szarvasi Szilvanapok rendezvénysorozata és a Gyomaendrődi Sajt-és Túrősfesztivál.

A vidéki létformákat, a vidék népművészetét és a települések hosszú történetét ünnepli méltó módon több más, szintén ismertebb rendezvény: Békési Madzagfalvi Napok, Kondorosi Betyárnapok. A kisebb települések saját ünnepei is főként az agráriumhoz köthetőek: Csabacsúdi Kukorica Nap, Gerendási Hársfa fesztivál, Csabaszabadi Alma Nap, Aratónapok, lovas napok, stb.

A gasztronómiához kötődnek a térség tradicionális és jól ismert élelmiszeripari termékei is, melyek közül több a kiemelkedő nemzeti értékek, sőt, a Hungarikumok táborát erősíti. Ezek a Békésszentandrás és Szarvas környékén fellelhető Alföldi kamillavirágzat, a Csabai kolbász vagy Csabai vastagkolbász, az akácméz, mely számos térségi méztermelő kínálatában

megtalálható, a magyar szürke szarvasmarha, melynek legnagyobb állománya az akcióterületen a Körös-Maros Nemzeti Park gazdaságában található, vagy a Békési szilvapálinka.

Magasabb szellemi-művészeti élményeket kínál egyebek mellett a Békés-Tarhosi Zenei Napok fesztiválja, a városi Művelődési és Kulturális Központok és Könyvtárak rendezvényei, a Békéscsabai Jókai Színház és a Szarvasi Cervinus Teátrum színházi évadai, a tavaszi és nyári irodalmi és zenei fesztiválok, a Múzeumok (köztük a békéscsabai Munkácsy Mihály Múzeum és Emlékház, a szarvasi Ruzicskay Alkotóház, az ország egyetlen nyomdaipari múzeuma, a gyomaendrődi KNER Múzeum) valamint a számos kiállító és gyűjteményes hely.

A mezőgazdasági hagyományok a kulinaritás mellett a vizes élőhelyek tradicionális létformáját őrző tevékenységekben is jelen vannak. A térségben hosszú hagyománya és komoly kultúrája van a kézműipari tevékenységeknek. A nádból, fűzfából, bőrből, agyagból készülő használati és dísz tárgyak napjainkban sem csak a civil alkotóműhelyekben készülnek, az idősebb generációk között még élnek e mesterségek (keramikus, bőrműves, kosár-és gyékényfonó, fadaragó, szövő stb.) és jelentős tudást, kulturális tőkét képviselnek. A térség népi-és iparművészei közül kilencen kapták már meg a Népművészet Mestere díj kitüntetését, közülük öten még ma is aktívak.

Az itt élő nemzetiségek (németek/svábok, szlovákok, romák) saját szokásaikkal, örökségükkel szintén gazdagítják a térség kultúráját. Különösen a nagyszámú szlovák közösség őrzi nyelvi és kulturális szokásait, a 2022-es népszámlálási adatok szerint (KSH) ugyanakkor népességen belüli majd 10%-os arányuk 10 év alatt jelentősen lecsökkent, nem éri el az 5%-ot. A legnagyobb közösségek továbbra is Csabacsúdon, Csabaszabadiban, Gerendáson, Kardoson, Kétsopronyban, Kondoroson, Örménykúton, Szarvason és Telekgerendáson élnek. A szlovák nemzetiség nyelvi-kulturális örökségének megőrzésében fontos tényező, hogy a térség több óvodájában, általános és közép iskolájában zajlik szlovák nyelvű oktatás, Szarvason szlovák nemzetiségi színház is működik. A szlovákkal ellentétben a roma nemzetiség aránya közel kétszerese a 2011-es alig 2%-nak.

E közösségek a városokban, Békésen, Mezőberényben, Gyomaendrődön, Szarvason élnek legnagyobb számban, ill. arányban, integrációjuk a többségi társadalomba továbbra is kihívást jelent.

Az akcióterületen [több mint félezer helyi és országos védelem alatt álló \(műemlék\) épület, építmény található](#), ezeket egészítik ki a helyi értéktár kataszterekben feltüntetett települési értékek. A kulturális örökség részét képező épített értékek között az emblematikus épületek mellett (Békéscsabai Evangélikus Nagytemplom – Közép-Kelet Európa legnagyobb evangélikus temploma, a gerendáson futó első magyar betonút, a Wenckeim grófi család több településen fellelhető épületegyüttese, a kiemelt jelentőségű nemzeti vagyonnak számító szarvasi Bolza-kastély és Csáky kastély), a népi építészet és vidéki létformák stílusjegyeit őrző, a polgári értékeket képviselő, a mezőgazdasági nagybirtokrendszerre és a nemesi társadalomra, valamint a térség gazdasági fejlődésére (pl. ipar, folyószabályozások stb.) emlékeztető egyediségek egyaránt találhatóak. A táji-természeti értékekhez hasonlóan azonban az épített örökség sem él kellőképpen a köztudatban, a kulturális erőforrások így nem megfelelően hasznosulnak.

Az Akcióterületen 2022-ben már 15 településen működik Helyi Értéktár Bizottság (Békés, Békéscsaba, Békésszentandrás, Csabacsúd, Csabaszabadi, Csárdaszállás, Csorvás, Gerendás, Gyomaendrőd, Hunya, Kondoros, Mezőberény, Szarvas, Telekgerendás). A 2014-2020 közötti időszak TOP forrásaira támaszkodva Békés Vármegye Önkormányzata megyei szinten népszerűsítette és ösztönözte a programot, a testületek aktivitása azonban ennek ellenére rendkívül eltérő képet mutat. Tekintettel ugyanakkor arra, hogy a Megyei Értéktár jelenleg 50 elemének a fele! a tervezési területen lelhető fel, a bizottságok támogatása a helyi értékek gyűjteményének folyamatos felülvizsgálatában és bemutatásában és különösen részvételük biztosítása a kulturális értékek tőkésítésében, elemi szükséglet.

Az akcióterület kulturális értékei, melyek a lokalitáson túlmutató turisztikai attrakcióiként is érvényesülnek:

- a Békéscsabai/Békés vármegyei kolbász brandjének kiépítése folyamatban, a Békéscsabai Kolbászfesztivál, mint önálló attrakció köré további attrakciókat létesítettek (Csaba Park és Kolbászház);
- a Körösök Völgye brand, mint egységes tájegység kiépítése folyamatban van, a Natúrpark koncepció és a Körösök Völgye Aktív Turisztikai Stratégia egyik prioritása;
- Békéscsaba Munkácsy Városa;

- Szarvas a történelmi Magyarország közepe.

A kulturális értékek tőkésítése vidékfejlesztési szempontból rejt magában kiaknázható potenciált. Sajnálatos negatív tendencia, hogy az agrárium gazdasági súlyának visszaesésével és az élelmiszeripar leépülésével a mezőgazdasági termelésben és élelmiszeriparban összegyűlt évszázados, illetve évtizedes tudás, tapasztalat az újabb generációknál egyre kevésbé van jelen, illetve nagyarányú a – főként technológiai – lemaradás. Külföldi gyakorlati példák alapján azonban kijelenthető, hogy tudatos szemléletformálással, a szakképzés társadalmi értékének visszaállításával ez a folyamat megfordítható és az ágazatban rejlő lehetőségek, az idősebb generációk által még képviselt tudás, mint kulturális tőke gazdasági tőkévé konvertálható.

Általános tapasztalat, hogy bár a kulturális szféra a Covid-19 világjárvány miatt bevezetett korlátozó intézkedések szociálisan negatív hatásait az idei évre kiheverte, a terület a 2022-ben hazánkat is elérő energiaválság és az azzal a közsférában szükségszerűen együtt járó költségcsökkentési hullám egyik első és legnagyobb áldozata volt. Éppen ezért fontos a kulturális és közösségi élet terei, és különösen a kistelepüléseken elérhető közösségi színterek gazdasági és környezeti szempontból is fenntartható fejlesztése, az infrastruktúra, a digitális eszközpark felújítása ill., bővítése és a kor szellemének, a megváltozott fogyasztói szokásoknak megfelelő alternatív programkínálat kialakítása.

A társadalom állapota:

Az akcióterület lakossága az országos és vármegyei átlagnál magasabb mértékben csökken, kivétel nélkül minden településen. 2015 óta 9,6%! a népesség csökkenés. (Az akcióterület demográfiai adatait a 2. sz. melléklet 2. sz. táblázata mutatja be.) Ennek oka egyrészt a természetes fogyás, másrészt a munkanélküliség, illetve a hazai átlagnál alacsonyabb elérhető jövedelem miatt jelentkező negatív vándorlási különbözet (átlagosan -4,92% 2015 és 2021 között, TEIR). Legnagyobb arányban a szakképzett és felsőfokú végzettségűek hagyják el a térséget, mind a belföld (főváros, Dunántúl), mind a külföld irányába, sok esetben azonban nem képzettségüknek megfelelő munkát végeznek.

A lakosság korösszetétele kedvezőtlen, a társadalom elöregedő, az öregségi mutató (2021-ben 186.47, TEIR) a vármegyei és országos átlagot is meghaladja.

Az itt élő nemzetiségek (németek/svábok, szlovákok, cigányok) kulturális és gasztronómiai örökségükkel a térség értékeit és turisztikai kínálatát gazdagítják. Különösen a nagyszámú szlovák közösség őrzi nyelvi és kulturális szokásait, de figyelemre méltó, hogy a 2022-es népszámlálás összesített adatai szerint ugyanakkor népességen belüli majd 10%-os arányuk 10 év alatt jelentősen lecsökkent, nem éri el az 5%-ot (KSH). A legnagyobb közösségek továbbra is Csabacsúdon, Csabaszabadiban, Gerendáson, Kardoson, Kétsopronyban, Kondoroson, Örménykúton, Szarvason és Telekgerendáson élnek. A szlovákokkal ellentétben a roma nemzetiség aránya közel kétszerese a 2011-es alig 2%-nak.

A roma kisebbség tagjai körében az átlagnál magasabb a munkanélküliek és az alacsony képzettségűek aránya (ez rontja némileg a 10 000 főnél nagyobb lakosú városok képzettségi adatait).

Középiskolai oktatás (gimnáziumi és szakképzés) az akcióterület járásközpontjaiban és Mezőberényben folyik, Békéscsabán és Szarvason felsőoktatás és felsőfokú szakképzés is elérhető. A szakképzésben a mezőgazdasági termeléshez, élelmiszeriparhoz, könnyűiparhoz és kézműiparhoz, illetve turizmus-vendéglátáshoz kapcsolódó középiskolai széles skálája érhető el (ennek ellenére az ágazatban foglalkoztatott szakképzett és felsőfokú végzettségűek aránya viszonylag alacsony).

Több évnyi bizonytalanság után a Magyar Agrár- és Élettudományi Egyetem (korábbi Szent István Egyetem Tessedik Campus) szarvasi képzési helyén 2023 őszén újraindul a mezőgazdasági mérnöki alapképzés, mely újabb jelentős lépés a Környezettudományi Intézet Öntözési és Vízgazdálkodási Kutatóközpont nemrégiben történt jelentős fejlesztése mellett.

Az oktatási rendszer szerkezetét, elérhetőségét főként a demográfiai helyzet befolyásolja (az elöregedő kistelepüléseken jellemzően iskolai alsó tagozat sem működik - 4 település érintett), de az iskolai és óvodai intézmények fennmaradására

hatással van a foglalkoztatási szerkezet is (a környező településekre ingázó dolgozó szülők a munkahely szerinti településeken – jellemzően városokban – íratják be nevelési-oktatási intézményekbe gyermekeiket).

Az egy lakosra jutó nettó belföldi jövedelem a vármegyei átlagot meghaladja, de az országos átlagnál közel 33%-kal alacsonyabb! (2020-ban átlagosan 1 189 eFt, TEIR), ez az elvándorlás legfőbb kiváltó oka. Békéscsaba egyértelműen, Szarvas érzékelhetően kiemelkedik, jelentősen átlag alatti értékeket mutat néhány kistelepülés (Csárdaszállás, Gerendás, Hunya!, Kamut, Kardos), jellemzően azok, melyekre a jobban teljesítő városok gazdasági hatásai már nem terjednek ki. (Békéscsaba és Szarvas szűkebb vonzáskörzetében hasonló adottságú és méretű települések, lásd: Kétsoprony, Örménykút ellentétes példák.)

A békéscsabai járáshoz tartozó települések – ide nem értve Csabaszabadi községet, illetve az átmenetileg kedvezményezett településnek minősülő Csorvás várost és Gerendás községet – kivételével az akcióterület valamennyi települése kedvezményezett településnek minősül. A 290/2014. (XI.26.) kormányrendelet értelmében a társadalmi és demográfiai, lakás- és életkörülmények, gazdaság-és munkaerő piaci, valamint infrastruktúra és környezeti mutatókból képzett ún. komplex mutató alapján emelkedő sorrendbe állított járások listájában a gyomaendrődi a 74., a szarvasi a 88., a békési a 91., a békéscsabai pedig a 139. helyen áll.

Figyelembe véve a települések előregedő társadalmát, valamint a vármegye országos összehasonlításban kedvezőtlen egészségügyi és mentális helyzetét, az állami és önkormányzati szereplők által nyújtott oktatási-nevelési, egészségügyi és szociális alapszolgáltatások mind infrastrukturális, mind pedig humán oldalról fejlesztésre szorulnak, mennyiségi és minőségi bővítésük indokolt, illetve fenntarthatóságuk biztosítása érdekében a költséghatékony működtetéshez szükséges energetikai fejlesztésük elengedhetetlen.

A képzettség, a közszolgáltatásokhoz való hozzáférés, a társadalmi befogadás és a közösségi és civil élet aktivitásának fokozását is segítő lakossági szélessávú internet hálózat kiépítése jó ütemben fejlődik, a közsféra intézményeiben, különösen az oktatási intézményekben a mutató 2020-ban megközelítette a 100%-ot.

A munkanélküliségi arány az országosan érzékelhető kedvező folyamatokkal összhangban javult, a nyilvántartott álláskereső száma a 2011-es 1 646 főhöz és a 2015-ös 736 főhöz képest 2021-ben 640 fő. A munkanélküliek csoportján belül ugyanakkor továbbra is magas, 51,41% a tartós munkanélküliek és az alacsony képzettségűek aránya 31,41% (TEIR, 2021).

A civil társadalom fejlettségét, aktivitását, fejlődési potenciálját tekintve eltérő képet mutat, összefüggésben az adott település vállalkozói aktivitásával, kulturális-szellemi örökségével, illetve az adott település fejlődési ívével.

Az akcióterület egészén 2022-ben mintegy 1 050 bejegyzett civil szervezet (egyesület és alapítvány) található, azonban közülük több mint 900 az 5 nagyobb városban regisztrált. A civilek által legnagyobb számban pártolt és művelt tevékenységi területek a szabadidő és sport, valamint a kultúra. Viszonylag nagy számban van jelen az oktatás és szociális ellátás, de szakmai, gazdasági, érdekképviseleti, településfejlesztési és közbiztonsági feladatokat felvállaló közösségek is működnek szinte minden településen. Csekély hányadot képviselnek a szférán belül a kifejezetten környezetvédelmi céllal működő szervezetek!, az egészségügyi, vallási és egyéb szervezetek aránya elenyésző. Egyre több ugyanakkor a több településen, vagy akár térségen átívelő tevékenységet ellátó szakmai és/vagy ernyőszervezet. A Békéscsaba vonzáskörzetében aktív Civil Szervezetek Szövetsége, valamint a szarvasi kistérséget lefedő Körös-szögi Civil Fórum Egyesület egyaránt tagjai a HACS-nak.

A civilek legnagyobb erőssége a részvételi hajlandóság és a tagok/érdeklődők mobilizálásának képessége. Jövedelemszerzési képességük az utóbbi 10 évben jellemzően a különböző támogatási programokon való sikeres részvétel függvénye, az üzleti szféra felajánlásaiból működni képes szervezetek száma alacsony. Erőforrásaihoz mérten épp ezért minden települési önkormányzat támogatja a civileket, akik az akcióterületet vizsgálva nagyon eltérő képet mutatnak. Egyes szervezetek – főként a közfeladatok ellátásába vagy a turisztikai szolgáltatásokba bekapcsolódva – képesek voltak önfenntartóvá válni, mások számára – bár tagjaik aktívak és a közös célért a helyben szükséges cselekvéseket elvégzik – a törvényes működés feltételeinek anyagi és adminisztratív terhei sem vállalhatóak. Civil társadalom nélkül azonban a helyi értékek megőrzése és fenntartható hasznosítása, valamint a helyi társadalom megszólítása nem lehetséges!

Általános tapasztalat, hogy bár a kulturális szféra a Covid-19 világjárvány miatt bevezetett korlátozó intézkedések szociálisan negatív hatásait az idei évre kiheverte, a terület a 2022-ben hazánkat is elérő energiaválság és az azzal a közsférában szükségszerűen együtt járó költségcsökkentési hullám egyik első és legnagyobb áldozata volt. Éppen ezért fontos a kulturális és közösségi élet terei, és különösen a kistelepüléseken elérhető közösségi szinterek gazdasági és környezeti szempontból is fenntartható fejlesztése, az infrastruktúra, a digitális eszközpark felújítása ill., bővítése és a kor szellemének, a megváltozott fogyasztói szokásoknak megfelelő alternatív programkínálat kialakítása.

Szintén forráshiányra visszavezethető okokból, a települések több, mint felén települési önkormányzat által fenntartott művelődési/kulturális intézmény nem, csak ún. közösségi szintér működik (NMI, 2022)!

A gazdaság helyzete:

A célterület gazdasága hagyományosan agrárjellegű, a szektor meghatározó, bár jövedelemtermelő képessége ezt nem tükrözi. Gazdasági súlyának gyengülése ellenére a vármegyei trendekhez hasonlóan a célterület lakosságának még mindig jelentős hányadát foglalkoztatja, különösen a falvak népességének megélhetésében játszik kiemelkedő szerepet. A célterületen működő társas vállalkozások közel 25%-a mezőgazdasági és/vagy élelmiszeripari feldolgozásban érdekelt vállalkozás, az önálló vállalkozások aránya 17% (2021. évi adatok). A regisztrált őstermelők száma a tervezési területen 2021-ben 2 397 fő.

A termelésben egyértelműen a szántóföldi növénytermesztés dominál, a gyümölcs művelési ág, ill. a kertészet alig több, mint 2%-át teszi ki a termőterületeknek. A 90'-es évek elejétől a korábban meghatározó élelmiszeripar leépült, azzal együtt az állattenyésztés is. Az állatállomány mennyisége és szerkezete a vármegyei átlagnak megfelelő, a sertéstartás továbbra is dominál (50%), a szarvasmarha állomány 25%, a baromfi ágazat jelentősen bővült az elmúlt évtizedben. (KSH Agrárcenzus 2020) A munkanélküliségi mutatók még mindig ezekre a folyamatokra vezethetők vissza: a mg-on és élelmiszeriparon belül leépültek a munkaerő igényes ágazatok. A városokban, elsősorban Békéscsabán és Szarvason még jelen van a feldolgozott, mezőgazdasági alapanyagú termékeket előállító ipar (gyümölcs sűrítmény, baromfi feldolgozó, vágóhíd és húskombinát, konyhakész zöldségfélék, hűtőház), a magasabb hozzáadott érték azonban legtöbbször a célterületen kívül kerül megtermelésre. Az élelmiszeripari vállalkozások között jelentős különbségek mutatkoznak: kis számban (3 db) jelen vannak a több, mint 500 főt foglalkoztató és a versenyképes tömegtermeléshez szükséges fejlesztéseket önerőből végrehajtani képes nagyvállalatok, és a fejlődőképes közép vállalkozások (62 db), illetve néhány száz kisvállalkozás, a másik véglet a kis – jellemzően családi tulajdonban lévő – prémium minőségű termékeket limitált mértékben előállító manufaktúrák (TEIR, 2021).

Ez utóbbiak fejlettségi szintje és fejlődési potenciálja (induló, 6000 euro STÉ és 10000 euro STÉ közötti stb.), illetve fejlesztési szükségletei (kapacitás bővítés, termékfejlesztés, technológiai korszerűsítés, piacszerzés stb.) is eltérőek. A 2014-2020-as Vidékfejlesztési Program keretében számottevő beruházások valósultak meg az élelmiszeriparban (30 db támogatott projekt 7,1 Mrd Ft támogatással), 149 db ún. mezőgazdasági kisüzem mintegy 2,2 Mrd forint fejlesztési forrás segítségével fejlődhetett. Ugyanakkor a térségben, sőt a vármegyében sem! valósult meg értékelhető együttműködés a REL (rövid ellátási lánc) programban.

A birtokszerkezet a vármegyei trendekhez igazodik. A mg-i területek túlnyomó többsége egyéni gazdaságok kezében van, a birtokolt gazdálkodási terület azonban kisebb arányú. A gazdálkodó szervezetek fele jellemzően nagyobb területtel, 500ha fölötti gazdaságmérettel, az egyéni gazdaságok mintegy 60%-a viszont legfeljebb 100 ha területtel rendelkezik. Az egyéni gazdaságok mintegy 40%-a értékesítésre termel, 36% saját hasznosításra, közel 20% a saját fogyasztáson felüli felesleget értékesíti. A gazdálkodó szervezetek között nagy többségben vannak a növénytermesztéssel foglalkozó gazdaságok (65%), az egyéni gazdaságok között viszont közel 50% az állattartó gazdaságok és 10% a vegyes gazdaságok aránya. (2020. évi adatok)

A célterület – az ország más területeivel összehasonlítva – számottevő ipari bázissal nem rendelkezik, a kilencvenes évek gazdasági változásai a felszámolásokon, gyárbezárásokon, létszámleépítéseken keresztül a térséget is hátrányosan érintették.

A még meglévő iparnak elsősorban a feldolgozóipari ága jelentősebb, kiemelkedő iparágazatok a textil-, fa-, papír-, és nyomdaipar, építőipar, valamint a fémipar. A 2014 – 2020 TOP jóvoltából az ipari parkok, inkubátorházak kiépítettsége javult.

A szolgáltató szektorban működő vállalkozások döntő többsége a városokban működik, azok igazgatási és ellátó funkcióihoz kapcsolódva.

A természeti értékekre és kulturális/gasztronómiai programokra épülő turizmus az elmúlt 20 évben mind mennyiségi, mind minőségi értelemben jelentős fejlődésen ment keresztül a Dél-alföldi régióban, Békés megyében és a térségben is. Bár maga a régió sincs hazánk legkeresettebb turisztikai célpontjai között, a Körösök völgye az elmúlt időszakban felkerült az ország turisztikai térképére. A 429/2020. (IX.14.) kormányrendelet alapján Békéscsaba a *Gyula és térsége* kiemelt turisztikai térség része, a 235/2019. (X.15.) kormányrendelet 2022-es módosítása óta pedig Szarvas város turisztikailag kiemelt jelentőségű település. Az Aktív-és Ökoturisztikai Fejlesztési Központ keretprogramja keretében 2022-ben elkészült a Körösök Völgye Aktív Turisztikai Stratégia.

Mindez köszönhető egyrészt a kellő számú és minőségű szálláshelynek (a négy csillagos wellness szállodától az ifjúsági szálláshelyig többféle kategória érhető el megfelelő mennyiségben) és a turisztikai attrakciók egyidejű fejlődésének (gasztronómiai programok, látogatóközpontok, kirándulóhelyek stb.). Másrészt a belföldi turizmus népszerűségének 2014 – 2020 között, továbbá hogy az ágazatban a COVID-19 világjárvány miatt tapasztalt 1-2 éves visszaesést követően megnőtt a kereslet a térség által jellemzően kínált önálló szálláshelyek és aktív turisztikai programok iránt. A településeken 2021-ben közel 4 500 kereskedelmi és falusi szállásférőhely volt elérhető, a vendégéjszakák száma 2022-ben 385 250 éj (a 2017-es év 266 189 bázis adatához képest jelentős növekedés), de a vendégek átlagos tartózkodási ideje térségi átlagban még nem éri el a 4 napot. Az ágazat jövedelem termelő képessége nő, azonban a foglalkoztatásban betöltött szerepe egyelőre elmarad a gazdasági teljesítményétől, és továbbra is alacsony a turisztikai szolgáltató-vendéglátó vállalkozások száma, ill. aránya (átlagosan 6%).

A gazdasági fejlettség relatíve alacsony szintje és a foglalkoztatottság aránya szoros összefüggésben van a gazdaságszerkezeti sajátosságokkal, amely az iparosodottság alacsony fokával és az alacsony jövedelmezőségű mezőgazdaság átlag feletti arányával jellemezhető.

Az akcióterület foglalkoztatási és munkaerő piaci helyzete kedvezőtlen. A munkanélküliségi arány az akcióterületen a 2014-es 14%-hoz képest jelentősen mérséklődött (5,6%, összehangban az országos folyamatokkal), azonban a mutatók az egyes települések között nagy szórást mutatnak, illetve továbbra is magas, 51,41% a tartós munkanélküliek és az alacsony képzettségűek aránya 31,41%. Az érme másik oldala, hogy a képzett munkaerő – részben elvándorlás miatti – hiánya gátolja a vállalkozások versenyképességét.

A térség tökevonzó képessége alacsony, a vármegye országos viszonylatban elmaradó infrastrukturális fejlettsége és elérhetősége, ill. a munkaerő piac szerkezete miatt. A térség belső elérhetősége jónak mondható, külső elérhetősége az M44 gyorsforgalmi út épülésével jelentősen javult, a beruházás 2025-re tervezett befejezése remélhetőleg e téren is érzékelhető változásokat hoz majd. Nincs hagyománya az együttműködésen alapuló fejlesztéseknek, és részben a tőkehiány miatt alacsony az innovációs képesség. A célterületen az ezer lakosra jutó működő vállalkozásszámmal kifejezett vállalkozási aktivitás az országos átlaghoz viszonyítva továbbra is alacsony, de vannak kiemelkedő települések (Békéscsaba, Szarvas) e területen. A társas vállalkozásokon belül a nagyvállalatok aránya 0,1%, a középvállalkozások aránya 1,8%, a kisvállalkozások aránya 11,3%, a mikro-vállalkozások aránya 86,8%.

7.2 SWOT analízis

ERŐSSÉGEK E1: a térség felszíni és felszín alatti vizekben gazdag E2: a Körösök természetes vízi világa, természeti és táji értékek, Nemzeti Park, Natúrpark E3: megújuló energiaforrások viszonylagos bősége E4: kiváló termőföld, gazdag apróvad állomány E5: fejlődő turisztikai potenciál (szálláshelyek jelentős mennyiségi és minőségi javulása, országos szintű attrakciók, működő TDM-ek/szakmai szervezetek) E6: tradíciók az élelmiszer feldolgozás területén, minőségi kézműipari termékek, jelentős feldolgozóipari kapacitások E7: épített örökség, kulturális és nemzetiségi hagyományok sokszínűsége E8: középiskolai szakképzés, felsőoktatás hagyományai, MATE Környezettudományi Intézet Öntözési és Vízgazdálkodási Kutatóközpont E9: szabadidős-és sport, valamint hagyományőrző szervezetek bekapcsolódása az aktív és falusi-és agroturisztikai szolgáltatásokba E10: meglévő vidék-város kapcsolatok, az önkormányzati és civil szektor együttműködési készsége, közösségvezérelt helyi fejlesztésekben szerzett tapasztalatok	LEHETŐSÉGEK L1: belföldi turizmus növekedése, a falusi-és ökoturizmus, valamint aktív turizmusformák iránti növekvő igények, ill. COVID-19 világjárványt követően a térségre jellemző szálláshelyek iránti növekvő kereslet L2: az egészséges (bio), illetve helyi termékek iránti kereslet növekedése, Hungarikum és egyéb brandek népszerűsége L3: támogatási lehetőségek az élelmiszeripar szereplőinek technológiai versenyképességéhez L4: megújuló és bioenergiák hasznosításának költségcsökkentő hatásai L5: városok külterületi népessége a helyi termék előállítás és a falusi-és agroturizmus terén is potenciális erőforrás, ill. célcsoport lehet L6: kiegészítő jövedelemszerző tevékenységek végzésének egyszerűsödése, kedvező birtokstruktúra L7: kulturális értékek tőkésítése
GYENGESÉGEK GY1: intenzív tájhasználat, öntözött területek aránya GY2: környezeti fenntarthatóság elveinek alacsony érvényesülése GY3: tömegtermeléshez igazodó birtokstruktúra GY4: mg és élelmiszeripar technológiai lemaradása, a feldolgozóipari kapacitások kihasználatlansága és leépülése GY5: ipari termelés hiánya/alacsony szintje GY6: alacsony az innovációs és együttműködési, valamint a tőkevonzó képesség GY7: alacsony vállalkozói aktivitás a kistelepüléseken, illetve vállalkozások alacsony jövedelmezősége GY8: tartós és alacsony végzettségű munkanélküliek nagy aránya GY9: térségi infrastruktúra, határmentiség GY10: turisztikai kínálat és kereslet szezonalitása, szolgáltatások és programcsomagok elégtelensége GY11: kistelepülések infrastrukturális és szolgáltatási színvonalának gyengesége, hiányszolgáltatások GY12: civil szervezetek eltérő fejlettsége GY13: vidéki örökség feltáratlansága, ill. nem megfelelő hasznosítása GY14: alacsony képzettség	VESZÉLYEK V1: időjárási körülmények (csapadékeloszlás, aszály-és viharkárok stb.) V2: növekvő ár-és belvíz veszély, a folyók és holtágak vízminősége, vízkészletek kimerülése) V3: szennyvíz-és hulladékkezelés nem megfelelő ütemű fejlesztése, szemléletváltás elmaradása V4: falvak elnéptelenedése az előregedés és elvándorlás következtében, illetve a falvakon elérhető életminőség csökkenése V5: szarvasi járás turisztikai trendjeinek hatása a társadalmi és környezeti fenntarthatóságra, ezáltal az ágazat hosszú távú eredményessége V6: turisztikai ágazatban működő szakmai szervezetek ellehetetlenülésével negatív tendenciák felerősödése V7: kulturális lehetőségek és közművelődés gazdasági szempontoknak való kitettsége

A térség fő kitörési pontjai, a mezőgazdaság és élelmiszeripar, valamint a turizmus egyaránt a természeti adottságokra és meglévő értékekre építhetnek, mely értékek kimerülése azonban jelentős gazdasági és társadalmi kockázatokkal jár a terület jövőbeni fejlődését, sőt, felzárkózását tekintve. A környezeti fenntarthatóság érvényesítése és a természeti értékek fenntartható használata elemi fontosságú a meglévő potenciál megőrzéséhez. Habár a térség viszonylag bőven rendelkezik megújuló és bioenergia potenciállal, az alternatív energetikai beruházások és fejlesztések, illetve termelési módok egyelőre nem elterjedtek, különösen a kisebb üzleti szereplők esetében. Ennek oka egyrészt az ilyen típusú beruházások viszonylag magas bekerülési költsége és hosszabb megtérülési ideje, másrészt az innovációs képesség alacsony szintje/hiánya és a környezettudatos szemlélet alacsony elterjedtsége/hiánya. A HFS az innovációs képesség és a környezettudatos szemlélet fejlesztését kívánja segíteni soft elemekkel, továbbá a települési infrastruktúra és alapszolgáltatások, ill. a turisztikai célú beruházások esetében ösztönzi az energetikai fejlesztések megvalósítását.

A térség jó turisztikai potenciállal rendelkezik, köszönhetően természeti adottságainak, kulturális örökségének és gasztronómiai hagyományainak, valamint a szálláshelyek mennyiségi és minőségi szinten elérhető széles skálájának. Az ágazat gazdaságban betöltött szerepe azonban – bár évről-évre bővülő tendenciát mutat – még mindig viszonylag alacsony, a turizmusban érintett vállalkozások száma, a foglalkoztatottak száma elmarad a kívánatostól. Ennek oka, hogy bár az elmúlt években a turisztikai attrakciók is jelentős mennyiségi és minőségi fejlődést produkáltak, a vendégek számára elérhető szolgáltatások/programok száma kevés, illetve csak szezonálisan elérhető, ezért a meglévő, eltérő minőségű szálláshelyek kihasználtsága szezonon kívül (esetenként szezonban is) és a vendégek átlagos tartózkodási ideje – országos összehasonlításban – alacsony. E mutatók a térség gasztronómiai, kézműipari hagyományaira alapozott falusi-és agroturisztikai valamint aktív turisztikai szolgáltatásainak fejlesztésével javíthatóak.

Szálláshelyek működésének negatív hatásai a társadalmi és környezeti fenntarthatóságra megfordítandók, illetve ágazati és ágazatközi együttműködések, hálózatok fejlesztése indokolt!

A térségben alacsony az elérhető munkahelyek száma, de főként az elérhető jövedelem szintje. A helyi termék előállításra és a falusi-és agroturisztikai szolgáltatásokra építő egyéni és családi gazdaságok, illetve a kézműipari tevékenységek támogatása révén az alternatív jövedelemszerzési módok bővítésére van mód.

A mezőgazdasági termelésre, állattenyésztésre alapozott élelmiszer feldolgozásnak, illetve termék előállításnak, továbbá kézművességnek a térségben nagy hagyománya van, e tevékenységek rentabilitásához azonban több tényező is hiányzik.

A jó (prémium) minőségű termékekre helyben nincs elegendő fizetőképes kereslet, e termékek jelentős része azonban néhány, az elmúlt években indult jó példától eltekintve még mindig nincs bekapcsolva a turisztikai programkínálatba sem, mely a kis mennyiségben és/vagy időszakosan előállított, részben értékesítésre termelt termékek esetében az elsődleges felvevőpiacot jelentheti.

A piacra jutást egyes esetekben a termékek megfelelő megjelenésének hiánya okozza, mely a szükséges marketing tevékenységekkel (képzés, mentorálás, arculattervezés, piacszerzés, marketing terv kidolgozása stb.) pótolható.

Egyes esetekben a helyi termék előállítás rentabilitását a termelőkapacitás hiánya okozza, mely a szükséges beruházások támogatásával kiküszöbölhető.

Szintén oka a helyi termék előállítás, és így az alternatív jövedelemszerzési lehetőségek kihasználatlanságának, beszűkülésének a meglévő tudás elvesztése, illetve a termelői kultúra eltűnése, az önálló vállalkozások csökkenő száma. Tudatos szemléletformálással, a szakképzés társadalmi értékének visszaállításával, a kisléptékű beruházások támogatásával ugyanakkor ez a folyamat megfordítható.

Egyes esetekben a helyi termék előállítás rentabilitását rontja, hogy a piaci feltételeknek az egyes termelők önállóan nem képesek megfelelni (az elvárt mennyiségben és minőségben nem képesek terméket előállítani), azonban közös beszállítói rendszerek kiépítésére nem vállalkoznak, a rendszerváltást megelőző időszak mezőgazdasági termelési rendszereinek negatív hatásai, értsd: az együttműködés hiánya miatt. A termelők együttműködési készségének fokozásával, az ahhoz szükséges ismeretek, jó gyakorlatok átadásával, motiváló szemléletformálással e hátrány lefaragható.

Az életminőség az életszínvonalon (jövedelem, lakáskörülmények stb.) túlmutató fogalom, mely az anyagiakban mérhető szempontok mellett más tényezők által is befolyásolt. Ilyen tényezők egyebek közt a lakóhelyen elérhető köz és üzleti szolgáltatások mennyisége és minősége, a szabadidő eltöltésének lehetőségei, a helyi közösségi aktivitás és a környezet (természeti, épített) minősége, a kulturális értékek és szolgáltatások hozzáférhetősége. E tényezők, értékek azonban a társadalmi folyamatok miatt (elanyagiasodás, elidegenedés stb.) egyre kevésbé részei az egyének, közösségek mindennapjainak, identitásának, ezáltal a tőkésítésükből származó haszon nem érvényesül. A HFS révén egyrészt e befolyásoló tényezők létére, fontosságára tudjuk felhívni a figyelmet, másrészt a Stratégia teret ad e tényezők közösségi döntések szerinti fejlesztéséhez.

8. A stratégia beavatkozási logikája

A beavatkozási logika LEADER vonatkozású rövid összefoglalása

A LEADER beavatkozás a HFS-en keresztül, az SO8 vonatkozásában megállapított számos szükséglet kielégítéséhez hozzájárul. A KAP ST-ben foglalt SWOT elemzés erősségként említi az ország vidéki térségeit lefedő LEADER hálózatot, amely helyi ismerettel, kapcsolatrendszerrel, fejlesztéspolitikai és program végrehajtói tapasztalattal rendelkező helyi erőforrást biztosít a helyi fejlesztésekhez. Ugyanakkor veszélyként említi ezen erőforrás további erodálódását. E két megállapításra épül az a szükséglet, amely a fejlesztéspolitikai programok végrehajtásához szükséges helyi szintű emberi erőforrás szükségességét definiálja. E szükséglet kielégítését szolgálja a LEADER beavatkozás működési és animációs keretéből finanszírozott helyi akciócsoportok hálózata.

A SWOT elemzésben erősségként szerepel, hogy a LEADER a vidéki térségekben jellemzően alacsony tőkeerővel és kockázattűrő képességgel rendelkező mikrovállalkozások és civil szervezetek számára adekvát, kisléptékű, a helyi szükségletekre szabott fejlesztési forrást biztosít. Az elemzés gyengeségként említi a LEADER források korlátosságát, illetve a kisléptékű források felhasználásának a léptékhez képest magas adminisztratív terheit. A fenti erősségre és gyengeségre épül az a szükséglet, amely a helyi/térségi igényekhez illeszthető, ezekre mérhető hatással bíró fejlesztéseket és az ehhez szükséges forrás szükségességét definiálja. E szükséglet kielégítéséhez járul hozzá a LEADER helyi fejlesztési stratégiák megvalósítása.

A SWOT elemzésben gyengeségként szerepelnek a vidéki közlekedési és az egyéb lakossági szolgáltatások minőségének javításához szükséges infrastruktúra fejlettségének területi különbségei. Erre reagál az a szükséglet, amely az életminőséget emelő helyi lakossági szolgáltatások infrastrukturális hátterének fejlesztését teszi szükségessé. A korábbi évek tapasztalatai alapján a LEADER programnak fontos célja a vidéki élettér fejlesztése a szolgáltatások és az azokhoz szükséges kisléptékű infrastruktúra fejlesztésével, valamint a helyi kötődés és a közösségi kapcsolatok erősítése a közösségeket aktivizáló programokkal és az ahhoz szükséges környezet fejlesztésével. Az Európai Unió vidéki térségeinek hosszú távú jövőképével összhangban a fenti célok elérése érdekében – elsősorban tudásátadással, jó gyakorlatok bemutatásával – ösztönözni szükséges a társadalmi innovációt és a digitális eszközök adta lehetőségek kihasználását.

8.1 A stratégia jövőképe

A Stratégia által kínált alternatív jövedelemszerzési lehetőségek bővülése és a kistelepüléseken elérhető szolgáltatások fejlesztése, valamint a helyi közösségek erősödése és kompetencia fejlődése révén **javul a Körösök völgye térség élhetősége.**

8.2 A stratégia célhierarchiája

A Stratégia céljai:

- a helyzetelemzés és a SWOT analízis alapján beazonosított fejlesztési szükségletek (hiányok) kielégítésére és lehetőségek kihasználására vonatkoznak;
- specifikusak, konkrétan meghatározzák a célok eléréséhez felhasználni kívánt eszközöket (lásd: cselekvési terv);
- mérhetőek, mivel az eredménymutatókhoz rendelt mennyiségi mutatók esetében az alap-és célértékek konkrétan meghatározhatóak (lásd: monitoring és indikátorok);

- a HFS keretében rendelkezésre álló források, eszközök és a HACS kompetenciája, illetve tervezett tevékenységei alapján reálisak és elérhetőek.

A térség saját belső erősségeit és gyengeségeit, valamint a külső tényezőket (lehetőségek, veszélyek) figyelembe véve, továbbá tekintettel a korábbi időszak fejlesztési eredményeire és a jelenlegi időszakban rendelkezésre álló eszközökre (forráskeret stb.), a reális tervezés elvárására, a stratégia fő fejlesztési irányai a következők. (A kijelölt fejlesztési irányok offenzív, ill. fejlesztő stratégiai modellt követve, a terület erősségeinek és lehetőségeinek optimális összekapcsolására épülnek.)

Átfogó célok:

- a lokális gazdaság fejlesztése a turisztikai potenciál kihasználásával és a helyi termékek piaci pozicionálásával;
- az életminőség javítása a helyi értékek fenntartható fejlesztésével (örökségvédelem) és a települések kisléptékű beruházásainak (településfejlesztés) támogatásával;
- a társadalmi tőke növelése.

Specifikus célok:

- mikro- kis- és középvállalkozások indítása, fenntartása, erősítése, helyi kézműves-és kisipari réteg fejlesztése;
- helyi termékek és szolgáltatások fejlesztése, kis eszközigényű élelmiszer-feldolgozási beruházások fejlesztése;
- megújuló energia, klímabarát, víz visszatartási, környezetvédelmi megoldások alkalmazása helyi szinten;
- okos falu (smart village) stratégiák elkészítésének elősegítése;
- helyi összefogásra épülő, a természeti és egyéb értékeket, adottságokat, hagyományokat és egyedi termékeket bemutató komplex, fenntartható turisztikai, vendéglátóipari programok kidolgozása, megvalósítása;
- a helyi közösségek tagjai egyéni aktivitásának, felelősségvállalásának és együttműködési készségeinek erősítése, a társadalmi befogadás javítása;
- közösségi élet, közösségi marketing, közösségi terek infrastrukturális fejlesztése, épített és kulturális örökség megőrzése.

A *mikro- kis- és középvállalkozások indítása, fenntartása, erősítése, helyi kézműves-és kisipari réteg fejlesztése* specifikus cél kijelölésének indoka egyrészt a lokális gazdaság szerkezete (mikro-vállalkozások több, mint 86%-os aránya, jelentős szerepük a foglalkoztatás terén, regisztrált őstermelők száma cca. 2 400 fő stb.), másrészt hogy a kézműves és kisipari hagyományok, mint kulturális tőke azonosíthatóak, a helyi foglalkoztatásban és jövedelemtermelő képességben jelentékenyek.

A *helyi termékek és szolgáltatások fejlesztése, kis eszközigényű élelmiszer-feldolgozási beruházások fejlesztése* cél kijelölésének indoka, hogy a hagyományosan agrárjellegű gazdaság, a helyi erőforrásokra (E4, E6, E8) alapozott élelmiszeripari tradíciók, optimálisan kapcsolódva a belföldi turizmus növekedéséhez és az agroturizmus iránti növekvő igényekhez (L1, L2, L5, L7) a lokális gazdaság fejlesztésének (önfoglalkoztatás, kiegészítő jövedelem stb.) egyik alapja lehet.

A *megújuló energia, klímabarát, víz visszatartási, környezetvédelmi megoldások alkalmazása helyi szinten* specifikus cél kijelölésének indoka, hogy a HFS átfogó céljai, illetve a térség legfontosabb erősségei (E1, E2, E3, E4) a természeti adottságokra és értékekre alapozottak, illetve azokhoz szorosan kapcsolódnak, ezért elemi érdek ezen értékek fenntarthatóságának biztosítása a „gondolkodj globálisan, cselekedj lokálisan” elv szellemében.

Az *okos falu (smart village) stratégiák elkészítésének elősegítése* specifikus cél kijelölésének indoka, hogy a térség népességmegtartó és tökevonzó, valamint innovációs képessége országos összehasonlításban nagyon alacsony, a 21. század és a jövő kihívásai viszont új technológiák és még inkább új közösség-és gazdaságszervező, illetve településüzemeltetési módszerek alkalmazását és szemlélet elterjedését kívánják meg.

A *helyi összefogásra épülő, a természeti és egyéb értékeket, adottságokat, hagyományokat és egyedi termékeket bemutató komplex, fenntartható turisztikai, vendéglátóipari programok kidolgozása, megvalósítása* specifikus cél (melynek elérésére a

HFS 9.4. pontja szerinti Nyitott Porta Program c. saját projekt keretében teszünk kísérletet) kijelölésének indoka hogy a meglévő természeti adottságok, kulturális értékek és a gasztronómia (E1, E2, E4, E5, E6, E7, E9), mint belső erősségünk optimálisan kapcsolódva a belföldi turizmus növekedéséhez és az aktív turizmus iránti növekvő igényekhez (L1, L2, L5, L7) a turisztikai ágazat gazdaságon belüli helyzetének erősödéséhez, ezáltal a lokális gazdaság fejlesztéséhez jó alapot jelent.

A közösségi élet, közösségi marketing, közösségi terek infrastrukturális fejlesztése, épített és kulturális örökség megőrzése specifikus cél megjelölésének indoka, hogy a térség népességmegtartó képessége rendkívül rossz, országos és megyei összehasonlításban egyaránt. Ennek legfőbb oka egyértelműen az elérhető jövedelem alacsony szintje, ugyanakkor tény, hogy a helyi életminőség megítélésében a jövedelmi viszonyok mellett más tényezők is erősíthetik a települések népességmegtartó képességét. Ilyen tényezők egyebek közt a lakóhelyen elérhető köz és üzleti szolgáltatások mennyisége és minősége, a szabadidő eltöltésének lehetőségei, a helyi közösségi aktivitás és a környezet (természeti, épített) minősége. A térségi adottságok (E1, E2, E5, E7, E9) megfelelő fejlesztésével, a települési önkormányzatok és civil szervezetek segítségével, a helyi együttműködések ösztönzésével, valamint az azokban rejlő belső erőforrások kihasználásával, a társadalmi aktivitás ösztönzésével az elvándorlási folyamat lassítható, de akár meg is állítható, visszafordítható.

A helyi közösségek tagjai egyéni aktivitásának, felelősségvállalásának és együttműködési készségeinek erősítése, a társadalmi befogadás javítása specifikus cél megjelölésének indoka, hogy a környezeti fenntarthatóság elveinek egyelőre még nem elégséges szintű érvényesülése, az alacsony innovációs és együttműködési képesség javítása, a kulturális értékek tőkésítése (GY2, GY6, GY13) szemléletformálással, jó gyakorlatok bemutatásával és célzott motivációs programokkal elősegíthető annak érdekében, hogy a főként természeti adottságainkra épülő helyi gazdaság (turizmus, élelmiszer-és kézműipar) (L1, L2, L7) fenntarthatóvá, továbbá az ágazati szintű hálózatok működése révén hatékonyabbá is váljon. A cél megjelölésének indoka továbbá, hogy a térség jelenleg nem elégséges módon feltárt és nem megfelelően hasznosított épített és természeti értékeinek (GY13) megőrzése és fenntartható fejlesztése révén egyrészt a fejlődési potenciállal rendelkező turisztikai ágazat kínálata bővíthető (L1), másrészt a településeken elérhető életminőség is növelhető, mely tényező kulcsfontosságú a vidéki népesség megtartása érdekében (V4).

9. Cselekvési terv

9.1 Az intézkedések leírása

I. TÉRSÉGI VÁLLALKOZÁSOK VERSENYKÉPESSÉGÉT ÉS MUNKAHELYTEREMTŐ KÉPESSÉGÉT JAVÍTÓ BERUHÁZÁSOK TÁMOGATÁSA

I.1. Az intézkedés megnevezése: Térségi vállalkozások versenyképességét és munkahelyteremtő képességét javító beruházások támogatása

I.2. Specifikus cél: Mikro- kis- és középvállalkozások indítása, fenntartása, erősítése, helyi kézműves és kisipari réteg fejlesztése

I.3. Indoklás, alátámasztás: A térségben – országos összehasonlításban - jellemző az alacsonyabb vállalkozói aktivitás, a tőkehiány, valamint az abból adódó elavult, hiányos eszköz- és infrastrukturális ellátottság, a digitalizáció alacsony szintje. A kistérségek megmaradásának alapvető feltétele az ott működő vállalkozások és különösen a mikro-vállalkozások fejlődésének, gazdaságban betöltött szerepének, piaci pozíciójának erősítése, a területi különbségek csökkentése, a térségi felzárkóztatás és a helyi gazdaság megerősítése, továbbá a munkahelyek megtartása és újak létrehozása, ezáltal helyben elérhető jövedelemszerzési lehetőségek biztosítása.

I.4. A támogatható tevékenységek meghatározása:

a) célterület: működő mikro-, kis-és középvállalkozások meglévő vagy új gazdasági tevékenységének fejlesztéséhez kapcsolódó beruházások támogatása

b) célterület: működő és induló mikro-vállalkozások meglévő vagy új gazdasági tevékenységének fejlesztéséhez kapcsolódó beruházások támogatása

a célterületek keretében támogatható tevékenységek:

- telephely korszerűsítés/kialakítás, termelői/szolgáltatói kapacitás fejlesztése (építés, infrastruktúra fejlesztés, technológia fejlesztés, közműfejlesztés, akadálymentesítés)
- műszaki-technológiai fejlesztés (eszköz-és gépbeszerzés, immateriális javak beszerzése), digitalizációs fejlesztések
- minőségirányítási rendszer bevezetése
- marketing eszközök fejlesztése
- tudás és készségfejlesztés, továbbá a tevékenység végzéséhez szükséges képesítés megszerzéséhez előírt képzéseken való részvétel

I.5. Nem támogatható tevékenységek meghatározása:

- elsődleges mezőgazdasági termelői tevékenység,
- a b) célterület keretében turisztikai szolgáltatásokhoz és ingatlan bérbeadáshoz kapcsolódó fejlesztés
- a b) célterület keretében rendezvényszervezéssel, tanácsadással, pályázatírással, képzések szervezésével fő tevékenységként foglalkozó vállalkozás beruházásai
- magáncélú/lakófunkciót betöltő, vagy arra alkalmas épület/épületrész, továbbá a nem a támogatást igénylő meglévő és/vagy új tevékenységéhez kapcsolódó épület/épületrész és/vagy építmény építése, felújítása, bővítése, korszerűsítése,
- személygépjármű beszerzés, élő állat vásárlás, használt árucikkek beszerzése, készletek beszerzése támogatási jogosultságok megvásárlása, ingatlanvásárlás, lágyszárú növények, lőfegyverek, pirotechnikai eszközök beszerzése

I.6. Kiegészítő jelleg, lehatárolás:

- Alapvetően azon projektek kerülnek kizárásra, amelyek hatályos támogatói okirattal rendelkeznek - az államháztartás alrendszeréből, vagy a Strukturális Alapokból származó konstrukciók forrásai kapcsán - a tervezett HF-ekre történő támogatási kérelem benyújtásakor ugyanazon megvalósítási helyre, ugyanazon tevékenység tekintetében. Ez alól kivételt képez, ha a HF-re benyújtandó fejlesztési igény a korábban fejlesztett tevékenység minőségi továbbfejlesztésére irányul a korábbi projekt eredményeinek fenntartásával. A korábbi pályázati konstrukciók bemutatását és a HF-től való lehatárolását a megalapozó dokumentumban vagy a projekt adatlapon szükséges bemutatni.
- a KAP ST 4.5. fejezetben leírtak szerint a GINOP PLUSZ és a KAP ST vidéki gazdaság diverzifikálását célzó releváns intézkedései esetében elsődlegesen a projektszintű lehatárolás lehetőségével kívánunk élni az átfedés mentesség biztosítása érdekében
- a tevékenységszintű lehatárolást biztosítják továbbá a következők:
 - o a GINOP PLUSZ révén a nagyobb volumenű, elsősorban termelői tevékenységet végző vállalkozások támogatott fejlesztési lehetőségei szélesebbek, a vidéki térségekben a mikro-vállalkozások és különösen a szolgáltatói szektorban érintett szervezetek támogatására kisebb mértékű támogatás biztosított;
 - o a KAP ST horizontális intézkedései elsődlegesen a mezőgazdasági üzemek termelői tevékenységének fejlesztését támogatják;
 - o a b) célterület esetében a kisléptékű támogatási összeg és az induló vállalkozások jogosultak körébe történő beemelésé más OP-ban marginalizált célcsoport fejlesztéseinek kínál alternatívát

I.7. A jogosultak köre:

- az a) célterület esetében:
 - o természetes személy,
 - o őstermelő,
 - o KKV
- a b) célterület esetében:
 - o természetes személy,
 - o őstermelő,
 - o mikro-vállalkozás,
 - o jogi személyiségű nonprofit szervezet (egyházi jogi személy, egyesület, alapítvány, önkormányzat, nonprofit gazdasági társaság)

I.8. A kiválasztási kritériumok, alapelvek:

- kiválasztási kritériumok:
 - o projektterv minősége
 - o fizikai/pénzügyi/környezeti megvalósíthatóság és fenntarthatóság
 - o ár-érték arány, azaz a tervezett költségek és eredmények közötti egyensúly, költséghatékonyság
 - o térségi szempont
 - o humán erőforrás

I.9. Tervezett forrás:

- a) az adott beavatkozási területre/intézkedésre alokált forrás: 88.000.000,- Ft
 - az a) célterület keretében: 60.000.000,- Ft
 - a b) célterület keretében: 28.000.000,- Ft
- b) a támogatás intenzitása: legfeljebb 65%
- c) a projektméret:
 - az a) célterület keretében: minimum 7.000.000,- Ft, maximum 20.000.000,- Ft
 - a b) célterület keretében: minimum 1.000.000,- Ft, maximum 7.000.000,- Ft
- d) a támogatás módja: hagyományos költségelszámolás

I.10. A felhívás meghirdetésének tervezett ideje: 2024. I. félév – 2025. II. félév

I.11. A megvalósításra rendelkezésre álló időtartam: 24 hónap

I.12. Kimeneti indikátorok:

- fejlesztéssel érintett vállalkozások száma: 7 db
- új munkahelyek száma: 2 db

II. ÉLELMISZERIPARI ÉS KÉZMŰIPARI TERMÉKEK ELŐÁLLÍTÁSÁNAK ÉS ÉRTÉKESÍTÉSÉNEK KISLÉPTÉKŰ TÁMOGATÁSA

II.1. Az intézkedés megnevezése: Élelmiszeripari és kézműipari termékek előállításának és értékesítésének kisléptékű támogatása

II.2. Specifikus cél: Helyi termékek és szolgáltatások fejlesztése; kis eszközigényű élelmiszer-feldolgozási beruházások fejlesztése

II.3. Indoklás, alátámasztás: A térségben – országos összehasonlításban - alacsony az elérhető munkahelyek száma, illetve az elérhető jövedelem szintje. A helyi termék előállításra és a falusi-és agroturisztikai szolgáltatásokra építő egyéni és családi gazdaságok, illetve a kézműipari tevékenységek támogatása révén az alternatív jövedelemszerzési módok bővítésére van mód. A mezőgazdasági termelésre, állattenyésztésre alapozott élelmiszer feldolgozásnak, illetve termék előállításnak, továbbá kézművességnek a térségben nagy hagyománya van, e tevékenységek rentabilitásához azonban több tényező is hiányzik. A jó (prémium) minőségű termékekre helyben nincs elegendő fizetőképes kereslet, e termékek jelentős része viszont nincs még bekapcsolva a turisztikai programkínálatba, amely komoly felvevőpiacot jelenthet. A piacra jutást egyes esetekben a termékek megfelelő megjelenésének hiánya okozza, mely a szükséges marketing tevékenységekkel pótolható. Más esetekben a helyi termék előállítás rentabilitását a termelőkapacitás hiánya gátolja, mely a szükséges beruházások támogatásával kiküszöbölhető.

II.4. A támogatható tevékenységek meghatározása:

- kistermelők, őstermelők, adószámos magánszemélyek kisléptékű fejlesztéseinek támogatása, feldolgozott élelmiszeripari és kézműipari termékek piaci értékesítés céljából történő előállítása (már meglévő vagy új tevékenység fejlesztése)
 - o alapanyag előállításához és/vagy feldolgozáshoz, tárolásához, értékesítéséhez közvetlenül kapcsolódó építés, infrastruktúra fejlesztés, eszközbeszerzés
 - o marketing eszközök fejlesztése
 - o a termelői/feldolgozó tevékenység végzéséhez szükséges képzés megszerzéséhez szükséges képzéseken való részvétel

- a termékek minősítése, védjegyrendszerhez történő csatlakozás és/vagy minőségirányítási rendszer bevezetése
- „nyitott porta”/bemutató gazdaság kialakítása/fejlesztése (kizárólag már működő élelmiszeripari és/vagy kézműipari termék előállítói tevékenység esetén)

II.5. Nem támogatható tevékenységek meghatározása:

- kizárólag elsődleges mezőgazdasági termelői tevékenység,
- a támogatást igénylő meglévő és/vagy új tevékenységéhez nem kapcsolódó épület/épületrész és/vagy építmény építése, felújítása, bővítése, korszerűsítése,
- szálláshely fejlesztése,
- zöldség-gyümölcs csomagolás tevékenységhez kapcsolódó fejlesztés,
- személygépjármű beszerzés, élő állat vásárlás, használt árucikkek beszerzése, készletek beszerzése támogatási jogosultságok megvásárlása, ingatlanvásárlás, lágyszárú növények, lőfegyverek, pirotechnikai eszközök beszerzése

II.6. Kiegészítő jelleg, lehatárolás:

- Alapvetően azon projektek kerülnek kizárásra, amelyek hatályos támogatói okirattal rendelkeznek - az államháztartás alrendszereiből, vagy a Strukturális Alapokból származó konstrukciók forrásai kapcsán - a tervezett HF-ekre történő támogatási kérelem benyújtásakor ugyanazon megvalósítási helyre, ugyanazon tevékenység tekintetében. Ez alól kivételt képez, ha a HF-re benyújtandó fejlesztési igény a korábban fejlesztett tevékenység minőségi továbbfejlesztésére irányul a korábbi projekt eredményeinek fenntartásával. A korábbi pályázati konstrukciók bemutatását és a HF-től való lehatárolását a megalapozó dokumentumban vagy a projekt adatlapon szükséges bemutatni.
- a KAP ST 4.5. fejezetben leírtak szerint a GINOP PLUSZ és a KAP ST vidéki gazdaság diverzifikálását és kisüzemek fejlesztését célzó intézkedései esetében elsődlegesen a projektszintű lehatárolás lehetőségével kívánunk élni az átfedés mentesség biztosítása érdekében, illetve a jelen intézkedésben és a HFS I. intézkedés b) célterülete valamint a III. intézkedés c) célterülete keretében történő részvétel kizárja egymást
- a tevékenységszintű lehatárolást biztosítja továbbá a kisléptékű támogatási összeg és az induló vállalkozások jogosultak körébe történő beemelés, mely feltételekkel más OP-ban marginalizált célcsoport fejlesztéseinek kínálunk alternatívát
- a kiegészítő jelleget biztosítják a következő szempontok:
 - a helyi termékek megfelelő minőségben és mennyiségben történő előállítása előfeltétele a termelők REL programban történő részvételének
 - a helyi kézműves termékek és a „nyitott porták” a térség turisztikai kínálatába illeszthetőek
 - LEADER elvek érvényesítésével elérhető hozzáadott érték: együttműködés – beszállítói kapcsolat kiépülése a térség turizmus-vendéglátásban érintett üzleti szereplőivel, ill. térségi hálózatok fejlődése

II.7. A jogosultak köre:

- természetes személy,
- őstermelő

II.8. A kiválasztási kritériumok, alapelvek:

- kiválasztási kritériumok:
 - projektterv minősége
 - térségi szempont

II.9. Tervezett forrás:

- az adott beavatkozási területre/intézkedésre allokált forrás: 22.500.000,- Ft
- a támogatás intenzitása: legfeljebb 65%
- a projektméret korlátai: minimum 500.000,- Ft, maximum 2.500.000,- Ft
- a támogatás módja: hagyományos költségelszámolás

II.10. A felhívás meghirdetésének tervezett ideje: 2024. I. félév – 2025. II. félév

II.11. A projekt megvalósítására rendelkezésre álló időtartam: 24 hónap

II.12. Kimeneti indikátorok:

- fejlesztéssel érintett vállalkozások száma: 9 db

III. TURISZTIKAI SZOLGÁLTATÁSOK FENNTARTHATÓ FEJLESZTÉSE

III.1. Az intézkedés megnevezése: Turisztikai szolgáltatások fenntartható fejlesztése

III.2. Specifikus cél: Mikro- kis- és középvállalkozások indítása, fenntartása, erősítése, helyi termékek és szolgáltatások fejlesztése; megújuló energia, klímabarát, víz visszatartási, környezetvédelmi megoldások alkalmazása helyi szinten

III.3. Indoklás, alátámasztás: A térség jó turisztikai potenciállal rendelkezik, köszönhetően elsősorban természeti adottságainak, továbbá kulturális örökségének és gasztronómiai hagyományainak, valamint a szálláshelyek mennyiségi és minőségi szinten elérhető széles skálájának.

Mintegy másfél évtized alatt a turisztikai attrakciók jelentős mennyiségi és minőségi fejlődésen estek át, a vendégek számára elérhető szolgáltatások/programok száma azonban még mindig nem elégséges illetve csak szezonálisan elérhető és/vagy minőségében – országos összehasonlításban – nem versenyképes. Szintén a szezonális miatt, a turizmusban érintett vállalkozások, de különösen a foglalkoztatottak száma elmarad a kívánatostól.

Az ágazat gazdaságban betöltött szerepe figyelemreméltó, azonban növekedése egyes térségekben az infrastrukturális szükségletek mellett társadalmi és környezeti fenntarthatóságot érintő problémákat is felvetett fel az elmúlt években.

E mutatók a térség gasztronómiai, kézműipari hagyományaira alapozott falusi-és agroturisztikai, valamint aktív turisztikai szolgáltatásainak fejlesztésével javíthatóak, a környezeti fenntarthatóságot célzó fejlesztések révén pedig az ágazat gazdasági alapja hosszútávon erősíthető.

III.4. A támogatható tevékenységek meghatározása:

- a) célterület: működő szálláshelyek környezetbarát fejlesztéseihez, új szálláshelyek környezetbarát kialakításához kapcsolódó építés, infrastruktúra fejlesztés, technológiai fejlesztés, eszközbeszerzés, immateriális javak beszerzése
- b) célterület: működő szálláshelyek minősítéséhez (meglévő minősítési fokozat megtartása, adott kategórián belül magasabb fokozat elérése) kapcsolódó fejlesztések (építés, infrastruktúra fejlesztés, eszközbeszerzés)
- c) célterület: szálláshelyhez nem feltétlenül kötődő, falusi-és agroturisztikai valamint aktív turisztikai szolgáltatások fejlesztése, „nyitott porta” kialakítása
- valamennyi célterülethez kapcsolódóan:
 - marketing eszközök fejlesztése
 - a tevékenység végzéséhez szükséges képzés megszerzéséhez előírt képzéseken való részvétel

III.5. Nem támogatható tevékenységek meghatározása:

- magáncélú/lakófunkciót betöltő vagy arra alkalmas épület/épületrész fejlesztése, ill. a támogatást igénylő meglévő és/vagy új tevékenységéhez nem kapcsolódó épület/épületrész és/vagy építmény építése, felújítása, bővítése, korszerűsítése nem támogatható
- a c) célterület keretében szálláshely fejlesztése
- személygépjármű beszerzés, élő állat vásárlás, használt árucikkek beszerzése, készletek beszerzése támogatási jogosultságok megvásárlása, ingatlanvásárlás, lágyszárú növények, lőfegyverek, pirotechnikai eszközök beszerzése

III.6. Kiegészítő jelleg, lehatárolás:

- Alapvetően azon projektek kerülnek kizárásra, amelyek hatályos támogatói okirattal rendelkeznek - az államháztartás alrendszeréből, vagy a Strukturális Alapokból származó konstrukciók forrásai kapcsán - a tervezett HF-ekre történő támogatási kérelem benyújtásakor ugyanazon megvalósítási helyre, ugyanazon tevékenység tekintetében. Ez alól kivételt képez, ha a HF-re benyújtandó fejlesztési igény a korábban fejlesztett tevékenység minőségi továbbfejlesztésére irányul a korábbi projekt eredményeinek fenntartásával. A korábbi pályázati konstrukciók bemutatását és a HF-től való lehatárolását a megalapozó dokumentumban vagy a projekt adatlapon szükséges bemutatni.
- a KAP ST 4.5. fejezetben leírtak szerint a GINOP PLUSZ és a KAP ST vidéki gazdaság diverzifikálását célzó intézkedései esetében elsődlegesen a projektszintű lehatárolás lehetőségével kívánunk élni az átfedés mentesség biztosítása érdekében, illetve a jelen intézkedésben és a HFS I. intézkedés b) célterülete teljes mértékben, a jelen intézkedés c) célterülete és a II. intézkedésben történő részvétel részben kizárja egymást

- a tevékenységszintű lehatárolást biztosítja továbbá a kisléptékű támogatási összeg és az induló vállalkozások jogosultak körébe történő beemelés, mely feltételekkel más OP-ban marginalizált célcsoport fejlesztéseinek kínálunk alternatívát
- a kiegészítő jelleget biztosítja a LEADER elvek érvényesítésével elérhető hozzáadott érték: együttműködés – beszállítói kapcsolat kiépülése a térség helyi termék előállítóival és turisztikai szolgáltatóival, ill. térségi hálózatok fejlődése

III.7. A jogosultak köre:

- természetes személy
- őstermelő
- mikro-vállalkozás
- jogi személyiségű non-profit szervezet (egyházi jogi személy, egyesület, alapítvány, önkormányzat, nonprofit gazdasági társaság)

III.8. A kiválasztási kritériumok, alapelvek:

- kiválasztási kritériumok:
 - o projektterv minősége
 - o fizikai/pénzügyi/környezeti megvalósíthatóság és fenntarthatóság
 - o ár-érték arány, azaz a tervezett költségek és eredmények közötti egyensúly, költséghatékonyság
 - o térségi szempont
 - o humán erőforrás

III.9. Tervezett forrás:

- az adott beavatkozási területre/intézkedésre allokált forrás: 63.000.000,-
- a támogatás intenzitása: megújuló energiaforrást hasznosító technológiák kialakítása esetén legfeljebb 80%, minden más esetben legfeljebb 65%
- a projektméret korlátai: minimum 1.000.000,- Ft, maximum 7.000.000,- Ft;
- a támogatás módja: hagyományos költségelszámolás

III.10. A felhívás meghirdetésének tervezett ideje: 2024. I. félév – 2025. II. félév

III.11. A projektek megvalósítására rendelkezésre álló időtartam: 24 hónap

III.12. Kimeneti indikátorok:

- fejlesztéssel érintett vállalkozások száma: 9 db

IV. TELEPÜLÉSEK KISLÉPTÉKŰ FEJLESZTÉSEINEK TÁMOGATÁSA, HELYI ÖRÖKSÉG FENNTARTHATÓ FEJLESZTÉSE

IV.1. Az intézkedés megnevezése: Települések kisléptékű fejlesztéseinek támogatása, helyi örökség fenntartható fejlesztése

IV.2. Specifikus cél: Községi élet, községi marketing, községi terek infrastrukturális fejlesztése, épített és kulturális örökség megőrzése; a helyi közösségek tagjai egyéni aktivitásának, felelősségvállalásának és együttműködési készségeinek erősítése, a társadalmi befogadás javítása; megújuló energia, klímabarát, víz visszatartási, környezetvédelmi megoldások alkalmazása helyi szinten

IV.3. Indoklás, alátámasztás: Az életminőség az életszínvonalon (jövedelem, lakáskörülmények stb.) túlmutató fogalom, mely az anyagiakban mérhető szempontok mellett más tényezők által is befolyásolt s alapvető a települések népességmegtartó képességének megőrzése, fokozása szempontjából. Ilyen tényezők egyebek közt a lakóhelyen elérhető köz és üzleti szolgáltatások mennyisége és minősége, a szabadidő eltöltésének lehetőségei, a helyi közösségi aktivitás és a környezet (természeti, épített) minősége.

A települési önkormányzatok és civil szervezetek segítése, a helyi együttműködések ösztönzése, valamint az azokban rejlő belső erőforrások kihasználása elősegítik a gazdasági és közösségi területen a társadalmi aktivitás erősítését és fenntartását.

A tervezési területen jelentős tömegű természeti, táji érték, Natura 2000 és védett természeti terület, közel 900 db egyedi tájérték, továbbá több mint félezer helyi és országos védelem alatt álló (műemlék) épület, építmény, a helyi értéktár kataszterekben feltüntetett települési érték található, ezen értékek azonban nem élnek kellőképpen a köztudatban, a kulturális erőforrások így nem megfelelően hasznosulnak, ugyanakkor „tőkésítésükkel” a helyi gazdaság is erősíthető.

A térség hagyományai egyrészt az agráriumhoz, a falusi életmódhoz, a paraszti kultúrához, illetve a Körös folyók mentén fekvő településeken a vizes élőhelyekhez és az itt élő nemzetiségek szokásaihoz kötődnek szorosan.

A helyi kulturális élet főszereplői egyrészt a hagyományőrző, kulturális tevékenységet végző civil szervezetek (több, mint ezer bejegyzett szervezet 2022-ben), akik az értékőrzés, a főként helyi jelentőséggel bíró programok, rendezvények kezdeményezői és lebonyolítói, de némelyek térségi, regionális, országos, vagy akár nemzetközi szintű rendezvények, fesztiválok társszervezői is.

A térségben több tucat, a helyi társadalomnak és az ide érkező vendégeknek egyaránt kikapcsolódási és szórakozási lehetőséget biztosító, többnyire a térségben hagyománnyal bíró mezőgazdasági létformákhoz kötődő gasztronómiai rendezvényre, kulturális fesztiválra kerül sor minden évben.

Bár a kulturális szféra a Covid-19 vilájárvány miatt bevezetett korlátozó intézkedések szociálisan negatív hatásait 2023-ra kiheverte, a terület a 2022-ben hazánkat is elérő energiaválság és az azzal a közsférában szükségszerűen együtt járó költségcsökkentési hullám egyik első és legnagyobb áldozata volt. Éppen ezért fontos a kulturális és közösségi élet terei, és különösen a kistelepüléseken elérhető közösségi színterek gazdasági és környezeti szempontból is fenntartható fejlesztése, az infrastruktúra, a digitális eszközpark felújítása ill., bővítése és a kor szellemének, a megváltozott fogyasztói szokásoknak megfelelő alternatív programkínálat kialakítása.

IV.4. A támogatható tevékenységek meghatározása:

- a) célterület: épített, tárgyi, természeti-táji értékek és a kapcsolódó infrastruktúra fenntartható fejlesztése az értékek megőrzése és látogathatóvá tétele, valamint a közösség életébe történő „beépítése” érdekében
- b) célterület: szellemi-kulturális örökség fenntartható, a helyi közösség bevonásával történő fejlesztése és bemutatása
- c) célterület: települések kisléptékű fejlesztései (településkép, közösségi és szabadidős tér, közösségi élet, önkéntesség és helyi kezdeményezések, idegenforgalom szempontjából meghatározó infrastruktúra)

IV.5. Nem támogatható tevékenységek meghatározása:

- személygépjármű beszerzés, élő állat vásárlás, használt árucikkek beszerzése, készletek beszerzése támogatási jogosultságok megvásárlása, ingatlanvásárlás, lágyszárú növények, lőfegyverek, pirotechnikai eszközök beszerzése
- gazdasági funkciót ellátó épületek, épületrészek fejlesztése
- a támogatást igénylő által megszervezett program, akció vonatkozásában: falunapok szervezése, kizárólag egy adott gazdasági társaság érdekeinek és termékeinek bemutatását célzó termékbemutató, program vagy akció
- tanulmány készítése, marketing stratégia és/vagy kommunikációs terv, turisztikai kiadvány készítése
- parókiák fejlesztése, állatkert, állatpanzió kialakítása, fejlesztése
- önálló, a fejlesztéssel érintett épülettel, építménnyel közvetlenül nem csatlakozó települési infrastruktúra fejlesztése

IV.6. Kiegészítő jelleg, lehatárolás:

- Alapvetően azon projektek kerülnek kizárásra, amelyek hatályos támogatói okirattal rendelkeznek - az államháztartás alrendszeréből, vagy a Strukturális Alapokból származó konstrukciók forrásai kapcsán - a tervezett HF-ekre történő támogatási kérelem benyújtásakor ugyanazon megvalósítási helyre, ugyanazon tevékenység tekintetében. Ez alól kivételt képez, ha a HF-re benyújtandó fejlesztési igény a korábban fejlesztett tevékenység minőségi továbbfejlesztésére irányul a korábbi projekt eredményeinek fenntartásával. A korábbi pályázati konstrukciók bemutatását és a HF-től való lehatárolását a megalapozó dokumentumban vagy a projekt adatlapon szükséges bemutatni.
- a KAP ST 4.5. fejezetben leírtak szerint a KAP ST és a TOP Plusz releváns intézkedései, valamint az MFP esetében elsődlegesen a projektszintű lehatárolás lehetőségével kívánunk élni az átfedés mentesség biztosítása érdekében
- a tevékenységszintű lehatárolást biztosítja, hogy az örökségvédelem, mint önálló támogatási cél a legtöbb OP-ban marginalizált terület, így az intézkedés ezen célterületei egyértelműen hiánypótló jellegűek
- a kiegészítő jelleget biztosítja, hogy az intézkedés keretében megvalósuló fejlesztések bővítik a térség turisztikai programkínálatát, ill. a támogatott projektek komplexitása, mint a LEADER elvek érvényesítésével elérhető hozzáadott érték

IV.7. A jogosultak köre:

- költségvetési szervek és költségvetési rend szerint gazdálkodó szervek

- jogi személyiségű nonprofit szervezetek (egyházi jogi személy, egyesület, szövetség, alapítvány, nonprofit gazdasági társaság)

IV.8. A kiválasztási kritériumok, alapelvek:

- kiválasztási kritériumok:
 - o projektterv minősége
 - o térségi szempont

IV.9. Tervezett forrás:

- a) az adott beavatkozási területre/intézkedésre allokált forrás:
 - az a) célterület esetében 32.000.000,- Ft
 - a b) célterület esetében 6.000.000,- Ft
 - a c) célterület esetében 64.000.000,- Ft
- b) a támogatási intenzitás: legfeljebb 95%
- c) a projektméret korlátai:
 - az a) és c) célterület esetében minimum 1.000.000,- Ft, maximum 8.000.000,- Ft
 - a b) célterület esetében minimum 500.000,- Ft, maximum 3.000.000,- Ft
- d) a támogatás módja: hagyományos költségelszámolás

IV.10. A felhívás meghirdetésének tervezett ideje: 2024. I. félév – 2025. II. félév

IV.11. A projektek megvalósítására rendelkezésre álló időtartam: 24 hónap

IV.12. Kimeneti indikátorok:

- megvalósult rendezvények száma: 14 db
- a szolgáltatásokhoz és az infrastruktúrához jobb hozzáféréssel rendelkező vidéki lakosság száma 17 800 fő
- fejlesztéssel érintett önkormányzatok száma: 8 db
- fejlesztéssel érintett szervezetek száma: 6 db

V. SZEMLELETFORMÁLÓ PROGRAMOK, AKCIÓK, TELEPÜLÉSI RENDEZVÉNYEK TÁMOGATÁSA

V.1. Az intézkedés megnevezése: Szemléletformáló programok, akciók, települési rendezvények támogatása

V.2. Specifikus cél: mikro- kis- és középvállalkozások indítása, fenntartása, erősítése, helyi kézműves-és kisipari réteg fejlesztése; megújuló energia, klímabarát, víz visszatartási, környezetvédelmi megoldások alkalmazása helyi szinten; okos falu (smart village) stratégiák elkészítésének elősegítése; helyi összefogásra épülő, a természeti és egyéb értékeket, adottságokat, hagyományokat és egyedi termékeket bemutató komplex, fenntartható turisztikai, vendéglátóipari programok kidolgozása, megvalósítása; a helyi közösségek tagjai egyéni aktivitásának, felelősségvállalásának és együttműködési készségeinek erősítése, a társadalmi befogadás javítása.

V.3. Indoklás, alátámasztás:

A térség fő kitörési pontjai, a mezőgazdaság és élelmiszeripar, valamint a turizmus egyaránt a természeti adottságokra és meglévő értékekre építhetnek, mely értékek kimerülése azonban jelentős gazdasági és társadalmi kockázatokkal jár a terület jövőbeni fejlődését, sőt, felzárkózását tekintve. A környezeti fenntarthatóság elvei azonban nem kellőképpen érvényesülnek az innovációs képesség alacsony szintje/hiánya és a környezettudatos szemlélet alacsony elterjedtsége/hiánya miatt. A civil társadalom fejlettségét, aktivitását, fejlődési potenciálját tekintve eltérő képet mutat, összefüggésben az adott település vállalkozói aktivitásával, kulturális-szellemi örökségével, illetve az adott település fejlődési ívével.

A gazdasági élet szereplőinek együttműködési készsége alacsony, mely akadály a lokális gazdaságfejlesztésben (turizmus, helyi termékek) hatékony hálózatok kialakításának és eredményes működtetésének.

Az előregedő társadalom és az országos összehasonlításban gyenge gazdasági fejlettség miatt a digitális készségek és kompetenciák szintje alacsony, fejlesztése indokolt.

V.4. A támogatható tevékenységek meghatározása:

- a) célterület:

- civil szervezetek által megvalósított szemléletformáló programok, akciók, digitális készségfejlesztés (tételes lista szerint)
- a programok, akciók témájához kapcsolódó ismeretterjesztő és tájékoztató anyagok, információs füzetek, online felületek, infokommunikációs alkalmazások stb. készítése, nyomtatott vagy elektronikus formában történő megjelentetése stb.
- a programok és akciók többszöri megvalósításához közvetlenül kapcsolódó, indokolt és reális mértékű eszközbeszerzés
- b) célterület: települési szintű kulturális, gasztronómiai és szórakoztató rendezvények támogatása (ide értve a falunapokat is)
- c) települési Okos Falu Stratégia elkészítése (közösségi tervezéshez kapcsolódó programok és szakértés)

V.5. Nem támogatható tevékenységek meghatározása:

- a fenti célterületekbe nem illeszthető tevékenységek
- projektlátogatások/tanulmányutak a vármegyén belül működő hulladéklerakók/feldolgozók látogatását célzó tanulmányutak kivételével
- kizárólag egy adott gazdasági társaság érdekeinek, termékeinek bemutatását célzó termékbemutató, rendezvény vagy képzés
- projekt előkészítés és projektmenedzsment
- települési okos falu stratégia kivételével tanulmányok, elemzések stb. készítése
- személygépjármű beszerzés, élő állat vásárlás, használt árucikkek beszerzése, készletek beszerzése támogatási jogosultságok megvásárlása, ingatlanvásárlás, lágyszárú növények, lőfegyverek, pirotechnikai eszközök beszerzése

V.6. Kiegészítő jelleg, lehatárolás:

- Alapvetően azon projektek kerülnek kizárásra, amelyek hatályos támogatói okirattal rendelkeznek - az államháztartás alrendszeréből, vagy a Strukturális Alapokból származó konstrukciók forrásai kapcsán - a tervezett HF-ekre történő támogatási kérelem benyújtásakor ugyanazon megvalósítási helyre, ugyanazon tevékenység tekintetében. Ez alól kivételt képez, ha a HF-re benyújtandó fejlesztési igény a korábban fejlesztett tevékenység minőségi továbbfejlesztésére irányul a korábbi projekt eredményeinek fenntartásával. A korábbi pályázati konstrukciók bemutatását és a HF-től való lehatárolását a megalapozó dokumentumban vagy a projekt adatlapon szükséges bemutatni.
- a KAP ST 4.5. fejezetben leírtak szerint a KAP ST és MFP releváns intézkedései esetében elsődlegesen a projektszintű lehatárolás lehetőségével kívánunk élni az átfedés mentesség biztosítása érdekében
- a tevékenységszintű lehatárolást biztosítja a LEADER elvek érvényesítésével elérhető hozzáadott érték: alulról jövő kezdeményezések támogatása
- a kiegészítő jelleget biztosítja, hogy az intézkedés a) célterülete keretében megvalósuló szemléletformáló programok elősegítik a HFS I-IV. intézkedéseinek, továbbá a HACS saját projektjének eredményes végrehajtását, valamint a helyi szereplők és közösségek részvételét a HFS IV. intézkedése keretében megvalósuló projektekben, illetve a c) célterület keretében elkészülő Okos Falu Stratégiák bővítik a KAP ST releváns intézkedése keretében korlátozott számban készülő fejlesztési tervek körét

V.7. A jogosultak köre:

- a) célterület esetében:
 - o jogi személyiségű non-profit szervezetek (egyesületek, szövetségek, alapítványok)
- b) célterület esetében:
 - o költségvetési szervek és költségvetési rend szerint gazdálkodó szervek
 - o jogi személyiségű non-profit szervezetek (egyesületek, szövetségek, alapítványok)
- c) célterület esetében:
 - o költségvetési szervek és költségvetési rend szerint gazdálkodó szervek

V.8. A kiválasztási kritériumok, alapelvek:

- kiválasztási kritériumok:
 - o projektterv minősége
 - o térségi szempont

- a hátrányos helyzet csökkentését célzó kezdeményezések ösztönzése
- a térség szempontjából újszerű, innovatív megoldások
- ár-érték arány, azaz a tervezett költségek és eredmények közötti egyensúly, költséghatékonyság

V.9. Tervezett forrás:

- az adott beavatkozási területre/intézkedésre alokált forrás:
 - az a) célterület esetében 8.000.000,- Ft
 - a b) célterület esetében 18.000.000,- Ft
 - a c) célterület esetében 9.000.000,- Ft
- a támogatási intenzitás: legfeljebb 95%
- a projektméret korlátai:
 - az a) célterület esetében minimum 500.000,- Ft, maximum 2.000.000,- Ft
 - a b) célterület esetében minimum 1.000.000,- Ft, maximum 3.000.000,- Ft
 - a c) célterület esetében minimum 1.000.000,- Ft, maximum 3.000.000,- Ft
- a támogatás módja: hagyományos költségelszámolás

V.10. A felhívás meghirdetésének tervezett ideje: 2024. I. félév – 2025. II. félév

V.11. A projektek megvalósítására rendelkezésre álló időtartam: 24 hónap

V.12. Kimeneti indikátorok:

- megvalósult rendezvények száma: 10 db
- támogatott „okos falu” stratégiák száma: 3 db
- fejlesztéssel érintett önkormányzatok száma: 7 db
- fejlesztéssel érintett szervezetek száma: 6 db

9.2 Együttműködések

a) Térségek közötti és nemzetközi együttműködések megvalósítása

a1) Térségek közötti együttműködések:

Alföld Slow Stratégia 2023 - 2030

A projekt jellege: soft jellegű. A lokalitás, élményközpontúság, fenntarthatóság, társadalmi jóllét négy pillérre épülő „lassú turizmus”, mint mozgalom, mind céljaiban, mind eszközeiben összhangba hozható a LEADER módszertanra építő vidékfejlesztéssel, az Alföld Slow Stratégia 2023-2030 megvalósítására alkalmas a LEADER térségek közötti intézkedés. Projekt időszak tervezetten legalább 24, lehetőség szerint 36 hónap.

Partnerek:

- a 2018-ban megalakult, jelenleg Békés vármegye 22 települését tagjai között tudó Alföld Slow Egyesület és
- a Stratégia vármegyei hatókörére tekintettel Békés vármegye valamennyi Helyi Akciócsoportja.

Hozzávetőleges forrásigény: 15 millió Ft (a Körösök Völgye HACS részéről)

Vidék Minősége területi védjegy

A projekt jellege: soft jellegű. A Vidék Minősége területi védjegy bevezetése (a védjegy rendszer és a minősítési folyamat kialakítása működő hazai példák alapján – jó gyakorlatok megismerése, tudásátadás, szervezeti és működési keretek kialakítása, védjegy, mint kommunikációs eszköz kialakítása és bevezetése, célcsoport bevonása és jelenlét) a különleges minőséget képviselő, társadalmi, környezeti, gazdasági felelősségvállalás terén is együttműködő termelők, vállalkozók, szolgáltatók népszerűsítése, versenyképességük erősítése érdekében. Projekt időszak tervezetten legalább 24, lehetőség szerint 36 hónap.

Partnerek:

- Magyar Vidék Minősége Egyesület és/vagy
- fenti szervezet Helyi Akciócsoport tagjai

Hozzávetőleges forrásigény: 25 millió Ft

a2) Nemzetközi együttműködések

Meglévő nemzetközi kapcsolatok fenntartása és továbbfejlesztése

A projekt jellege: soft jellegű. Meglévő nemzetközi kapcsolatok fenntartása és továbbfejlesztése.

Partnerek:

- Kovászna megyei (Románia) Asociata Alutus Regio Egyesület (határon túli magyarsággal való kapcsolatok testvérvárosi és a LEADER térségi szinten)
- Przemys'ł megyei (Lengyelország) helyi akciócsoportjai, úm. LGD Ziemia Przemyska, Zielone Bieszczady, Nasze Bieszczady (kulináris turisztikai térségek és hagyományőrzés)

Hozzávetőleges forrásigény: 5 millió Ft

b) Egyéb együttműködések megvalósítása

KAP ST RD51_R11_TUC_77 - Vidékfejlesztési együttműködés a térségi aktív-és ökoturisztikai fejlesztésért (beavatkozás szerint)

TOP Plusz 6.1.4-23 – Körösök Völgye Aktív Turisztikai Stratégiája

9.3 Kommunikációs terv

Jelen fejezet nem tér ki a HACS által megvalósítani tervezett, 9.4. pontban ismertetett saját projekt tervezett kommunikációs tevékenységeire.

1) a célcsoport(ok) meghatározása:

A HACS kommunikációjának célcsoportjait egyrészt a HFS intézkedései (a pályázat benyújtására jogosultak köre), másrészt az animációs tevékenység célja, jellege határozza meg.

2) a kommunikációs eszközök, tevékenységek típusainak bemutatása, beleértve a pályázók és a szélesebb nyilvánosság tájékoztatásának módját:

Saját weboldal, mely a <http://www.korosokvolgye.hu> internetes címen bárki által elérhető. Folyamatos tájékoztatás a HFS keretében megjelenő pályázati felhívásokkal, illetve az Egyesület egyéb tevékenységeivel kapcsolatosan (programajánló, beszámolók stb.).

Facebook.com/KorosokVolgyeHACS felhasználói néven megtalálható közösségi oldal, bárki által elérhető, a weboldalhoz hasonló, de az eszköznek megfelelően alakított tartalommal.

Online formában havi rendszerességgel megjelenő KÖRÖS-KÖRÜL c. hírlevél, melyet partnerlistánkra feliratkozott szereplőkhöz juttatunk el elektronikus levélben, e mellett a honlapon is elérhető. A partnerlistára való feliratkozás ingyenes, feltételhez nem kötött.

Direkt levelezés: partner listánkra feliratkozott szereplőkkel és/vagy tematikus bontásban célcsoportokkal, ügyfelekkel, kedvezményezettekkel stb.

Ügyfélszolgálat: telefonon, e-mail-ben és – időpont egyeztetés alapján – személyesen is elérhető, felmerülő igényeknek megfelelően kihelyezett ügyfélfogadási napok megtartása.

HACS és települési szintű fórumok, konzultációk szervezése. Témától függően általános szinten vagy célcsoportok szerint kerül meghirdetésre.

Megjelenés nagyobb rendezvényeken, kiállításokon információs standdal, információs és promóciós anyagokkal.

Felkérés esetén előadóként, partnerként, kiállítóként megjelenés szakmai és kulturális programokon, rendezvényeken, fórumokon.

Amennyiben aktualitása van (esemény, program, felhívás, hirdetés) a helyi médiumok útján tájékoztatás és/vagy eredmény beszámoló. Egyes helyi tv-k (Csaba TV, Csabai Médiacentrum, Körös TV) és helyi újságok (Newjság, Szarvas és Vidéke, Szarvasi Hét, Mezőberényi Hírmondó, Gyomaendrődi Hírmondó stb.) rendszeresen hírt adnak Egyesületünk tevékenységéről. Szükség esetén promóciós célú hirdetés, PR cikk megjelentetése a vármegyei napilapban, tematikus kiadványokban, szaklapokban.

Fórumok, pályázati felhívások megjelenése esetén, illetve egyéb közérdeklődésre számot tartható ügyekben a települési önkormányzatok segítségével megjelenés a helyi honlapokon, kábel tv-ken, weboldalakon, szórólap, plakát terjesztés.

Kiadványok megjelentetése (pl. eredménykommunikáció céljából).

3) a HACS dokumentumaihoz és a HACS-ról szóló információkhoz való hozzáférés lehetőségeinek bemutatása, visszacsatolási lehetőségek, ezek kezelésének és dokumentációjának módja;

A közhasznú szervezetekre vonatkozó előírásoknak megfelelően a HACS Közgyűléseinek, elnökségi üléseinek jegyzőkönyvei (kivéve zárt ülések) nyilvánosak, a szervezet weboldalán elérhetőek. Szintén bárki által megtekinthetőek az éves beszámolók és részletes közhasznúsági jelentések, egyéb beszámolók. A Közgyűlés ülései nyilvánosak, azokon a rendes és pártoló tagokon kívül is bárki részt vehet, szavazati és tanácskozási jog nélkül.

Az Egyesület működését érintő iratokba az Alapszabály rendelkezései alapján és szerint bárki betekinthez, (Alapszabály 4.§ (14) bekezdése, 5.§ (17)-(18) bekezdései) továbbá közérdeklő adatigénylésre a vonatkozó jogszabály alapján, az Egyesület Adatkezelési szabályzatának 1. sz. mellékletét képező Adatkezelési tájékoztató szerint.

A HACS-csal történő kommunikációra, vélemények, észrevételek, javaslatok megosztására, kérések felvetésére folyamatosan biztosított a lehetőség, több fórumon (ügyfélszolgálat, részvétel egyeztetési fórumokon stb., újonnan induló közösségi oldal) A jelzések kezelése és lereagálása azok jellegétől függően, de minden esetben megtörténik (hatáskör, aktualitás stb. szerint).

A dokumentálás módját szintén a megkeresés jellege és szintje határozza meg (szóbeli, írásos, hivatalos, informális, operatív működéshez kötődik, vagy szakmai feladathoz stb.).

4) a kommunikációval kapcsolatos felelősségi körök és a humán kapacitás bemutatása;

Az SZMSZ 9.§ (14) bekezdése értelmében a HACS működését érintő kérdésekben a tájékoztatásra, illetve nyilatkozatadásra az elnök, az alelnökök, a munkaszervezet-vezető vagy az általuk esetenként megbízott személy jogosult. A közölt adatok szakszerűségéért és pontosságáért, a tények objektív ismertetéséért a nyilatkozó felel. A nyilatkozatok megtételekor minden

esetben tekintettel kell lenni a hivatali titoktartásra vonatkozó rendelkezésekre, valamint a HACS jó hírnevére és érdekeire. Nem adható nyilatkozat olyan ügygel, ténnyel és körülménnyel kapcsolatban, amelynek idő előtti nyilvánosságra hozatala a HACS tevékenységében zavart, ill. a HACS-nak anyagi, vagy erkölcsi kárt okozna, továbbá olyan kérdésekről, amelyeknél a döntés nem a nyilatkozattevő hatáskörébe tartozik.

Fentiekén túl a HACS külső és belső kommunikációval összefüggő feladatai az SZMSZ 8.§ (8) bekezdése alapján a munkaszervezet feladatai közé tartoznak, így azt a munkaszervezet-vezetője az elnökség felé fennálló teljes felelősség mellett irányítja.

A kommunikációs feladatok (webes felületek folyamatos frissítése, havi rendszerességgel hírlevél megjelentetése, tájékoztató levelezés, sajtóközlemények összeállítása, sajtótájékoztatás szervezése, kapcsolattartás a helyi sajtó képviselőivel stb.) ellátása a munkaszervezet dolgozóinak feladatkörébe tartozik a munkaköri leírások szerint.

5) a HFS-sel kapcsolatos kommunikációs tevékenységek ütemterve;

Folyamatos tevékenységek: webes felületek frissítése, havi hírlevél megjelentetése, ügyfélszolgálati iroda működtetése,

Időszakos – eseti – tevékenységek:

- aktuális információkhoz kapcsolódóan direkt levelezés (pl. pályázati felhívások megjelenése, előkészítése, megvalósítása kapcsán, határidőkhöz ütemezetten, partner szervezetek üzeneteinek, felhívásainak továbbítására stb.)
- általános tájékoztató fórumok (HACS és települési szinten)
- animációs fórum
- promóciós megjelenések, saját projektekhez kapcsolódó beszámolók, hirdetések stb.
- kiadványok megjelentetése

6) a kommunikációs tevékenység pénzügyi terve.

Kommunikációs tevékenység – indikatív pénzügyi terv (eFt)					
2023	2024	2025	2026	2027	Összesen
150	1 200	600	600	1 200	3 750

9.4 Egyéb, a HACS által megvalósított projektek

SAJÁT PROJEKT – NYITOTT PORTA PROGRAM

A térség erősségei között azonosított adottságok többsége több, mint másfél évtizede egyértelműen és/vagy közvetve a turizmushoz, ill. az élelmiszeripari tradíciókhoz kapcsolódik.

A lehetőségek ezen időszakban szintén kedveztek az ágazatok fejlődésének (belföldi turizmus és helyi termékek iránti kereslet, kistermelői élelmiszer előállítás egyszerűsítése, pályázati források stb.), ennek megfelelően a turizmus-vendéglátás jelentős növekedést produkált (leginkább a vendégéjszakák számának emelkedésével mérhető), a lokális gazdaságban betöltött szerepe azonban még mindig elmarad a kívánatostól (foglalkoztatottak száma, elérhető bérjövődelem szintje, szezonális).

A LEADER Fejlesztési Stratégiák 2007 – 2022 között figyelemre méltó mértékben segítették a turisztikai szolgáltatások (szálláshelyek, aktív turisztikai szolgáltatások, falusi vendéglátás, attrakciók stb.) mennyiségi és minőségi fejlesztését, a HACS pedig főként adminisztratív (együttműködési kötelezettség előírása a támogatott kedvezményezettek részére), részben koordinációs eszközökkel (kiadványok, egyéb megjelenések) ösztönözte a helyi termékek és lokális programok beépülését a turisztikai kínálatba, illetve a szereplők közötti hálózatosodást.

A HACS szerepvállalása/jelenléte azonban egyrészt nem volt folyamatos, másrészt nem volt átfogó, sem horizontális, sem vertikális szinten, ezáltal az eredmények is esetiek és lokálisak voltak. A LEADER módszertan lényege (közösségépítés segítségével történő gazdaságfejlesztés) a gyakorlatban nem valósult meg, így az elért eredmények fenntarthatósága nem volt biztosított.

Saját projektünk célja, hogy a HACS állandó koordinációjával elősegítsük a legalább kistérségi szintig fejlődő hálózatok, érdemi partnerségek és együttműködő közösségek létrejöttét és működését a térség turizmusban érintett szolgáltatói, élelmiszeripari és kézműipari termék előállítói és civil szereplői között.

Cél olyan stabil kapcsolati háló kialakítása a helyi szereplők között, illetve olyan mennyiségű minőségi szolgáltatás, termék és program fejlesztése mind infrastrukturális, mind pedig marketing-kommunikációs szempontból, hogy az ezekre épülő hálózatok a projekt időszakot követően önszerveződésükre és önerejükre támaszkodva is működőképeseek legyenek.

Mindehhez a keretet a NYITOTT PORTA PROGRAM biztosítja, mely:

- alapvetően a Nyitott Porták „gerincére” támaszkodik;
- pályázati eszköz a helyi vállalkozások fejlesztéséhez;
- megjelenési és értékesítési fórum/felület a helyi vállalkozások részére;
- plusz szolgáltatás/termék helyieknek és az idegenforgalom vendégeinek egyaránt;
- a Nyitott Portákra fókuszáló „Nyitott Porták Napja” rendezvények nemcsak plusz megjelenési és értékesítési lehetőségek a Nyitott Porták számára, de turisztikai attrakcióként is funkcionálnak, egyben közösségfejlesztő programok is, mindezek révén pedig a helyi identitástudatot is erősítik.

A szervezeti és pénzügyi keretet a HACS, illetve a HACS munkaszervezete biztosítja a HFS saját projektje terhére (20.434.414,- Ft), a HFS megvalósításához kapcsolódó működési és animációs tevékenységektől elválasztva (elkülönített könyvelés).

A projektben tervezett tevékenységek adminisztrációs, koordinációs és kommunikációs feladatainak ellátására tervezetten rész munkaidőben vagy megbízási szerződés alapján foglalkoztatott, szakirányú képesítéssel és/vagy tapasztalattal (közösségfejlesztő vagy rendezvény szervező vagy PR manager vagy marketing-kommunikáció szakember) rendelkező munkatárs biztosítása.

Működési költségek minimalizálása, rendelkezésre álló forrás lehető legmagasabb mértékben a szükséges szolgáltatások vásárlására fordítandó.

A projekt időtartama tervezetten 24 hónap, 2024. év IV. negyedévtől 2026 végéig, 2024 végéig ún. előkészítési szakasszal (részben projekten kívül).

A projekt kiegészítő jelleggel biztosítja a HFS helyi felhívásai által támogatott, a helyi szereplők által megvalósított beruházások és programok többszintű hasznosulását, ill. fordítva, a projekthez a szükséges „infrastrukturális” háttérrel a potenciális szereplők már meglévő adottságai mellett a helyi felhívások által a helyi szereplőknek kínált fejlesztési lehetőségek szolgáltatják:

- minőségi termékek fejlesztése: helyi élelmiszeripari és kézműipari termékek előállításához kapcsolódó beruházások támogatása (HFS I. és II. intézkedés, II. intézkedésben külön nevesítve a Nyitott Porták)
- minőségi szolgáltatások fejlesztése: szálláshelyek fejlesztéséhez kapcsolódó beruházások (HFS I. és III. intézkedés)
- minőségi szolgáltatások fejlesztése: szálláshelyhez nem kötött turisztikai szolgáltatások fejlesztéséhez kapcsolódó beruházások (HFS I. és III. intézkedés, III. intézkedés c) célterületben külön nevesítve a Nyitott Porták)
- marketing eszközök fejlesztése: saját arculat és megjelenési felületek kialakítása stb.
- attrakció és programkínálat minőségi és mennyiségi fejlesztése: helyi értékek fejlesztése és bemutatathatóvá tétele, programok szervezése (HFS IV. és V. intézkedés).

A projekt területi hatálya:

- Akcióterület, megfelelő rugalmassággal a Körösök Völgye térség és a TOP PLUSZ keretében jelen fejlesztési időszakban kialakítani és bevezetni tervezett Körösök Völgye brand területi kiterjedésére
- figyelembe véve a térségi települési hálózatot, a már kialakult szervezeti kereteket és partneri viszonyokat, elsődlegesen kistérségi/járási szintű alprogramokban érdemes gondolkodni.

A projekten kívül, ill. a projekt keretében megvalósítani tervezett tevékenységek:

- I. előkészítés (részben projekten kívül, 2024 I-III negyedév)
 - potenciális szereplők (már működő és jövőbeni Nyitott Porták, ill. releváns szakmai szervezetek) bevonása, kapcsolattartás rendszerének kidolgozása, alapvető szervezeti és működési keretek meghatározása (döntéshozatali mechanizmus, csatlakozás szabályai stb.)
 - szereplők feltérképezése és külső környezetük kiértékelése
 - jó gyakorlatok megismerése (tanulmányutak szervezése, vendégelőadók meghívása)
 - szükségletek konkretizálása és tevékenységek ütemezése
 - HFS-ben elérhető fejlesztési lehetőségek kiejánlása, projektek generálása
- II. megvalósítás (projekt keretében, legalább 24 hónap időtartamban)
 - szervezeti és működési keretek biztosítása
 - kapcsolattartás
 - workshopok, képzések előkészítése és lebonyolítása, tanulmányutak szervezése
 - szemléletformálás (LEADER módszertan, hálózatfejlesztés, együttműködések, alternatív értékesítési lehetőségek, kosár közösségek, jó gyakorlatok bemutatása – nyitott porták a Zala Völgyében és a Fertő-tó mellett stb.)
 - menedzsment (jogszabályi ismeretek, adózási ismeretek, erőforrás gazdálkodás stb.)
 - marketing-kommunikáció, digitális készség és kompetencia fejlesztés
 - REL szervező képzés
 - „Élménygazda” képzés
 - stb.
 - rendezvények előkészítése és lebonyolítása
 - megjelenés térségen belül és kívül (térségi gasztronómiai és kulturális fesztiválok, Utazáskiállítás, OMÉK stb.)
 - helyi termék vásárok szervezése
 - Nyitott Porták Napja (legalább egy alkalommal, lehetőség szerint főszezonon kívüli időszakban)
 - kommunikáció és marketing
 - program közös arculatának kidolgozása, mely biztosítja az egységes megjelenést
 - Körös Körül Trophy – opcionális, kezdő akcióként szakújságírók számára
 - helyi lakosok tájékoztatását célzó kampány
 - www.korosokvolgye.hu címen elérhető HACCS honlapon külön aloldal kialakítása a Program számára és folyamatos frissítés, tartalomgyártás, Nyitott Porták online foglalási felület kialakítása
 - szereplőknek és jóváhagyott tevékenységeknek megfelelően további megjelenési felületek kidolgozása/elkészítése (közösségi média, kiadványok, kisfilmek – KÖVI!, online és offline megjelenések), bekapcsolódás térségi turisztikai szervezetek által kínált megjelenési lehetőségekbe
 - Nyitott Porták Napja programok reklámkampányai
- III. monitoring
 - megvalósult tevékenységek és eredmények összegzése, kiértékelése
 - szükséges szervezeti és működési változtatások elvégzése, a célcsoport „felkészítése” az esetlegesen szükséges átalakításra

Indikátorok és célértékek:

- legalább 12 helyi szereplő, köztük legalább 1 koordinációs feladatokra is alkalmas (szakmai) szervezet bevonása a projektbe
- legalább 1 db Nyitott Porták Napja rendezvény megvalósítása
- legalább 1 db online megjelenési felület (honlap aloldal) kialakítása és fenntartása
- legalább 1 db megjelenés gasztronómiai-kulturális fesztiválon
- legalább 1 db megjelenés országos szintű szakmai rendezvényen
- legalább 2 db tematikus workshop/képzés előkészítése és lebonyolítása
- legalább 4 db közösségfejlesztő program előkészítése és lebonyolítása

10. Monitoring és Indikátorok

A monitoring folyamatok eredményeinek révén az Európai Bizottság értékes információkhoz jut, amelyek:

- elemzési szempontból szilárdan megalapozzák a jövőbeni szakpolitikai tervezőmunkát;
- segítséget nyújtanak a szakpolitikai célkitűzések és a programok célkitűzéseinek kidolgozásához, a későbbiekben pedig eszközül szolgálnak a kitűzött célok hosszú távú megvalósulásának mérése során.

A monitoring megfelelő végrehajtásának feltétele, hogy a szakpolitikai célkitűzések és a tervezett intézkedések összhangban legyenek egymással. A kiegyensúlyozott területfejlesztés során hangsúlyos szerepet kap a foglalkoztatás és növekedés előmozdítása, illetve a szegénység visszaszorítása a vidéki térségekben.

A közös kereten belül végzett értékelés a szakpolitikai intervenciós intézkedések hatását hivatott felmérni. Az értékelés tényekkel szolgál a döntéshozatali munkához, és javítja a KAP keretében végrehajtott intervenciós intézkedések hatékonyságát, hasznosságát és eredményességét. Ezen túlmenően az átláthatóságot és az elszámoltathatóságot is növeli, és előmozdítja a kapcsolódó tanulási folyamatokat.

Annak érdekében, hogy az értékelések szerves részét képezzék a szakpolitikai döntéshozatali folyamatnak, és teljesüljenek az előírt referenciaértékek, a Bizottság iránymutatásokat és eszköztárat dolgozott ki a jogalkotás minőségének javítása érdekében, melyek követelményeket fogalmaznak meg, és ismertetik a bevált módszereket a KAP kiértékelésére vonatkozóan.

2021. december 6-án az Európai Parlament és a Tanács elfogadta a KAP-stratégiai tervekhez nyújtott támogatásra vonatkozó szabályok megállapításáról szóló (EU) 2021/2115 rendeletet. Ez a rendelet létrehozta a teljesítmény-, monitoring és -értékelési keretet, amelyet 2023 és 2027 között kell majd alkalmazni a közös agrárpolitikára vonatkozóan.

A teljesítmény-, monitoring és -értékelési keret elősegíti, hogy a szakpolitikai hangsúly a szabályoknak való megfelelésről a teljesítményre és az eredményekre helyeződjön át. Ez az új teljesítményalapú teljesítési modell közös teljesítménymutatókat alkalmaz.

Ezek közé a közös teljesítménymutatók közé tartoznak a következő indikátorok:

- kimeneti mutatók, amelyek a KAP végrehajtásának nyomon követésére fognak szolgálni;
- eredménymutatók, amelyek segítségével figyelemmel lehet kísérni, milyen előrelépést érnek el az uniós országok az előre kitűzött célértékek teljesítése terén;
- kontextus- és hatásmutatók, amelyek használatával meg lehet állapítani, hogy általánosságban hogyan teljesít, a szakpolitika a KAP célkitűzéseire képest.

A HACS-okra vonatkozó adatok

- A HACS tervezési területével lefedett települések száma, a lakossági adatok (a HACS területének népességére vonatkozó információ).
- A HACS tagjainak teljes száma az alábbi bontás szerint:
 - azok amelyek valamely közigazgatási szervet képviselnek;
 - azok, amelyek helyi magángazdasági érdekeket képviselnek (például gazdasági szervezetek, helyi vállalkozások stb.);
 - azok, amelyek helyi szociális érdekeket képviselnek (például nem kormányzati szervezetek, helyi egyesületek stb.), valamint
 - az egyéb eltérő kategóriákba sorolható tagok.
- A HACS döntéshozó testületét alkotó HACS tagok teljes száma szervezettípus szerinti bontásban:
 - azon tagok száma, akik valamely közigazgatási szervet képviselnek;
 - azon tagok száma, akik/amelyek helyi magángazdasági érdekeket (például gazdasági szervezeteket, helyi vállalkozásokat stb.) képviselnek;
 - azon tagok száma, akik/amelyek helyi szociális érdekeket (például nem kormányzati szervezeteket, helyi egyesületeket stb.) képviselnek;
 - azon tagok száma, akik/amelyek az egyéb eltérő kategóriákba sorolhatóak.
- A HACS döntéshozó testületét alkotó HACS tagok neme
- A HACS döntéshozó testületét alkotó tagok életkora, kiemelten a fiatalok száma a HACS döntéshozó testületében, 41. életévét be nem töltött személy.

A HACS-ok tevékenységeire vonatkozó adatok

- A HACS által végrehajtott műveletek száma összesen (a HF-ek keretében kibocsátott TO-kban szereplő kedvezményezettek megbontása jogi státusz szerint):
 - a magánszemélyek vagy vállalkozások által végrehajtott műveletek száma;
 - a közigazgatási szervek által végrehajtott műveletek száma;
 - a helyi magángazdasági érdekek képviselői (például vállalkozói szövetségek, kereskedelmi kamara stb.) által végrehajtott műveletek száma;
 - a helyi szociális érdekek képviselői (például nem kormányzati szervezetek, helyi egyesületek stb.) által végrehajtott műveletek száma;
 - a kutatási szervezetek által végrehajtott műveletek száma;
 - a több, különböző típusú szereplő által közösen végrehajtott műveletek száma;
 - eltérő kategóriákba tartozó szereplő által végrehajtott műveletek száma.
- A HACS által végrehajtott interregionális együttműködési projektek száma.
- A HACS által végrehajtott transznacionális együttműködési projektek száma.
- A tudástranszferhez kapcsolódó műveletek száma, beleértve a fenntartható, gazdasági, társadalmi, környezeti és éghajlatbarát teljesítményre vonatkozó tanácsadást, képzést és tudáscserét.
- A termelői szervezetekkel, a helyi piacokkal, a rövid ellátási láncokkal és a minőségrendszerekkel kapcsolatos műveletek száma, beleértve a beruházások támogatását, a marketingtevékenységeket stb.
- A megújuló energia-termelési kapacitásokhoz kapcsolódó műveletek száma, beleértve a biomassza alapú energiatermelés kapacitásaihoz kapcsolódó műveleteket is.
- A környezeti fenntarthatósághoz, valamint az éghajlatváltozás mérséklésével és az ahhoz való alkalmazkodással kapcsolatos célok eléréséhez hozzájáruló műveletek száma a vidéki térségekben.
- A munkahelyteremtő műveletek száma.

- A vidéki vállalkozásokat – többek között a biomassza alapú gazdaság területén működő vállalkozásokat – támogató műveletek száma.
- Az intelligens falvakra vonatkozó stratégiákkal kapcsolatos műveletek száma.
- A szolgáltatásokhoz és az infrastruktúrához, többek között a széles sávú rendszerekhez való hozzáférést javító műveletek száma.
- A társadalmi befogadás területén végrehajtott műveletek száma.
- Az egyéb, eltérő kategóriákba tartozó műveletek száma.

10.1 Monitoring

A közös kereten belül végzett monitoring kulcsfontosságú információkkal szolgál a KAP végrehajtásáról. Az Európai Bizottság szorosan nyomon követi a mezőgazdasági piac alakulását, a vidékfejlesztés terén jelentkező fejleményeket és a KAP forrásainak felhasználását.

A kitűzött célok kapcsán meghatározott eredménymutatók (indikátorok) és célértékek folyamatos nyomon követése (mérése) érdekében az alábbi tevékenységek elvégzését tervezzük, a következők szerint:

1. HF-ok előkészítése

A 2014 – 2020-as támogatási időszak bevált gyakorlatát alkalmazva, az eredménymutatók és célértékek nyomon követéséhez szükséges bázis adatok, a projekt révén vállalt változás adatok és a projektek megvalósítási és fenntartási idejére vonatkozó tényadatok bekérése a HF-ok mellékleteként rendszeresített nyomtatványok segítségével, a kedvezményezettek számára előírt adatszolgáltatás alapján történik (az adatszolgáltatás gyakoriságát az adat jellege határozza meg).

2. A támogatási kérelmek benyújtásakor, ill. feldolgozásakor várt adatok

A támogatási kérelmek benyújtásakor, ill. feldolgozásakor az ún. bázis adatok és az azokhoz rendelt ún. változás adatok bekérése tervezett, az alábbi eredménymutatókhoz kapcsolódóan:

- új munkahelyek száma
- megvalósult rendezvények száma
- elkészült „okos falu” stratégiák száma
- a szolgáltatásokhoz és az infrastruktúrához jobb hozzáféréssel rendelkező vidéki lakosság száma

3. Monitoring

A mérés alapja:

- nyilvántartások, adatbázisok létrehozása (felhívás és stratégia szinten) és rendszeres karbantartása az eredménymutatók és célértékek bázis adatok, változás adatok és tényadatok alapján történő nyomon követésére

Általános eredmény mutatók:

- támogatott kérelmek száma és a kötelezettségvállalás összege, arányuk az intézkedésekben meghatározott célértékekhez, illetve az indikatív pénzügyi tervhez (évente és/vagy a HF-ok lezárulásakor)
- támogatott kérelmek megoszlása a vállalkozások, önkormányzatok és egyéb szereplők között, arányuk a meghatározott célértékekhez képest (évente és/vagy a HF-ok lezárulásakor)

Intézkedés specifikus eredmény mutatók:

- új munkahelyek száma (bázis adatok és változás adatok bekérése a támogatási kérelem részeként, majd a projekt megvalósítási és fenntartási időszakban a tárgyévi tényadatok bekérése a tárgyévet követő március 15-ig, az adatok összevetése a célértékekkel)
- megvalósult rendezvények száma (változás adatok bekérése a támogatási kérelem részeként, majd a megvalósult, ill. megvalósítás alatt álló projektek tény adatainak összesítése éves gyakorisággal)

- elkészült „okos falu” stratégiák száma (a projektek megvalósulását követően a tényadatok összesítése, arányuk a vonatkozó intézkedésben meghatározott célértékekhez)
- a szolgáltatásokhoz és az infrastruktúrához jobb hozzáféréssel rendelkező vidéki lakosság száma (a releváns, lezárult projektek megvalósulási helye szerinti lakosságszám összesítése, aránya a vonatkozó intézkedésben meghatározott célértékekhez képest, éves gyakorisággal)

HACS tevékenységének mérése:

- a meghirdetett HF-ok száma, a meghirdetett keretösszegek aránya (legalább éves gyakorisággal)
- a HF-ra benyújtott kérelmek száma és támogatásigénye (HF és stratégia szinten, legalább éves gyakorisággal)
- a kötelezettségvállalással érintett támogatási kérelmek támogatási összege, aránya az indikatív pénzügyi tervhez (HF és stratégia szinten, legalább éves gyakorisággal)
- a működési és animációs költség felhasználása, aránya az indikatív pénzügyi tervhez, ill. a fejlesztési források kötelezettségvállalásához (legalább éves gyakorisággal)
- kommunikációs terv és animációs tevékenységek (legalább éves gyakorisággal)
- saját projekt előrehaladásának vizsgálata (saját projekt ütemtervnek megfelelően)

4. Ellenőrzés

Az adatok formai ellenőrzését és megfelelést nagyban elősegítik majd a HF-ok mellékleteként rendszeresített formanyomtatványok és azok kitöltési útmutatói.

A logikai ellenőrzéseket az intézkedés – HF – támogatási kérelem, illetve a bázis adat – változás adat – tényadat hármas egységek mentén végezzük.

10.2 Az indikátorok megadása

Indikátor neve	Indikátor leírása	Indikátor mértékegysége	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029
Képzésben, tanácsadásban, ismeretcsereben résztvevők száma	R.1 ^{PR} A teljesítmény javítása ismeretek és innováció révén: A fenntartható gazdasági, társadalmi, környezeti, éghajlattal és az erőforrások hatékonyságával kapcsolatos teljesítmény javítása érdekében tanácsadásban részesülő, illetve képzésben, ismeretcsereben vagy az európai innovációs partnerség KAP által támogatott operatív csoportjaiban részt vevő személyek száma	személyek száma	-	-	-	-	-	-	-
Termelői csoportokban,	R.10 ^{PR} Az ellátási lánc szervezettségének	gazdaságok száma	-	-	-	-	-	-	-

termelői szervezetekben, helyi piacokon, rövid ellátási láncokban és minőségrendszerekben részt vevő gazdaságok száma	javítása: A KAP keretében támogatott termelői csoportokban, termelői szervezetekben, helyi piacokon, rövid ellátási láncokban és minőségrendszerekben részt vevő gazdaságok aránya								
Kiepitett megújuló energiatermelő kapacitás	R.15 A mezőgazdaságból, erdészetből, valamint egyéb megújuló forrásokból származó megújuló energia: Támogatott beruházások a megújulóenergia-termelés kapacitásbővítésébe, a biomassza-alapú energiák termelését is beleértve (kW)	kilowatt	-	-	-	-	-	-	-
	Napelemes fejlesztések		-	-	-	-	-	-	-
	Biomassza		-	-	-	-	-	-	-
	Egyéb		-	-	-	-	-	-	-
Új munkahelyek száma	R.37 Növekedés és munkahelyteremtés a vidéki térségekben: KAP-projektek keretében támogatott új munkahelyek (önfoglalkoztatás is, de a projekt kiépítéséhez szükséges munka nem)	teljes munkaidős egyenérték	-	-	-	1	2	-	-
A KAP támogatással fejlesztett vidéki gazdaságok száma	R.39 A vidéki gazdaság fejlesztése: A KAP keretében nyújtott támogatással fejlesztett vidéki gazdaságok, köztük a biomassza alapú gazdaságok száma	gazdaságok száma	-	-	-	-	-	-	-
A támogatott „okos falu” stratégiák száma	R.40 A vidéki gazdaság okos átmenete: A támogatott „okos falu” stratégiák száma	„okos falu” stratégiák száma	-	-	-	3	-	-	-

A szolgáltatásokhoz és az infrastruktúrához jobb hozzáféréssel rendelkező vidéki lakosság száma	R.41 ^{PR} Összeköttetés teremtése Európa vidéki térségei között: A szolgáltatásokhoz és az infrastruktúrához a KAP- támogatásnak köszönhetően jobb hozzáféréssel rendelkező vidéki lakosság aránya	fő	-	-	-	4 600	13 200	17 800	-
Rendezvényeken résztvevők száma + felzárkóztatási projektek érintettjeinek száma	R.42 A társadalmi befogadás előmozdítása: A társadalmi befogadást célzó, támogatásban részesülő projektekkel érintett személyek száma	fő	-	-	-	-	-	-	-
Beszerzett eszközök száma	A projekt keretében beszerezett eszközök száma	db	-	-	-	-	-	-	-
Fejlesztéssel érintett vállalkozások száma	Fejlesztéssel érintett vállalkozások száma	db	-	-	7	20	25	-	-
Fejlesztéssel érintett önkormányzatok száma	Fejlesztéssel érintett önkormányzatok száma	db	-	-	3	8	15	-	-
Fejlesztéssel érintett szervezetek száma	Fejlesztéssel érintett szervezetek száma	db	-	-	3	8	11	12	-
Megvalósult rendezvények száma	A projekt keretében megvalósult rendezvények száma	db	-	-	7	21	24	-	-

11. Indikatív pénzügyi terv

a) A HFS fejlesztési forrásfelhasználásának ütemezése (millió Ft)

Ssz.	Az intézkedések megnevezése	2023	2024	2025	2026	2027	Összesen	%
1.	Térségi vállalkozások versenyképességét és munkahelyteremtő képességét javító beruházások támogatása	0	0	22	44	22	88	26,6
2.	Élelmiszeripari és kézműipari termékek előállításának és értékesítésének kisléptékű támogatása	0	0	12,5	10	0	22,5	6,8

3.	Turisztikai szolgáltatások fenntartható fejlesztése	0	0	16	32	15	63	19
4.	Települések kisléptékű fejlesztéseinek támogatása, helyi örökség fenntartható fejlesztése	0	0	26	26	50	102	30,8
5.	Szemléletformáló programok, akciók, települési rendezvények támogatása	0	0	18	8	9	35	10,6
6.	HACS saját projekt – Nyitott Porta Program	0	3,4	7	7	3	20,4	6,2
	Összesen	0	3,4	101,5	127	99	330,9	100%

b) A HACS működési és animációs forrásfelhasználásának ütemezése (millió Ft)

	2023	2024	2025	2026	2027	Összesen
Működési költségek	0	21	21	21	21	84
Animációs költségek	0	3,7	3,7	3,7	3,7	14,8
Egyéb tervezett bevételek	0,23	0,23	0,23	0,23	0,23	1,15
Összesen	0,23	24,93	24,93	24,93	24,93	99,95

Mellékletek

1. számú melléklet: A HACS bemutatása

A HACS összetételének részletes bemutatása, szervezeti felépítés, szerepek és eljárások

A HACS önálló jogi személyiséggel rendelkező egyesület, a LEADER Program és a HFS megvalósítása során felmerülő koordinációs, kommunikációs és adminisztrációs feladatokat saját – jogi személyiséggel nem rendelkező – munkaszervezete útján látja el.

Egyes, saját hatáskörben nem elvégezhető szervezési és/vagy szakmai feladatok (pl. könyvelés, kutatás, utazásszervezés stb.) ellátására szolgáltatásokat vásárolhat, mely nem jelent feladat átadást. A HACS vállalkozási tevékenységet jelenleg nem végez.

Tekintettel arra, hogy a HACS elsődleges célja a LEADER Program végrehajtása, összetételét elsődlegesen a vonatkozó jogszabályi minimum előírások határozzák meg, de az alulról jövő kezdeményezések és együttműködés leadev elveket, valamint a civil szektor működésének fő jellegzetességeit (önkéntesség, aktivitás, közös cselekvés stb.) maximálisan figyelembe véve legalább ilyen fontos a nyitottság érvényesítése is.

A HACS-nak jelenleg 71 rendes és 3 pártoló tagja van. ([A HACS tagjainak listája weboldalunkon elérhető.](#))

A HACS állandó szervezeti egységei:

Községülés: A HACS legfőbb szerve, a HACS működését és jellegét meghatározó döntések jogát (így különösen az Alapszabály, SZMSZ és mellékletei, éves munkaterv elhatározása és az ahhoz rendelt költségvetés elfogadása továbbá a megvalósításról szóló évközi és éves beszámolók elfogadása) Ő gyakorolja, így egyebek mellett a HFS-t is Ő hagyja jóvá. A Közgyűlésben minden rendes tagnak 1 szavazata van. A HACS rendes tagjai a LEADER Program szempontjából illetékességi területnek számító térségben élő magánszemélyek, illetve ott működő vállalkozások, non-profit szervezetek, önkormányzatok, intézmények és egyéb személyek lehetnek, amennyiben a vonatkozó hatályos jogszabályokban előírt egyéb más feltételeknek megfelelnek (Ptk, civil tv. stb.). A jogi személyeket a törvényes képviselő vagy az általa meghatalmazott személy képviseli. A nem az illetékességi területről érkező tagok az egyesület pártoló és/vagy tiszteletbeli tagjai lehetnek. A pártoló és tiszteletbeli tagság segíti a kapcsolattartást a korábbi tagtelepülés(ek) helyi szereplőivel, a térségek közötti együttműködés projektekben potenciális partnereként fellépő tagokkal, illetve biztosítja a mozgalom nyitottságát, a szélesebb körű egyeztetéseket.

A csatlakozás feltételei a hatályos alapszabály szerint az abszolút nyitottság jegyében gyakorlatilag minimálisak, az Alapszabály és az SZMSZ nyilatkozatban történő elfogadása, valamint két tag ajánlása szükséges. A tagfelvétel az elnökség hatásköre, az előírt feltételek teljesülése esetén gyakorlatilag automatikus. A tagsággal kapcsolatos elvárások alapszabály szinten minimálisan meghatározottak (elvárható magatartás, tagdíjfizetés stb.), hisz az önkéntes csatlakozás eleve feltételezi a részvételi hajlandóságot. Elmondható, hogy erőforrásaihoz, működési területéhez és szakterületéhez mérten valamennyi tag támogatja a HACS munkáját (információk továbbításával és visszacsatolásával, kapcsolati tőkével, szervezési feladatokban történő segítségnyújtással, megjelenésekkel, tagdíj befizetésével, a tisztségviselők önkéntes munkájukkal stb.).

Az éves tagdíj mértéke a szervezet 2011-es megalapítása óta változatlan, a civil és üzleti szférát képviselő tagok esetében 2 500,- Ft, a községi tagok esetében 5 000,- Ft.

Elnökség: Az ügyvezető és képviselői szerv a Közgyűlés által a tagok közül választott 11 tagú Elnökség, mely a Közgyűlés keret döntései alapján, operatív szinten irányítja a működést, a Közgyűlés és az Alapszabály felhatalmazása alapján a HFS keretében támogatott projektek kiválasztásáról (támogatási ponthatár meghatározása) Ő dönt. Évtizedes gyakorlat alapján tervezési időszakban a Tervezést Koordináló Csoport (TKCS) feladatait is ellátja. Az elnökség összetételét érintően érvényes az egyes társadalmi szférák legfeljebb 49%-os szavazati arányára vonatkozó szabály. Habár az Alapszabály az elnökség összetételét érintően további előírásokat nem tartalmaz, a kialakult szokásjog alapján a korábbi hármas kistérségi rendszer (békési,

békéscsabai, szarvasi) és a társadalmi szektorok (köz, üzleti, civil + magánszemélyek) lehetőség szerint arányos képviselete megoldott. Az elnökségi tagok kiválasztásában mindezek mellett azonban az aktív szerepvállalás az elsődleges, hiszen a testület feladataitól függően évente 4-10 ülést is tarthat, illetve egyéb feladatai is felmerülnek. Az Elnökség 2022 májusában 5 éves megbízási idővel megválasztott tagja személyén keresztül teljesül a minimum 1 fő 40 év alatti, illetve 1 fő nő tagságára vonatkozó feltétel a döntéshozó testületben.

Felügyelő Bizottság: A HACS gazdálkodását felügyelő szerv, 5 fős tagságát a Közgyűlés saját tagjai közül választja, saját ügyrendje szerint működik.

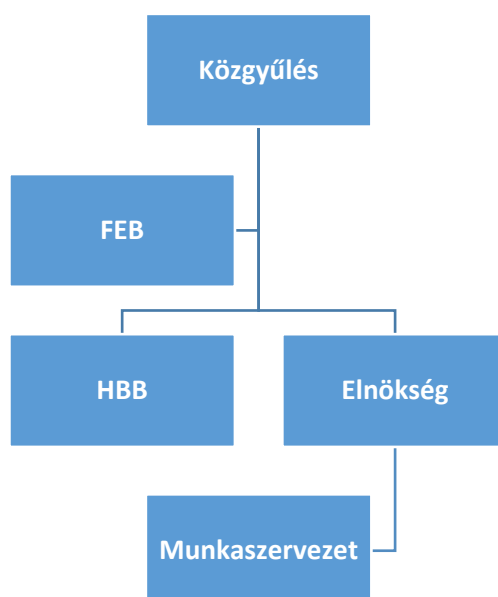
Munkaszervezet: A munkaszervezet a végrehajtási feladatokat látja el, a Közgyűlés által meghozott keretdöntések (éves munkaterv és költségvetés, HFS) alapján, az elnökség operatív irányítása mellett. A HFS kapcsán szintén kizárólag végrehajtási feladatokat lát el (tájékoztatás-és tanácsadás, ügyfélszolgálat révén projektgenerálás, HFS tervezés és pályázati felhívások előkészítésének szakmai és adminisztratív háttérének biztosítása, kommunikáció, kapcsolattartás partnerekkel, pályázatkezelés, döntés-előkészítés, animáció). Munkáját a munkaszervezet-vezető irányítja, aki az elnökség felé tartozik felelősséggel.

Munkacsoportok felállítására jellemzően a tervezési időszakban kerül sor (pl. Tervezést Koordináló Csoport, tematikus munkacsoportok), illetve ha eseti feladatok megkívánják.

Helyi Bíráló Bizottság (HBB): 11 tagból és 3 póttagból áll, tagjait a Közgyűlés a HACS tagjai közül választja. A Közgyűlés által elfogadott és az IH által jóváhagyott ügyrend szerint működik. Tagságában egyik szféra (civil – ide értve a magánszemély tagokat is, üzleti, köz) sem rendelkezhet a szavazatok 49%-át meghaladó hányaddal, valamint biztosítani szükséges, hogy a kiválasztási döntések során a szavazatok több mint 50 %-át állami hatóságnak nem minősülő partnerek adják. Amennyiben egy HBB tag önkormányzati vezető (pl. polgármesteri) tisztséget is betölt más civil, vagy vállalkozói megbízatása mellett, akkor az arányok kialakítása és megállapítása során a közszférabeli tisztségét kell figyelembe venni. A hatályos ügyrend szerint működő HBB 2022 májusában megválasztott hölgy tagja révén teljesül a minimum 1 fő 40 év alatti, illetve 1 fő nő tagságára vonatkozó feltétel. A HBB feladata a támogatási kérelmek támogatási jogosultságának és pontozásának megállapítása, az elért pontszám alapján a támogatási kérelmek rangsorba állítása, a támogatásra és elutasításra javasolt támogatási kérelmek támogatásra vagy elutasításra történő felterjesztése a HACS döntéshozó testülete részére. A HBB „titkári” feladatait (döntéselőkészítés, dokumentálás stb.) a munkaszervezet látja el.

A tisztségviselők megválasztásához minden esetben a Közgyűlésen jelen lévő tagok kétharmadának egybehangzó szavazata szükséges.

A HACS szervezeti felépítését az alábbi ábra mutatja be:

A munkaszervezet felépítése, a működés fizikai feltételeinek biztosítása, térségi animáció és projekt fejlesztés

A HACS személyét, vezetőségét és munkaszervezeti állományát (legalább részben) jellemző állandóság kedvező alap a már meglévő kapcsolatok további erősítéséhez és az ismertség és elismertség, a bizalom növekedésével új kapcsolatok kialakulásához. A korábbi évek gyakorlata és visszajelzései alapján a Program egyik legfőbb erénye a helyi ügyfélszolgálat/tanácsadás/projektmenedzsment elérhetősége.

A HACS továbbra is állandó ügyfélszolgálati irodát tervez fenntartani Békéscsabán, mivel az akcióterület közigazgatási, oktatási, közlekedési központjának frekvenciát, jól megközelíthető helyén hosszú távú irodabérlettel rendelkezik. A HACS iroda működési helye 2008 óta változatlan, ezáltal jól ismert. A helyiség az adminisztratív, ügyfélszolgálati és konzultációs feladatok ellátására egyaránt alkalmas, a 80 m²-es terület két 18 m²-es irodahelyiséggel és egy tágas (20-40 fő férőhelyig) tárgyalóval rendelkezik.

Az iroda bútorozott, szélessávú internet hozzáféréssel, vezetékes telefonvonallal, faxszal felszerelt. A HACS saját tulajdonában áll minden, a feladat elvégzéséhez szükséges eszköz: irodai berendezések, asztali számítógépek, notebook-ok, telefonok, digitális kamera, projektor, vetítővászon, fényképezőgép, nagyteljesítményű másoló/nyomtató/scanner stb.

A működés anyagi hátterét a HACS a korábbi gyakorlatnak megfelelően kívánja biztosítani: a működési támogatás előfinanszírozásához szükséges összeget a szervezet tagönkormányzatai lakosságarányosan biztosítják a programozási időszak végéig, mint visszatérítendő támogatást. Ez lehetővé teszi, hogy bár szigorú és takarékos gazdálkodás és alacsony dolgozói létszám mellett a zavartalan működés biztosított legyen.

A munkaszervezet jelenleg 2 fő teljes munkaidős munkaviszonnyal rendelkező dolgozót foglalkoztat, az alábbi munka-és feladatkörökben:

- 1 fő főállású, felsőfokú végzettséggel rendelkező munkaszervezet-vezető – munkaszervezet vezetésével és a szakmai munkával összefüggő valamennyi feladat szakmai és operatív szintű irányítása, koordináció, projektmenedzsment, pályázatkezelés.
- 1 fő adminisztrátor – ügyfélkapcsolatok, kommunikációs és adminisztrációs feladatok ellátása, pályázatkezelés.

A tervezett animációs tevékenységek között szerepel egyebek között helyi szintű fórumok, konzultációk szervezése és lebonyolítása egyrészt a pályázati folyamat egyes szakaszaiban, másrészt a HACS által megvalósított egyedi projektek (pl. kiadvány készítése, workshop stb.) kapcsán, valamint felkérés esetén részvétel/megjelenés a helyi szereplők programjain (pl. kiállítás, konferencia stb.). Az akcióterület településeinek számára és az egymástól legtávolabbi településeinek egymáshoz viszonyított távolságára (50 km) tekintettel, megfelelő szervezéssel a személyes helyi jelenlét biztosítható. Az előző támogatási időszakokban kialakult gyakorlat alapján, igény szerint kihelyezett ügyfélfogadási napok megtartása az akcióterület nyugati végpontjainál fekvő településeken (Gyomaendrőd, Szarvas), jellemzően az IKSZT-kel, Civil Házakkal együttműködve.

Animációs tevékenységként értelmezhető a HACS „Nyitott Porta Program” címmel megvalósítani tervezett saját projektje is.

Az Egyesület saját weboldallal rendelkezik, mely a www.korosokvolgye.hu internetes címen érhető el, illetve a megjelenéséhez szükséges promóciós anyagok (roll-up stb.) is rendelkezésére állnak.

A HACS tevékenysége gyakorlatilag teljesen nyitott, az információkhoz való hozzáférés több fórumon biztosított. A folyamatos jelenlétnek (személyesen, weboldalon, fórumokon stb.) köszönhetően rendszeresen az új megkeresések (ügyfél megkeresések és tagfelvételi kérelmek), melyek biztosítják a folyamatos új információk, új megközelítések becsatornázását, így a Program nem válhat egy szűkebb csoport belső érdekeit szolgáló rendszeré.

A HACS tagjai 19 településről bírnak kellő ismerettel, helyben meghatározó szereplők (adott esetben akár döntéshozók, de legalábbis vélemény formálók), így hatékonyan, és ami még fontosabb, hitelesen tudják közvetíteni a partnerek és rajtuk kívül a helyiek érdekeit, igényeit, általános és konkrét közléseit, visszacsatolásait a HACS felé, másrészt a HACS híreit, üzeneteit,

kéréseit e partnerek, illetve a települési közösségek tagjai felé. Ezt a fajta kapcsolattartást kiegészíti, illetve egyfajta szabályozott, intézményesített, ha úgy tetszik professzionizált keretbe tereli az Akciócsoport munkaszervezete.

Az operatív munkát irányító elnökségben egyensúlyban vannak a köz-üzleti és civil szférát, valamint az egyes kistérségeket/járásokat képviselő tagok. A tagok több éves/évtizedes tapasztalattal rendelkeznek a közigazgatás, az oktatás, a mezőgazdasági termelés, élelmiszer előállítás, a turizmus és a környezetvédelem területén. E mellett kapcsolatrendszereik és saját településük/kistérségük területén betöltött véleményformáló szerepüknek köszönhetően eredményesen tudnak részt venni a közösség bevonását célzó tevékenységekben.

Más HACS-okkal és/vagy szervezetekkel direkt szintű erőforrás megosztás nem tervezett, ugyanakkor az Egyesület tagjainak, illetve tagszervezeteinek valamint partnereinek (vármegyei HACS-ok, NAK vidékfejlesztési referens, MNVH vidékfejlesztési referens, TDM-ek, FATOSZ vármegyei szervezete, Natúrpark, helyi médiumok – újság, tv, rádió, BMÖ stb.) tudása, kapcsolatrendszere és kapacitása a rendelkezésre álló humán erőforrást megsokszorozhatja.

Az értékelés/kiválasztás folyamatának bemutatása

Az Alapszabályában foglalt rendelkezések szerint a projektkiválasztás feladata (döntés) a HBB előterjesztése alapján az elnökség hatásköre.

A kérelemkezelést a munkaszervezet végzi a 4 szem elv érvényesítésével, a kérelmek értékelését és a javasolt támogatási rangsor felállítását (döntéselőkészítés) a HBB (Helyi Bíráló Bizottság) végzi. A kérelmek értékelése a Közgyűlés által elfogadott HFS-ben foglalt alapelvek és kritériumok figyelembe vételével történik.

A pályáztatás folyamata: a meghirdetéstől az eredményhirdetésig, majd a megvalósításon át a fenntartási időszak végéig folyamatos információközlés az érdeklődők/ügyfelek/projektgazdák felé, a korábbi gyakorlatnak megfelelően (ügyfélszolgálat, saját weboldal, helyi tv-k, újságok, szükség esetén fizetett hirdetések, fórumok, hírlevél, direkt levelek stb.).

A kiválasztási eljárás folyamata: alapvetően a központi szabályokhoz igazodva, szakaszos elbírálással, tartalmi értékelési szempontok alapján, rangsorállítással és minimum ponthatár megállapítással, standard kiválasztási eljárásban. A döntés előkészítést a munkaszervezet, a kérelmek értékelését és a döntési rangsor felállítását a HBB végzi (többségi szavazással), a döntést a HACS alapszabályi felhatalmazása alapján az elnökség hozza meg (többségi szavazással). A főbb kiválasztási kritériumokat a Közgyűlés által elfogadott HFS, a részletes értékelési szempontokat a HF-ek tartalmazzák.

A kiválasztás eredményeinek kommunikálása az ügyfelek felé az előírt határidőben és módon, az ügyfelek hivatalos kiértékelését követően a saját weboldalon és hírlevélben, valamint hírértéktől függően a helyi médiumokhoz eljuttatott közlemények útján a programidőszakban legalább két alkalommal, illetve a projektek megvalósítását követően beszámoló a saját weboldalon és hírlevélben.

2. számú melléklet: Táblázatok, ábrák

1.sz. táblázat: 2014-2020-as programozási időszakra és az átmeneti időszakra (2021-2022) vonatkozó HFS-ben meghatározott eredménymutatók és célértékek teljesülése

Ssz.	Eredménymutató (indikátor) megnevezése (mértékegység)	HACS által vállalt célérték	Kedvezményezettek által vállalt érték (2023. szeptember 30-án hatályos TO-k szerint)	ténylegesen megvalósult érték
1.	Létrehozott munkahelyek száma (fő)	3 db	45 db (25 db teljes munkaidős és 20 db részmunkaidős munkahely)	30 db (12 db teljes munkaidős és 18 db félállású)
2.	A térségben eltöltött vendégéjszakák számának emelkedése a 2017-es bázis évhez képest.	1%	nem releváns	2018-ban + 18,12% 2019-ben -1,70% 2020-ban -15,48 2021-ben +30,41% 2022-ben +13,08% (átlagban + 8,9%)
3.	Az érintett helyi lakosok száma	4 000 fő	nem releváns	85 697
4.	A támogatott projektekbe/közösségi kezdeményezésekbe bevont helyiek száma	700 fő	2 576	4 092

A HACS által vállalt célértékek 2014 – 2020-as HFS utolsó, IH által jóváhagyott verziója alapján kerültek feltüntetésre.

Az 1. és 3. szempont esetében a ténylegesen megvalósult értéket a 2023. szeptember 30-ig záró kifizetési kérelmet benyújtott, tehát ténylegesen megvalósult projektek adatai alapján adtuk meg, továbbá az 1. szempont esetében a HFS 8.5. pontjában foglaltak alapján az adatbegyűjtés gyakorisága éves szintű, ezért a megadott adat az utolsó elérhető éves adat (2022. december 31-i állapot). A 2022-es tárgyévre vonatkozóan 2023. március 15-ig teljesített adatszolgáltatások alapján a vállalkások 100%-ban teljesültek.

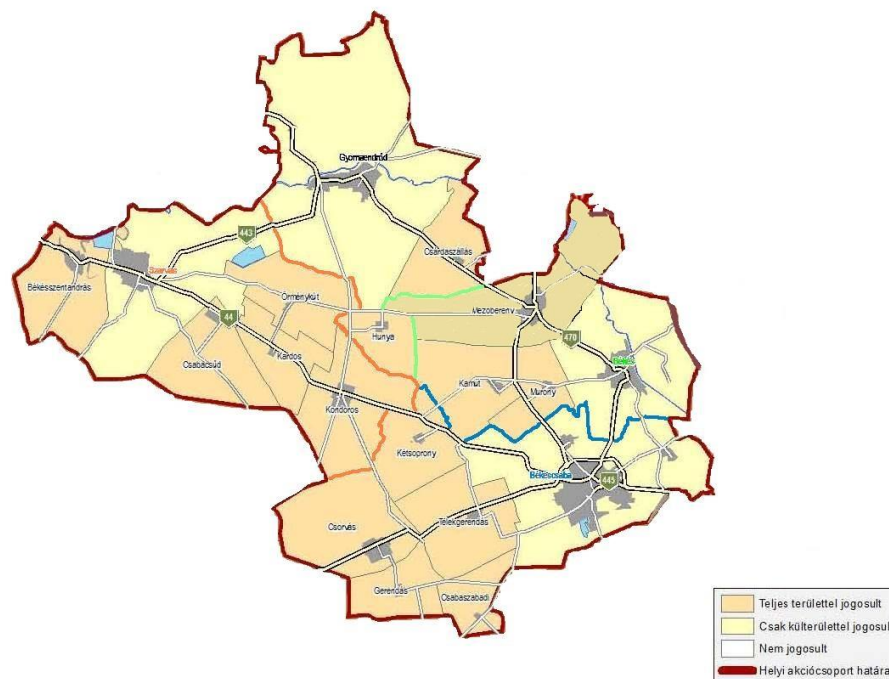
A 2. szempont esetében a célérték a HFS 7.2. és 8.5. pontjában leírtak alapján éves értéket vizsgál, az adatbegyűjtés gyakorisága éves szintű, ezért a megadott adat az utolsó elérhető éves adat (2022. december 31-i állapot).

A 4. szempont esetében a ténylegesen megvalósult érték a beszámolási időszakban kifizetési kérelmekhez már csatolt emlékeztetők alapján megadott érték (tehát a már megvalósult, de kifizetési kérelemmel még nem érintett projektek/programok adatait nem tartalmazza).

2. sz. táblázat: a tervezési terület településeinek adatai

KÖRÖSÖK VÖLGYE HACS 2023 - 2027 TERVEZÉSI TERÜLET TELEPÜLÉSEI									
Település típusa	Ssz.	Település	Lakosságszám (KSH, 2015)	Lakosságszám (KSH, 2022)	Lakosság csökkenés (%)	Külterületi lakosság (amennyiben releváns)	Járási hovatartozás	Fejlettségi besorolás a 290/2014. (XI.26.) és 105/2015. (IV.23.) Kormányrendeletek alapján	Részvételi jogosultság a LEADER Programban
Aprófalvak	1	Csabaszabadi	281	223	20,64	n.r.	Békéscsabai	kedvezményezett	teljes területtel
	2	Örménykút	362	290	19,89	n.r.	Szarvasi	kedvezményezett	teljes területtel
	3	Csárdaszállás	372	343	7,80	n.r.	Gyomaendrődi	kedvezményezett	teljes területtel
Községek	4	Kardos	632	526	16,77	n.r.	Szarvasi	kedvezményezett	teljes területtel
	5	Hunya	649	573	11,71	n.r.	Gyomaendrődi	kedvezményezett	teljes területtel
	6	Kamut	1 003	976	2,69	n.r.	Békési	kedvezményezett	teljes területtel
	7	Murony	1 200	1 080	10,00	n.r.	Békési	kedvezményezett	teljes területtel
	8	Gerendás	1 289	1 112	13,73	n.r.	Békéscsabai	nem besorolt	teljes területtel
	9	Kétsoprony	1 330	1 245	6,39	n.r.	Békéscsabai	nem besorolt	teljes területtel
	10	Telekgerendás	1 418	1 334	5,92	n.r.	Békéscsabai	nem besorolt	teljes területtel
	11	Csabacsúd	1 764	1 597	9,47	n.r.	Szarvasi	kedvezményezett	teljes területtel
	12	Békésszentandrás	3 608	3 404	5,65	n.r.	Szarvasi	kedvezményezett	teljes területtel
Kisvárosok	13	Csorvás	4 871	4 490	7,82	n.r.	Békéscsabai	nem besorolt	teljes területtel
	14	Kondoros	4 997	4 531	9,33	n.r.	Szarvasi	kedvezményezett	teljes területtel
	15	Mezőberény	10 345	9 577	7,42	n.r.	Békési	kedvezményezett	teljes területtel
	16	Gyomaendrőd	13 295	12 577	5,40	961	Gyomaendrődi	kedvezményezett	külterülettel
	17	Szarvas	16 275	14 930	8,26	1 894	Szarvasi	kedvezményezett	külterülettel
	18	Békés	19 433	17 817	8,32	685	Békési	kedvezményezett	külterülettel
Város	19	Békéscsaba	60 334	57 299	5,03	2 632	Békéscsabai	nem besorolt	külterülettel
Összesen:			143 458	133 924	9,59	6 172			

1.sz. ábra: térszerkezet - a HACS településeinek elhelyezkedése

3. számú melléklet: A tervezési területre vonatkozó fejlesztési dokumentumok listája/irodalomjegyzék

- „Sokszínű természet, sokszínű társadalom a Körösök Völgyében 2014 – 2020” – a Körösök Völgye Vidékfejlesztési Közhasznú Egyesület Helyi Fejlesztési Stratégiája
- Magyarország Közös Agrárpolitikai Stratégiai Terve, 2023- 2027
- Széchenyi Terv Plusz 2021 – 2027 Operatív Programjai
- Békés Vármegye Területfejlesztési Konceptiója 2021 – 2030
- Békés Vármegye Területfejlesztési Programja és Integrált Területi Programja 2021 -2027
- Körösök Völgye Aktív Turisztikai Stratégia 2030
- Alföld Slow Stratégia 2023 - 2030
- KSH (Népszámlálás 2022, Népszámlálás 2022 Területi adatok Békés Vármegye, Agrárcenzus 2020, Tájékoztatási adatbázis, STADAT táblák, Interaktív térképek stb.)
- Országos Területfejlesztési és Területrendezési Információs rendszer (TEIR) nyilvános alkalmazások, települési és akcióterületi adatsorok